

บทที่ 3

ลักษณะทั่วไปของอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

3.1 ที่ตั้ง

ที่ว่าอำเภอกระทุ่มแบน ตั้งอยู่ที่ตำบลตลาดกระทุ่มแบน ทางฝั่งขวาของคลอง
ภาษีเจริญ มีพื้นที่ปกครองของอำเภอทั้งหมด 132 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอสามพราน	จังหวัดนครปฐม
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอสมุทรสาคร	จังหวัดสมุทรสาคร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	เขตหนองแขม	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอแพ้ว	จังหวัดสมุทรสาคร

3.2 การปกครอง

จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตั้งอยู่ทางทิศ
ตะวันตกของกรุงเทพมหานคร แบ่งการปกครองส่วนภูมิภาคออกเป็น 3 อำเภอ 40 ตำบล 294

หมู่บ้าน ประกอบด้วย

อำเภอเมืองสมุทรสาคร	มี	18	ตำบล	115	หมู่บ้าน
อำเภอกระทุ่มแบน	มี	10	ตำบล	89	หมู่บ้าน
อำเภอแพ้ว	มี	12	ตำบล	90	หมู่บ้าน

อำเภอกระทุ่มแบน ประกอบด้วย

ตำบลตลาดกระทุ่มแบน มีพื้นที่ 3.46 ตารางกิโลเมตร ซึ่งจัดระเบียบบริหารราชการ
ส่วนท้องถิ่นยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลกระทุ่มแบน มีพื้นที่ 2.175 ตารางกิโลเมตร

ตำบลอ้อมน้อย มีพื้นที่ 30.40 ตารางกิโลเมตร จัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น
เป็นสุขาภิบาลอ้อมน้อย ประกอบด้วย 13 หมู่บ้าน

ตำบลคลองมะเดื่อ มีพื้นที่ 11.61 ตารางกิโลเมตร 11 หมู่บ้าน

ตำบลดอนไถ่ดี	มีพื้นที่	6.67	ตารางกิโลเมตร	6	หมู่บ้าน
ตำบลแคราย	มีพื้นที่	11.30	ตารางกิโลเมตร	5	หมู่บ้าน
ตำบลเสาทำ	มีพื้นที่	10.80	ตารางกิโลเมตร	8	หมู่บ้าน
ตำบลสวนหลวง	มีพื้นที่	27.67	ตารางกิโลเมตร	13	หมู่บ้าน
ตำบลท่าไม้	มีพื้นที่	9.07	ตารางกิโลเมตร	12	หมู่บ้าน
ตำบลบางขวาง	มีพื้นที่	15.61	ตารางกิโลเมตร	13	หมู่บ้าน
ตำบลหนองนกไข่	มีพื้นที่	5.41	ตารางกิโลเมตร	8	หมู่บ้าน

3.3 ประวัติความเป็นมา

อำเภอกระทุ่มแบน จัดขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองหัวเมือง ร.ศ. 115 ตรงกับปี พ.ศ. 2443 ซึ่งประกอบด้วยตำบลต่าง ๆ รวม 7 ตำบล¹ ได้แก่

1. ตำบลกระทุ่มแบน
2. ตำบลปลายคลองกระทุ่ม (ปัจจุบันเรียกว่า ตำบลแคราย)
3. ตำบลคลองกระทุ่ม (ปัจจุบันเรียกว่า ตำบลคลองมะเดื่อ)
4. ตำบลดอนไถ่ดี
5. ตำบลท่าเสา
6. ตำบลหนองแถม (ปัจจุบันเรียกว่า ตำบลสวนหลวง)
7. ตำบลดำเนินสะดวก

โดยได้จัดตั้งขึ้นเป็นอำเภอกระทุ่มแบน ขึ้นตรงต่อเมืองสมุทรสาคร (ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2456 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนคำว่า "เมือง" เป็น "จังหวัด" ทั่วทุกแห่งในราชอาณาจักร) และขึ้นตรงต่อมณฑลนครชัยศรี

¹ สภาภิบาลอ้อมน้อย, รายงานสรุปสภาภิบาลอ้อมน้อย พ.ศ. 2532. หน้า 4-6.

ในปี พ.ศ.2469 ทางราชการมีคำสั่งโอนตำบลดำเนินสะดวกไปขึ้นกับอำเภอบ้านแพ้ว ซึ่งตั้งขึ้นใหม่ในจังหวัดสมุทรสาคร และในปีเดียวกันได้มีคำสั่งให้โอนตำบลท่าไม้ ตำบลบางยาง ตำบลชุกข์ (หนองนกไข่) และตำบลอ้อมน้อย รวม 4 ตำบล ซึ่งอยู่ในความปกครองของอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มาขึ้นกับอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร

ต่อมา พ.ศ.2486 สมัยพลโทหลวงพรหมโยธี ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จังหวัดสมุทรสาครได้ถูกยุบรวมเข้ากับจังหวัดธนบุรี ซึ่งเป็นผลให้อำเภอกระทุ่มแบนขึ้นกับจังหวัดธนบุรีไปด้วย ในระยะนั้นรัฐบาลมีนโยบายจัดตั้งปลัดตำบลจึงให้มีการยุบตำบลดังต่อไปนี้

1. รวมตำบลดอนไก่ดี กับตำบลท่าเสา เรียกว่า ตำบลท่าเสา
2. รวมตำบลแคราย กับตำบลสวนหลวง เรียกว่า ตำบลสวนหลวง

จนถึง พ.ศ.2489 ได้มีประกาศยกฐานะจังหวัดสมุทรสาครขึ้นใหม่ อำเภอกระทุ่มแบนได้กลับเข้ามาอยู่ในความปกครองของจังหวัดสมุทรสาครอีกครั้ง พร้อมทั้งได้มีการประกาศยกตำบลที่รวมกันข้างต้นเป็นตำบลเหมือนเดิมที่เป็นอยู่ก่อน พ.ศ.2486 และยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลกระทุ่มแบน

3.4 ประวัติคลองภาษีเจริญ

ความตามประกาศขุดคลองภาษีเจริญ ลงวันจันทร์ เดือน 9 ขึ้น 1 ค่ำ ปีฉลู สัปตศก 1227 ตรงกับ พ.ศ.2408 พ่อฮิม (พระภาษีสมบัติบริบูรณ์) ได้ขุดคลองตั้งแต่บ้านดอนไก่ดี แขวงเมืองสมุทรสาคร มาออกคลองบางกอกใหญ่ ริมวัดปากน้ำ แขวงกรุงเทพฯ เป็นระยะทางยาว 500 เส้น กว้าง 7 วา ลึก 5 ศอก ต่อมาเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ.2445 ได้ทำการปิดท่อบขุดข้อมมีกำหนดความลึก 2 ศอก 10 นิ้ว พื้นคลองกว้าง 3 วา 2 ศอก แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ.2446 ในขณะเดียวกันได้ว่าจ้างนายช่างชาวฮอลันดาชื่อมิสเตอร์เฮ โทมมัน วันเดอไฮเด เข้ามาสำรวจวางโครงการก่อสร้างชลประทาน ซึ่งได้เสนอความเห็นที่ต้องสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดชัยนาทเพื่อท่น้ำ แต่การลงทุนสูงมากจึงระงับไว้เพียงแต่ให้ประกอบกิจการชลประทานย่อยแถบชายทะเล จึงให้สร้างประตูระบายน้ำที่คลองภาษีเจริญด้านต้นคลอง (ด้านแม่น้ำเจ้าพระยา) ชื่อประตูภาษีเจริญใน ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็นประตูน้ำภาษีเจริญ และประตูน้ำที่ปลายคลอง (ด้าน

แม่น้ำท่าจีน) ชื่อประตูน้ำภาษีเจริญนอก ปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็นประตูน้ำกระทู้แบน เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ประโยชน์แก่การเพาะปลูกและคมนาคม แล้วเสร็จ พ.ศ. 2452

3.5 ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของอำเภอกระทู้แบนเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1-2 เมตร มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านทางทิศตะวันตก แบ่งพื้นที่อำเภอออกเป็น 2 ฝั่งแม่น้ำ ซึ่งมีความยาวตลอดที่ไหลผ่านเป็นระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร และมีคลองภาษีเจริญเชื่อมต่อแม่น้ำท่าจีนไปออกยังปากคลองตลาด กรุงเทพมหานคร เป็นระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร ปัจจุบันการใช้คลองภาษีเจริญในการคมนาคมติดต่อไม่ค่อสะดวก นอกจากนั้นยังประกอบด้วยลำคลองหลายสาย เช่น คลองหนองนกไข่(ขุ๊ก) คลองท่าเสา คลองแนวลิขิต คลองสีวา คลองอ้อมน้อย คลองอ่อนใจ และคลองศรีสำราญ เป็นต้น พื้นที่จึงเหมาะสำหรับการกสิกรรม ทั้งการทำนาเพาะปลูกพืชไร่และการทำสวนผลไม้ มาแต่อดีต แต่ในบางปีระหว่างเดือนมีนาคมถึงเมษายน ประสบภาวะฝนแล้ง และได้รับผลกระทบจากน้ำเค็มซึ่งระยะเวลาประมาณ 10-30 วันทางชลประทานได้ระบายน้ำจืดช่วยผลักดันน้ำเค็มก็สามารถแก้ไขได้ ปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากที่ปล่อยน้ำเสียลงสู่น้ำลำคลองทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ ทำความเสียหายให้แก่พืชผลทางการเกษตร ดังนั้นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรจากเดิมที่ใช้แหล่งน้ำธรรมชาติจากแม่น้ำลำคลองก็เปลี่ยนไปพึ่งแหล่งน้ำการชลประทานมากกว่า โครงการชลประทานเพื่อการเกษตรจ่ายน้ำให้แก่พื้นที่มี 2 โครงการ คือ

1) โครงการชลประทานนครปฐม พื้นที่รับน้ำชลประทานได้แก่ ตำบลบางขวาง บริเวณหมู่ที่ 1-10 ยกเว้นหมู่ที่ 11-13, ตำบลท่าไม้ บริเวณหมู่ที่ 1-11 ยกเว้นหมู่ที่ 6-9, ตำบลหนองนกไข่ ทั้งตำบล หมู่ที่ 1-8

2) โครงการชลประทานภาษีเจริญ พื้นที่รับน้ำชลประทานได้แก่ตำบลตลาดกระทู้แบน ตำบลสวนหลวง หมู่ที่ 1-13 ตำบลแคราย หมู่ที่ 1-5 ตำบลดอนไก่ดี หมู่ที่ 1-6 ตำบลท่าเสา หมู่ที่ 1-8 ตำบลคลองมะเดื่อ หมู่ที่ 1-11

แหล่งน้ำเพื่อการบริโภคจากการบริการเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลกระทู้แบน และ
 สุขาภิบาลเท่านั้น แต่บริเวณชุมชนเมืองทั้งสองก็ไม่สามารถให้บริการได้อย่างทั่วถึง ทั้งปัญหา
 ประสิทธิภาพการบริการและปัญหาด้านแหล่งน้ำในการผลิต โดยทั่วไปปรากฏว่ามีการใช้แหล่งน้ำ
 ใต้ดิน มีการเจาะบ่อน้ำบาดาลใช้เองทั้งการบริโภคในระดับชุมชนหมู่บ้าน ที่อยู่อาศัย และเพื่อ
 การประกอบอุตสาหกรรม ซึ่งระดับน้ำใต้ดินลึกมากจะต้องขุดเจาะน้ำจืดในระดับความลึกประมาณ
 120 - 180 เมตร

จากแผนที่ดินบริเวณอำเภอกระทู้แบนของสำนักงานการเกษตรอำเภอกระทู้แบนจำแนก
 คุณสมบัติดินและสมรรถนะดินในอำเภอกระทู้แบน ออกเป็น 4 หน่วย ดังต่อไปนี้

- 1) หน่วยที่ 3 ประกอบไปด้วย ดินชุดบางกอก ดินชุดสมุทรปราการ ดินชุดบางแพ
- 2) หน่วยที่ 3x ประกอบไปด้วย ดินชุดสมุทรปราการมีเกลือ ดินชุดบางกอกมีเกลือ
- 3) หน่วยที่ 8 ประกอบไปด้วย ดินชุดธนบุรี ดินชุดดำเนินสะดวก ดินชุดสมุทรสงคราม
- 4) หน่วยที่ 8-mx ประกอบไปด้วย ดินชุดสมุทรสงครามมีเกลือ ดินชุดดำเนินมีเกลือ
 ดินชุดธนบุรีมีเกลือ

ความเหมาะสมของดิน

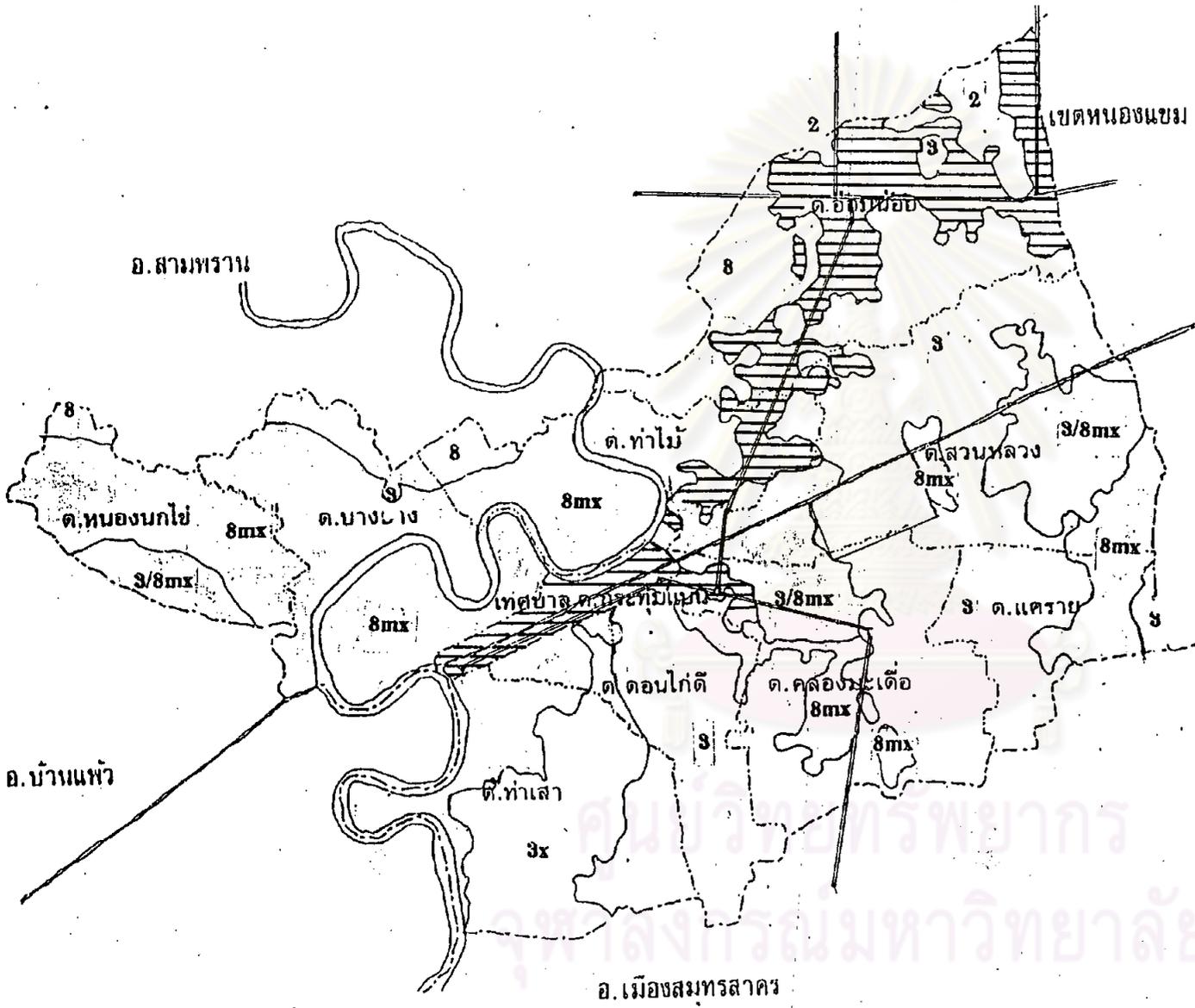
หน่วยที่ 3 พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวและในฤดูแล้งใช้ปลูกพืชล้มลุกได้ถ้ามีแหล่งน้ำ
 หน่วยที่ 3x พื้นที่ที่เหมาะสมปานกลางสำหรับการปลูกข้าวแต่เป็นดินเค็มบางแห่งพบคราบ

เกลือบนผิวดิน

หน่วยที่ 8-mx พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกมะพร้าว มะพร้าวน้ำหอม พืชไร่ พืชผัก และ
 ไม้ผลบางชนิดที่ทนเค็ม เช่น ส้มโอ กัลยง ละมุด ฝรั่ง มะขาม ชมพู มะม่วง
 และอื่น ๆ และหากบริเวณพื้นที่ใดที่น้ำเค็มไม่เข้าถึงสามารถปลูกไม้ผลที่ไว
 ต่อความเค็มได้ เช่น ลิ้นจี่ โกโก้ ฯลฯ

3.6 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศจัดอยู่ในเขตโซนร้อน ได้รับอิทธิพลลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในช่วง
 เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ และอิทธิพลลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ในช่วงเดือนพฤษภาคม

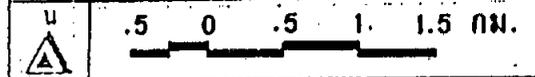
- พื้นที่เมือง โรงงาน บ้าน
- ดินชุมชนเกษตร, สุทรปรารการ, มานเท สำหรับปลูกข้าว ดินสำหรับปลูกพืชล้มลุก
- ดินชุมชนปรารการมีเกลือ, มานเทมีเกลือ เหมาะปานกลางสำหรับปลูกข้าว
- ดินชุมชนบุรี, ค่าเงินสะดวก, สุทรสงคราม เหมาะสำหรับปลูกไม้ผล
- ดินชุมชนสงครามมีเกลือ, ค่าเงินมีเกลือ, วนบุรีมีเกลือ
- เหมาะสำหรับพืชสวน พืชผัก ผลไม้มะพร้าว ฝ้ายโอ ฝรั่ง ฯลฯ

แผนที่: 3.1

แสดง: จุดดินในอำเภอกระทุ่มแบน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระจายตัวของอุตสาหกรรม
ในชุมชนเมืองกระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร.

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอกระทุ่มแบน 2535

ถึงกันหาชน แบ่งเป็น 3 ฤดู คือ

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนพฤษภาคม
 ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน ถึงเดือนตุลาคม
 ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์

3.7 การคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมขนส่งในอดีตใช้เส้นทางคมนาคมขนส่งทางน้ำเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่มีแม่น้ำท่าจีนและลำคลองหลายสายประกอบกันเป็นโครงข่ายที่ทั่วถึง ทั้งการขนส่งสินค้าทางการเกษตรไปยังตลาดภายในพื้นที่เอง และไปยังตลาดภายนอก ซึ่งรวมถึงตลาดปากคลองตลาด กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้พื้นที่เกษตรกรรมแห่งนี้ยังเป็นแหล่งรวมสินค้าจากอำเภอใกล้เคียงซึ่งได้แก่ อำเภอบ้านแพ้ว อำเภอดำเนินสะดวกและอำเภอสัมพรธาน จะเห็นได้ว่าพื้นที่แห่งนี้เป็นศูนย์กลางคมนาคมทางน้ำของพื้นที่เกษตรกรรมข้างเคียง แม้ว่าในปัจจุบันการคมนาคมทางน้ำจะลดความสำคัญลงไป แต่ก็ยังคงใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำติดต่อระหว่างชุมชนในอำเภอกระทุ่มแบนและชุมชนต่าง ๆ ในเขตติดต่อดังนี้

- 1) อาศัการคมนาคมทางน้ำติดต่อถึงกันทุกอำเภอในจังหวัดสมุทรสาคร โดยแม่น้ำท่าจีนไปอำเภอเมืองสมุทรสาครและอำเภอบ้านแพ้วจากแม่น้ำท่าจีนแยกเข้าคลองบางช้างเข้าประตูน้ำบางช้างไปตามลำคลองดำเนินสะดวก และต่อจากอำเภอบ้านแพ้วไปถึงอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
- 2) จากอำเภอกระทุ่มแบน ไปตามลำน้ำท่าจีนขึ้นไปทางเหนือ ถึงบ้านจิวรายเข้าเขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
- 3) คลองภาษีเจริญ เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่ใช้ในการขนส่งพืชผัก และผลไม้จากอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และจังหวัดสมุทรสาครเข้าสู่กรุงเทพมหานคร(ปากคลองตลาด) แต่ปัจจุบันไม่มีความสำคัญเท่าไรนัก นอกจากเป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกับตำบลภายในอำเภอเท่านั้น มีท่าเรือข้ามฟาก 4 ท่า คือ ท่าเรือข้ามฟากวัดดอน, ท่าเรือข้ามฟากวัดท่าไม้, ท่าเรือข้ามฟากวัดนางสาว และท่าเรือข้ามฟากวัดแป๊ะกง

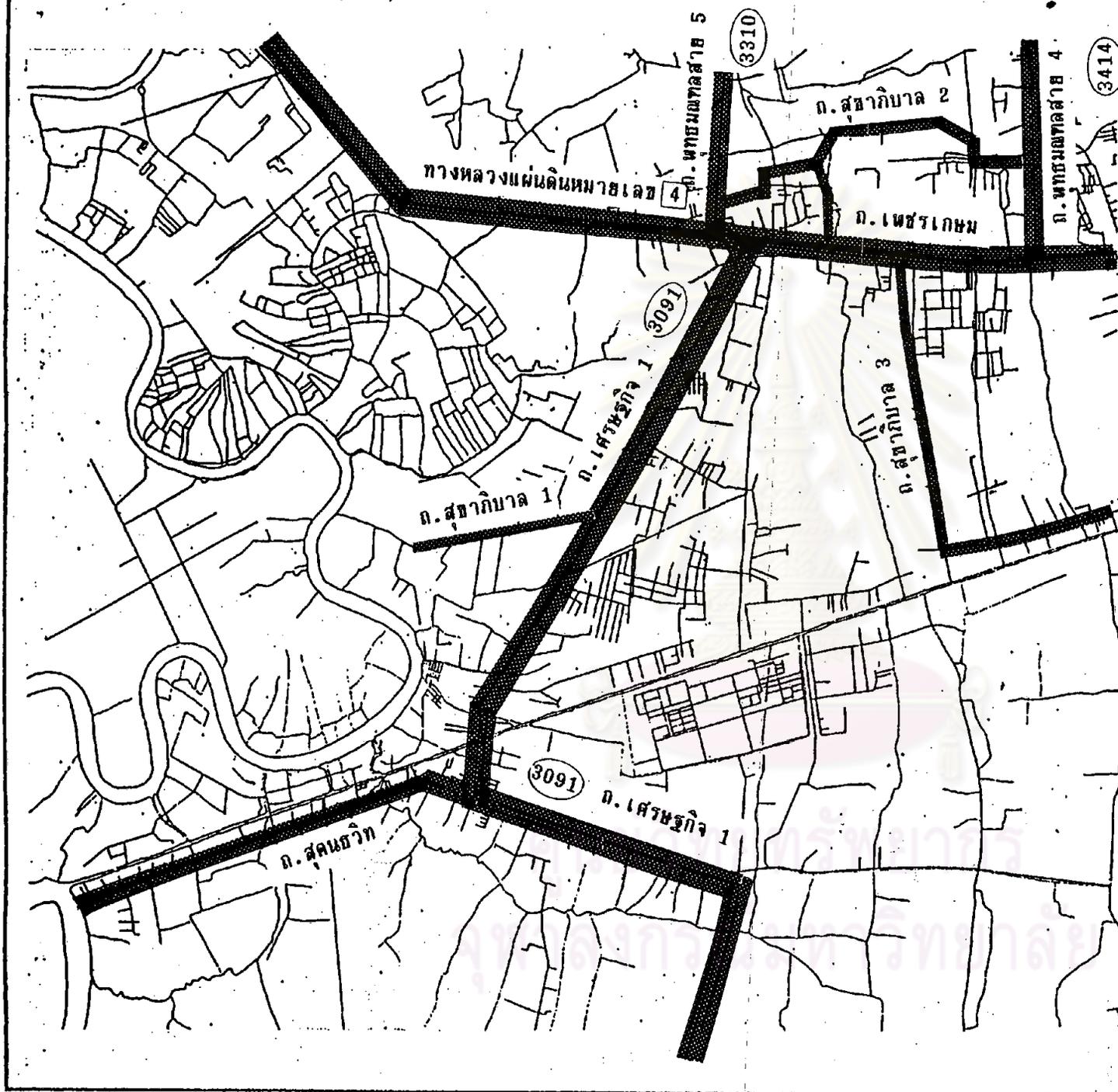
แต่ปัจจุบัน การคมนาคมขนส่งทางบกมีการใช้ประโยชน์มากกว่าการคมนาคมทางน้ำ เนื่องจากมีความสะดวกรวดเร็วและสามารถเข้าถึงพื้นที่ภายในอำเภอ ตลอดจนพื้นที่เขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง โดยมีเส้นทางคมนาคมสายสำคัญ ดังนี้

1) ทางหลวงแผ่นดิน 4 (ถนนเพชรเกษม) ผ่านตำบลอ้อมน้อยเป็นระยะทางทั้งสิ้น 12 กิโลเมตร เริ่มต้นจากหลักกิโลเมตรที่ 20 ซึ่งเป็นเขตติดต่อกันระหว่างจังหวัดสมุทรสาครและกรุงเทพมหานคร พื้นที่ต่อเนื่องบริเวณชานเมืองของกรุงเทพมหานคร คือเขตหนองแขมกับอำเภอกระทุ่มแบน ไปจนถึงเขตติดต่อกับอำเภอสสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นถนนคอนกรีต 4 ช่องทาง สามารถเดินทางคมนาคมขนส่งจากกรุงเทพมหานครไปยังภาคตะวันตกและภาคใต้ ภายในบริเวณพื้นที่ติดต่อตามทางหลวงแผ่นดินสายนี้ประกอบไปด้วยชุมชนสำคัญ 3 แห่ง คือ ชุมชนอ้อมน้อย ชุมชนอ้อมใหญ่และชุมชนสามพราน ซึ่งเป็นชุมชนที่เป็นแหล่งที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมเกาะกลุ่มตามเส้นทางคมนาคมสายนี้

2) ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3091 เพชรเกษม-สมุทรสาคร(ถนนเสรีชัยกิจ 1) ตั้งต้นจากตำบลมหาชัย อ.เมืองสมุทรสาคร ถึงถนนเพชรเกษมที่หลักกิโลเมตรที่ 25 ซึ่งเส้นทางคมนาคมสายนี้เชื่อมโยงระหว่างอำเภอกระทุ่มแบนกับอำเภอเมืองสมุทรสาคร และเป็นโครงข่ายเส้นทางคมนาคมหลักของจังหวัด ซึ่งเชื่อมต่อกับถนนเพชรเกษมกับถนนธนบุรี-ปากท่อ (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35) ทำให้การขนส่งลำเลียงสินค้าจากโรงงานที่ตั้งอยู่ตามแนวถนนเสรีชัยกิจ 1 สามารถขนส่งสินค้าผ่านถนนเพชรเกษมเข้าสู่ใจกลางกรุงเทพมหานครได้โดยสะดวกยิ่งขึ้น และยังสามารรถขนส่งสินค้าผ่านทางถนนธนบุรี-ปากท่อไปสู่เขตอุตสาหกรรมย่านเขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร และย่านพระประแดง จ.สมุทรปราการ ได้อีกด้วย

3) ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3310 (ถนนพุทธมณฑลสาย 4) เริ่มต้นจากถนนเพชรเกษมที่หลักกิโลเมตรที่ 20 ขึ้นไปบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 338 (บางกอกน้อย-นครชัยศรี) พื้นที่เขตติดต่อกับกิ่งอ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม

4) ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3414 (ถนนพุทธมณฑลสาย 5) เริ่มต้นจากถนนเพชรเกษมที่หลักกิโลเมตรที่ 25 ขึ้นไปบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 338 (บางกอกน้อย-นครชัยศรี) พื้นที่เขตติดต่อกับ กิ่งอ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม

- ถนนสายหลัก (ทางหลวงแผ่นดิน)
- ถนนสายรอง (ทางหลวงจังหวัด)
- ถนนสายย่อย (ทางหลวงท้องถิ่น)
- ถนนซอย

แผนที่: 3.2

แสดง: โครงข่ายเส้นทางคมนาคม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระจายตัวของอุตสาหกรรม
ในชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร จ.สมุทรสาคร

ที่มา: กรมทางหลวง

39

.5 0 .5 1. 1.5 กม.

3.8 สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

ไฟฟ้า

- การไฟฟ้าอำเภอกระทุ่มแบน
จ่ายกระแสไฟฟ้าเฉลี่ยเดือนละ 27,000,000 กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง
- หน่วยบริการผู้ใช้ไฟฟ้าหลัก ตำบลอ้อมน้อย
จ่ายกระแสไฟฟ้าเฉลี่ยเดือนละ 28,000,000 กิโลวัตต์ต่อชั่วโมง

ดำเนินการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคโดย
รับกระแสไฟฟ้าจากสถานีจ่ายไฟฟ้าอ้อมสามพรานจำหน่ายให้แก่ประชาชนจำนวนประมาณ 18,700
ราย จำนวนผู้ใช้ไฟฟ้าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นปีละประมาณ 10,000 ราย

ประปา

ในเขตชุมชนเมืองกระทุ่มแบนยังไม่มีการผลิตน้ำประปาจากแหล่งน้ำดิบ เนื่องจาก
น้ำกร่อยจึงต้องใช้น้ำบาดาลแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ในการประกอบอุตสาหกรรม
โรงงานจำนวนมากใช้น้ำบาดาลจากบ่อที่ขุดขึ้นเอง ในขณะนี้ได้มีการปรับปรุงการบริการด้าน
ประปานั้นอยู่ ในโครงการที่การประปาสวนภูมิภาคจะเข้ามารับผิดชอบดำเนินงานซึ่งอยู่ในระหว่าง
การสำรวจและวางแผนเพื่อการจัดทำน้ำประปาในเขตอำเภอกระทุ่มแบน โดยเฉพาะพื้นที่สาขาภิบาล
อ้อมน้อย

ในเขตเทศบาลตำบลกระทุ่มแบน และชุมชนรอบนอกระยะ 1 กิโลเมตร สูบน้ำบาดาลได้ 3,893 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน บริการน้ำประมาณ 3,893 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

สาขาภิบาลอ้อมน้อยมีบ่อบาดาล 23 บ่อ ให้บริการหมู่บ้านต่าง ๆ เฉพาะบางพื้นที่

โทรศัพท์

ชุมสายโทรศัพท์กระทุ่มแบน

มีจำนวนหมายเลขที่ให้บริการ 1,000 หมายเลข

โทรศัพท์สาธารณะ 12 แห่ง

โครงการขยายหมายเลขเพิ่ม 1,000 หมายเลข

ชุมสายโทรศัพท์หนองแขมให้บริการครอบคลุมพื้นที่ 3 จังหวัด คือ กรุงเทพฯ (เขต
หนองแขม) นครปฐม (อำเภอสามพราน) และสมุทรสาคร (อำเภอกระทุ่มแบน)

มีจำนวนหมายเลข 5,000 หมายเลข

โทรศัพท์สาธารณะ 85 แห่ง

บริการของชุมชุมสายโทรศัพท์หนองแขม ซึ่งเป็นชุมชุมสายโทรศัพท์ในเขตนครหลวง
จึงสามารถให้บริการอำนวยความสะดวก รวดเร็ว โดยมีอัตราค่าบริการเท่ากับในเขตนครหลวง
ซึ่งไม่ต้องติดต่อผ่านระบบโทรศัพท์ทางไกล แต่ยังมีปัญหาในเรื่องจำนวนคู่สายไม่เพียงพอต่อความ
ต้องการของประชาชน

การสาธารณสุข

- สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ

โรงพยาบาล 1 แห่ง คือ โรงพยาบาลกระทู้แบน มี 60 เตียง

สถานอนามัย จำนวน 13 แห่ง

- สถานบริการสาธารณสุขของเอกชน

คลินิกแพทย์ 21 แห่ง

คลินิกทันตกรรม 3 แห่ง

สถานผดุงครรภ์ 3 แห่ง

ร้านขายยาแผนปัจจุบัน 21 แห่ง

ร้านขายยาแผนโบราณ 9 แห่ง

การเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย

- เทศบาลตำบลกระทู้แบน

ปริมาณขยะที่เก็บได้ประมาณ 12 ตันต่อวัน

พนักงานเก็บขยะ 25 คน

รถขนขยะ 2 คัน ต่อพื้นที่ 2.13 ตร.กม.หรือประชากร 14,351 คน

หรือ 2,182 ครัวเรือน หรือ ประชากร 14,351 คน

พื้นที่ทิ้งขยะตำบลท่าเสานอกเขตเทศบาล 10 ไร่

วิธีการจัดขยะใช้เฝือกและฝังกอบ

- สาขาวิชาอ้อมน้อย

รถขนส่ง 2 คัน ค่พื้นที่ 26 ตร.กม.หรือประชากร 21,352 คน

พนักงานเก็บขยะ 4 คน

ขนนำไปทิ้งนอกเขตสาขาวิชา ในพื้นที่ 6 ไร่ 1 งาน 80 ตารางวา

ปริมาณขยะที่มีอยู่ในเขตสาขาวิชาอ้อมน้อย ได้ดำเนินการกำจัดขยะโดยใช้
วิธีการเผา 42.98 % ทิ้งในบริเวณที่ดิน 11.74 % ทิ้งในที่ว่าง 10.78 % และอีก 34.5 %
ใช้บริการการจัดเก็บของสาขาวิชาอ้อมน้อย

ตลาดสด

- ในเขตเทศบาลตำบลกระทู้มี 2 แห่ง คือ ตลาดเทศบาล และตลาด
กระทู้มี (กำลังอยู่ระหว่างดำเนินการ)

- ในเขตสาขาวิชาอ้อมน้อย เป็นตลาดถาวร 4 แห่ง คือ
ตลาดสดสมบูรณ์ ตั้งอยู่ริมถนนเพชรเกษม เนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ ลักษณะ
เป็นอาคารพาณิชย์ บริเวณตลาดทำเป็นอาคารมีหลังคาคลุมเป็นอาคารถาวร เอกชนเป็นผู้ดำเนินการ
โดยมีจำนวนผู้ขายภายในตลาดประมาณ 150 ราย เป็นตลาดที่มีผู้ซื้อจำนวนมาก อีกทั้งเป็น
บริเวณคิวรถขนส่ง รถสองแถวและรถโดยสารประจำทาง อีกทั้งรถจักรยานยนต์รับจ้างจำนวนมาก

ตลาดสดสายสี ตั้งอยู่บนถนนเพชรเกษม ทางแยกเข้าถนนพุทธมณฑลสาย 4
มีเนื้อที่ 3 งาน ลักษณะเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียวหลังคาคลุม มีผู้ขายภายในอาคาร
ประมาณ 130 ราย เอกชนเป็นผู้ดำเนินการ

ตลาดสดศูนย์การค้าแก้วแสน อยู่ภายในบริเวณศูนย์การค้าแก้วแสน ทางแยก
เข้าถนนพุทธมณฑลสาย 5 มีลักษณะเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กหลังคาคลุม เอกชนดำเนินการ
เนื้อที่ 1 งาน มีผู้ขายประมาณ 100 ราย

ตลาดสดชอยแปซิฟิก เป็นอาคารหลังคาคลุม และเพิงไม้โดยรอบ เอกชน
ดำเนินการ มีผู้ขายประมาณ 50 ราย

ตลาดนัดวัดอ้อมน้อย โดยวัดอ้อมน้อยเป็นผู้จัดเก็บผลประโยชน์จากผู้ค้าที่นำ
สินค้ามาขาย จัดที่บริเวณลานวัดเฉพาะในเย็นวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ มีผู้ค้าจำนวนประมาณ

50 - 80 ราช ขาสินค้าประเภท เสื้อผ้า เครื่องใช้ในครัวเรือน อาหาร และของสด

สำหรับตลาดนัดทั่วไป ซึ่งพ่อค้าจะนำสินค้า เช่น เสื้อผ้า เครื่องอุปโภค บริโภค ใส่รถปิกอัพมาจอดรวมกันบริเวณริมถนนหรือที่ว่างใกล้โรงงาน โดยเฉพาะในวันที่โรงงาน อุตสาหกรรมออกเงินเดือนให้พนักงาน

โรงภาพยนตร์

โรงภาพยนตร์กลุ่มแบน ในเขตเทศบาลตำบลกลุ่มแบน

โรงภาพยนตร์กิติพรรามา ในเขตสุขาภิบาลอ้อมน้อย

โรงแรม

บังกาโลที่พักแรม 1 แห่ง พื้นที่ 3 ไร่ มีห้องพัก 10 ห้อง อยู่ในเขตเทศบาลตำบล

กลุ่มแบน

ดับเพลิง

- เขตเทศบาลตำบลกลุ่มแบน มี 1 แห่ง

รถดับเพลิง 3 คัน

เรือดับเพลิง 1 ลำ

เจ้าหน้าที่ประจำ 25 คน

- เขตสุขาภิบาลอ้อมน้อย มี 1 แห่ง

รถดับเพลิง 1 คัน

รถบรรทุกน้ำ 2 คัน

เจ้าหน้าที่ประจำ 5 คน

การระบายน้ำ

การระบายน้ำเป็นระบบรวม (combine system) รับทั้งน้ำฝนและน้ำโสโครก รวมกันระบายลงสู่คลองต่าง ๆ เช่น คลองภาษีเจริญ คลองกลุ่มแบน คลองแนวลิขิต ซึ่ง ต่อเนื่องไปยังแม่น้ำท่าจีน สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มประกอบด้วยมีลำคลองอยู่เป็น โคร่งข่าสซึ่งสามารถช่วยในการระบายน้ำได้เป็นอย่างดี แต่สำหรับระบบท่อระบายน้ำที่มีอยู่นั้นยังไม่เป็นระบบที่สมบูรณ์คือ มีระบบท่อระบายน้ำเฉพาะบางบริเวณเท่านั้น ในเขตเทศบาลมีแนวท่อ

ระบายน้ำตลอดแนวถนนสุขุมวิทและบริเวณต่อเนื่องซึ่งระบายลงสู่คลองภาษีเจริญ สำหรับในเขต
 สุขาภิบาลอ้อมน้อย มีระบบท่อระบายน้ำอยู่บริเวณแนวถนนเพชรเกษม และถนนเศรษฐกิจ 1 บาง
 ช่วงเท่านั้น ส่วนใหญ่ยังไม่มีการระบายน้ำ

การจราจร

ในปัจจุบันยังมีสภาพคลองตัว สะดวกพอสมควร สภาพการจราจรที่ผ่านเมือง
 (through traffic) มีอัตรายานพาหนะจำนวนมากบนเส้นทางถนนเพชรเกษมและถนนเศรษฐกิจ 1
 ช่วงแยกจากถนนเพชรเกษม ส่วนใหญ่จะเป็นรถบรรทุกขนาดใหญ่ รถโดยสารประจำทาง
 ระหว่างกรุงเทพฯกับต่างจังหวัด ที่ใช้เส้นทางถนนเพชรเกษม ปริมาณการจราจรคับคั่งและยว
 ยานพาหนะใช้ความเร็วสูงโดยเฉพาะถนนเพชรเกษม ซึ่งโมงที่มีการจราจรสูงสุดเป็นจำนวน
 ประมาณ 15,400 คัน ส่วนถนนเศรษฐกิจเป็นถนนที่มีปริมาณการจราจรรองลงมา ถนนทั้งสอง
 สายในขณะนี้ได้รับการปรับปรุงให้สามารถรองรับปริมาณการจราจรที่เพิ่มขึ้น และมีสภาพเป็นถนน
 คอนกรีตอย่างดี โดยเฉพาะถนนเพชรเกษมได้ขยายช่องจราจรออกเป็นด้านขาเข้าและขาออก
 ด้านละ 4 ช่องจราจร และมีการติดตั้งสะพานลอยคนเดินข้ามในบริเวณที่มีแหล่งชุมชนสำคัญ คือ
 ตรงบริเวณทางแยกถนนพุทธมณฑลสาย 4 และบริเวณทางแยกถนนเศรษฐกิจ 1

ปัญหาการจราจรที่สำคัญ คือ อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นที่ทำให้เกิดการบาดเจ็บและถึงแก่
 ชีวิตที่มีอัตราค่อนข้างสูง เนื่องจากที่ตั้งของชุมชนอยู่ติดกับเส้นทางถนนเพชรเกษมทำให้มีการใช้ระบบ
 ถนนร่วมในทางหลวงแผ่นดินและเป็นเส้นคมนาคมภายในท้องถิ่นด้วย นอกจากนี้ปัญหาการจราจร
 มีความคับคั่งมากขึ้นในช่วงโมงเร่งด่วนในเวลาเช้า 10.00 - 11.00 น. และช่วงเวลาย่ำ
 13.00 - 14.00 น. เนื่องจากมีรถบรรทุกจำนวนมาก แต่สำหรับช่วงเวลาที่โรงงานอุตสาหกรรม
 เข้าทำงานและเลิกงาน ในแต่ละช่วงเวลามีรถโดยสารรับส่งคนงานและรถประจำทางเพิ่มขึ้น

สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

ยังไม่มี การจัดสถานที่เป็นกิจลักษณะสำหรับให้ประชาชนทั่วไปเข้าไปใช้บริการ
 การพักผ่อนจึงเป็นการใช้สถานที่ของเอกชน เช่น ทำเป็นบ่อนตกปลา หรือสถานเริงรมย์ต่าง ๆ

3.9 การใช้ที่ดิน

3.9.1 การใช้ที่ดินระดับภาค

การใช้ที่ดินทางด้านอุตสาหกรรมในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล การขยายตัวของเมืองบริเวณชานเมืองรอบนอกรอยต่อกับกรุงเทพมหานคร ได้เริ่มจากเขตศูนย์กลางเดิมที่เรียกว่า พระนครและธนบุรีในสมัยก่อนนั่นเอง จากบริเวณนี้อุตสาหกรรมค่อย ๆ แพร่ขยายออกไปสู่ปริมณฑลรอบนอก อันเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ต่อเนื่องกับกรุงเทพมหานคร จึงเป็นความได้เปรียบอย่างหนึ่งในทัศนะที่ว่าบริเวณนี้เป็นแหล่งตั้งเดิมและเก่าแก่ของอุตสาหกรรมในประเทศ

โครงข่ายเส้นทางคมนาคมถนนสายต่าง ๆ ภายในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และเชื่อมโยงไปสู่ภาคต่าง ๆ ของประเทศ โดยใช้ทางหลวงแผ่นดินเป็นหลัก ได้แก่ ด้านทิศเหนือสู่จังหวัดทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ ถนนพหลโยธิน ด้านทิศตะวันออกสู่จังหวัดทางภาคตะวันออกคือ ถนนสุขุมวิท และด้านทิศตะวันตกสู่ภาคตะวันตกและภาคใต้คือ ถนนเพชรเกษม

การขยายตัวของกรุงเทพมหานครบริเวณชานเมืองตามเส้นทางคมนาคมสายหลัก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินบริเวณชานเมืองของกรุงเทพมหานคร และพื้นที่ต่อเนื่องในเขตจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง แต่จากภาพการขยายตัวของกรุงเทพมหานครจนถึงปัจจุบัน พื้นที่ปลูกสร้างของเมืองขยายตัวเพิ่มขึ้นจาก 96 ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2501 เป็น 184 ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2514 และเพิ่มขึ้นเป็น 344 ตารางกิโลเมตรในปี พ.ศ. 2523 จนถึงปี พ.ศ. 2527 เท่ากับ 855 ตารางกิโลเมตร (สำนักผังเมือง; 2527) ดังนั้นพื้นที่ปลูกสร้างเพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวในช่วงปี พ.ศ. 2501 - 2514 และขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าเท่าตัวในช่วงเวลาเพียง 4 ปี จากปี พ.ศ. 2523 - 2527

การใช้ที่ดินหลักของจังหวัดปริมณฑล ซึ่งมีพื้นที่ทั้งสิ้นประมาณ 3.6 ล้านไร่ โดยข้อมูลจากกรมพัฒนาที่ดินได้สำรวจการใช้ที่ดินในปี 2532 นำมาพิจารณาการใช้ที่ดินในกิจกรรมหลัก 3 ประเภท ได้แก่ พื้นที่การใช้ที่ดินเกษตรกรรม พื้นที่การใช้ที่ดินอุตสาหกรรม และพื้นที่การใช้ที่ดินที่อยู่อาศัย ในจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร การใช้ที่ดินของจังหวัดปริมณฑลโดยรวมพบว่ายังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่คือ มีจำนวนประมาณ 2.9 ล้านไร่หรือคิดเป็นร้อยละ 75.11 ของการใช้ที่ดินหลักในจังหวัดปริมณฑลทั้งหมด ขณะที่การใช้ที่ดินที่อยู่อาศัยมีประมาณ 6

ตารางที่ 3.1 แสดงการใช้ที่ดินจังหวัดปริมณฑล รายจังหวัด ปี 2532

จังหวัด	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	ที่อยู่อาศัย	อื่น ๆ	รวม
นนทบุรี	273,151	3,426	90,406	21,976	388,959
ปทุมธานี	747,730	16,266	144,825	44,721	953,542
สมุทรปราการ	433,049	46,940	93,482	54,028	627,499
สมุทรสาคร	403,898	14,083	71,788	55,449	545,218
นครปฐม	1,049,501	7,403	247,688	50,547	1,355,139
รวม	2,907,329	88,118	648,189	226,721	3,870,357

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

ตารางที่ 3.2 แสดงสัดส่วนการใช้ที่ดินจังหวัดปริมณฑล รายจังหวัด ปี 2532

จังหวัด	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	ที่อยู่อาศัย	อื่น ๆ	รวม
นนทบุรี	70.23%	0.88%	23.24%	5.65%	100.00%
ปทุมธานี	78.42%	1.71%	15.19%	4.69%	100.00%
สมุทรปราการ	69.01%	7.48%	14.90%	8.61%	100.00%
สมุทรสาคร	74.08%	2.58%	13.17%	10.17%	100.00%
นครปฐม	77.45%	0.55%	18.28%	3.73%	100.00%
รวม	75.12%	2.28%	16.75%	5.86%	100.00%

ที่มา : ตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.3 แสดงสัดส่วนการใช้ที่ดินจังหวัดปริมณฑล จำแนกตามประเภทการใช้ที่ดิน ปี 2532

จังหวัด	เกษตรกรรม	อุตสาหกรรม	ที่อยู่อาศัย	อื่น ๆ	รวม
นนทบุรี	9.40%	3.89%	13.95%	9.69%	10.05%
ปทุมธานี	25.72%	18.46%	22.34%	19.73%	24.64%
สมุทรปราการ	14.90%	53.27%	14.42%	23.83%	16.21%
สมุทรสาคร	13.89%	15.98%	11.08%	24.46%	14.09%
นครปฐม	36.10%	8.40%	38.21%	22.29%	35.01%
รวม	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

ที่มา : ตารางที่ 3.1

แสนไร่หรือคิดเป็นร้อยละ 16.75 ของการใช้ที่ดินหลักในจังหวัดปริมณฑลทั้งหมด และการใช้ที่ดิน
 อุตสาหกรรม มีอยู่ประมาณ 9 หมื่นไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.28 ของการใช้ที่ดินหลักในจังหวัด
 ปริมณฑลทั้งหมด ภาพโดยรวมการใช้ที่ดินของจังหวัดปริมณฑลพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงเป็นพื้นที่เกษตร
 กรรม ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ 78.41 จังหวัดนครปฐม คิดเป็นร้อยละ 77.44
 จังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 74.08 จังหวัดนนทบุรี คิดเป็นร้อยละ 70.23 และจังหวัด
 สมุทรปราการ คิดเป็นร้อยละ 69.01 ของการใช้ที่ดินหลักในแต่ละจังหวัด ในขณะที่การใช้ที่ดิน
 เพื่ออุตสาหกรรมปรากฏอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการในสัดส่วนการใช้ที่ดินหลักอย่างชัดเจนคือ คิด
 เป็นร้อยละ 7.48 ของการใช้ที่ดินหลักของจังหวัด ซึ่งเป็นสัดส่วนที่มากกว่าสัดส่วนเฉลี่ยการใช้ที่ดิน
 เพื่ออุตสาหกรรมของจังหวัดปริมณฑลโดยรวม (ร้อยละ 2.28) แต่จังหวัดอื่น ๆ มีสัดส่วนที่น้อย
 กว่ามาก ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 2.58 จังหวัดปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ
 1.71 จังหวัดนนทบุรี คิดเป็นร้อยละ 0.88 และจังหวัดนครปฐม คิดเป็นร้อยละ 0.55 ของ
 การใช้ที่ดินหลักในแต่ละจังหวัด สำหรับการการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย จังหวัดนนทบุรีและจังหวัด
 นครปฐม มีลักษณะที่ชัดเจนกว่าจังหวัดปริมณฑลอื่น ๆ คือ คิดเป็นร้อยละ 23.24 และร้อยละ
 18.23 ของการใช้ที่ดินหลักในแต่ละจังหวัด ตามลำดับ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าสัดส่วนเฉลี่ยการใช้
 ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยของจังหวัดปริมณฑลโดยรวม (ร้อยละ 16.75) (ตารางที่ 3.1 - 3.2)

1) การใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พื้นที่เกษตรกรรมอยู่ในเขตจังหวัดนครปฐม
 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.10 ของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมในจังหวัดปริมณฑลทั้งหมด รอง
 ลงมา ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดนนทบุรี
 คิดเป็นร้อยละ 25.72, ร้อยละ 14.90, ร้อยละ 13.89 และร้อยละ 9.40 ของการใช้ที่ดิน
 เกษตรกรรมในจังหวัดปริมณฑลทั้งหมด พื้นที่เกษตรกรรมที่ยังคงปรากฏอยู่ในบริเวณต่อไปนี้

- อำเภอคลองหลวง อำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอัญบุรี และอำเภอเมืองจังหวัดปทุมธานี
- อำเภอไทรน้อย อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางกรวย และอำเภอบางใหญ่จังหวัดนนทบุรี
- คอนไต้และตะวันออกเจียงเหนือของจังหวัดสมุทรปราการ

- อำเภอบ้านแพ้ว อำเภกระทู้แบน จังหวัดสมุทรสาคร
- อำเภอบางเลน อำเภอนครชัยศรี อำเภอสสามพราน อำเภอดอนตูม
อำเภอเมือง และอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 การเปลี่ยนแปลงมาในรูปของการจัดสรรที่ดินเพื่อเกษตรกรรมของธุรกิจพัฒนาที่ดินภาคเอกชนที่เรียกว่าสวนเกษตร พื้นที่ปลูกข้าวจำนวนมากถูกบังคับแปลงออกเป็นแปลงย่อยเพื่อทำสวนผลไม้ ซึ่งผู้จัดสรรจะทำการคัดเลือกพันธุ์ผลไม้ทำการปลูกและดูแลพืชผลให้ การจัดสรรที่ดินก็จะดำเนินการสร้างสาธารณูปโภคที่จำเป็น อาทิเช่น ถนน ไฟฟ้า สวนสาธารณะ คลับเฮ้าส์ บ้านพักอาศัย และการบริการดูแลรักษา บริเวณที่มีการจัดสรรที่ดินสวนเกษตร คือ

- อำเภอคลองหลวง อำเภอธัญบุรี อำเภอหลุมแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

- อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี เป็นต้น

2) การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม พื้นที่อุตสาหกรรมอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.27 ของการใช้ที่ดินอุตสาหกรรมในจังหวัดปริมณฑลทั้งหมด สำหรับจังหวัดปริมณฑลอื่น ๆ ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ 18.46 จังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 15.98 จังหวัดนครปฐม คิดเป็นร้อยละ 8.40 และจังหวัดนนทบุรี คิดเป็นร้อยละ 3.89 ของการใช้ที่ดินอุตสาหกรรมในจังหวัดปริมณฑลทั้งหมด บริเวณแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมสำคัญ ๆ ในเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานครและบริเวณต่อเนื่องในเขตจังหวัดปริมณฑล ได้แก่

- บริเวณตอนเหนือของกรุงเทพมหานครคือย่านรังสิต จังหวัดปทุมธานี พื้นที่ต่อเนื่องทางตอนบนของกรุงเทพมหานคร เริ่มตั้งแต่ถนนแจ้งวัฒนะ เชื่อมโยงด้วยถนนวิภาวดี-รังสิต ไปยังย่านรังสิต ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จำนวนมาก

- บริเวณตอนใต้ของกรุงเทพมหานครจากย่านโรงงานอุตสาหกรรมดั้งเดิมในเขตพระโขนง เขตคลองเตย ไปจนถึงอำเภอพระประแดง และอำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ นอกจากนี้ยังมีนิคมอุตสาหกรรมบางผล ในเขตจังหวัดสมุทรปราการที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง พื้นที่บริเวณนี้มีโรงงานอุตสาหกรรมขยายตัวไปตามเส้นทางคมนาคมสายหลักคือ ถนน

สุขุมวิทถนนบางนาตราด ถนนศรีนครินทร์ และถนนเทพารักษ์

- บริเวณทิศตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ในเขตมีนบุรี เขตลาดกระบัง ไปตามแนวถนนสุขุมวิท ต่อเนื่องไปยังจังหวัดฉะเชิงเทราซึ่งเป็นจังหวัดเป้าหมายในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นศูนย์กลางความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแห่งใหม่ของประเทศ ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของกรุงเทพมหานคร มีนิคมอุตสาหกรรมสำคัญ 2 แห่ง คือ นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง และนิคมอุตสาหกรรมบางชัน

- บริเวณทิศตะวันตกของกรุงเทพมหานคร ย่านอุตสาหกรรมดั้งเดิมอยู่ในเขตภาษีเจริญ เขตราชบุรีบูรณะ พื้นที่อุตสาหกรรมขยายตัวกระจายไปสู่จังหวัดสมุทรสาครตามเส้นทางสาทรบุรี-ปากท่อ ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร และถนนเพชรเกษม ในเขตอำเภอกะทู้แม่บ่น จังหวัดสมุทรสาคร

ปัจจุบันมีการพัฒนาที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม ซึ่งมีการพิจารณาถึงทำเลที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากจะต้องพิจารณาตลาดและอุปทานของแรงงานแล้ว ที่สำคัญในเรื่องของสาธารณูปการก็มีส่วนสำคัญซึ่ง โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคม น้ำประปา ไฟฟ้า โทรคมนาคม โครงสร้างพื้นฐานเพื่อการอุตสาหกรรมที่สำคัญ 3 รูปแบบ ได้แก่

ก. บ้านกึ่งโรงงาน เป็นรูปแบบโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อรองรับการประกอบอุตสาหกรรมขนาดย่อม

ข. นิคมอุตสาหกรรม เป็นการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมทั้งของภาครัฐ และเอกชนเพื่อรองรับอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ และโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จำนวนมาก

ค. คอนโดมิเนียมเพื่ออุตสาหกรรม เป็นรูปแบบใหม่ของการพัฒนาโครงการพัฒนาที่ดินเพื่อประกอบการอุตสาหกรรมที่เริ่มมีในประเทศไทย ซึ่งเน้นถึงการพัฒนาเพื่อรองรับอุตสาหกรรมขนาดย่อมที่พึ่งพาตลาดและวัตถุดิบภายในเมือง

3) การใช้ที่ดินที่อยู่อาศัย จังหวัดนครปฐมมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.21 ของการใช้ที่ดินที่อยู่อาศัยในจังหวัดปริมณฑลทั้งหมด สำหรับจังหวัดปริมณฑลอื่น ๆ ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ 22.34 จังหวัดสมุทรปราการ คิดเป็นร้อยละ 14.42 จังหวัดนนทบุรี

คิดเป็นร้อยละ 13.95 และจังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 11.08 ของการใช้ที่ดินที่อยู่อาศัย
ในจังหวัดปริมณฑลทั้งหมด

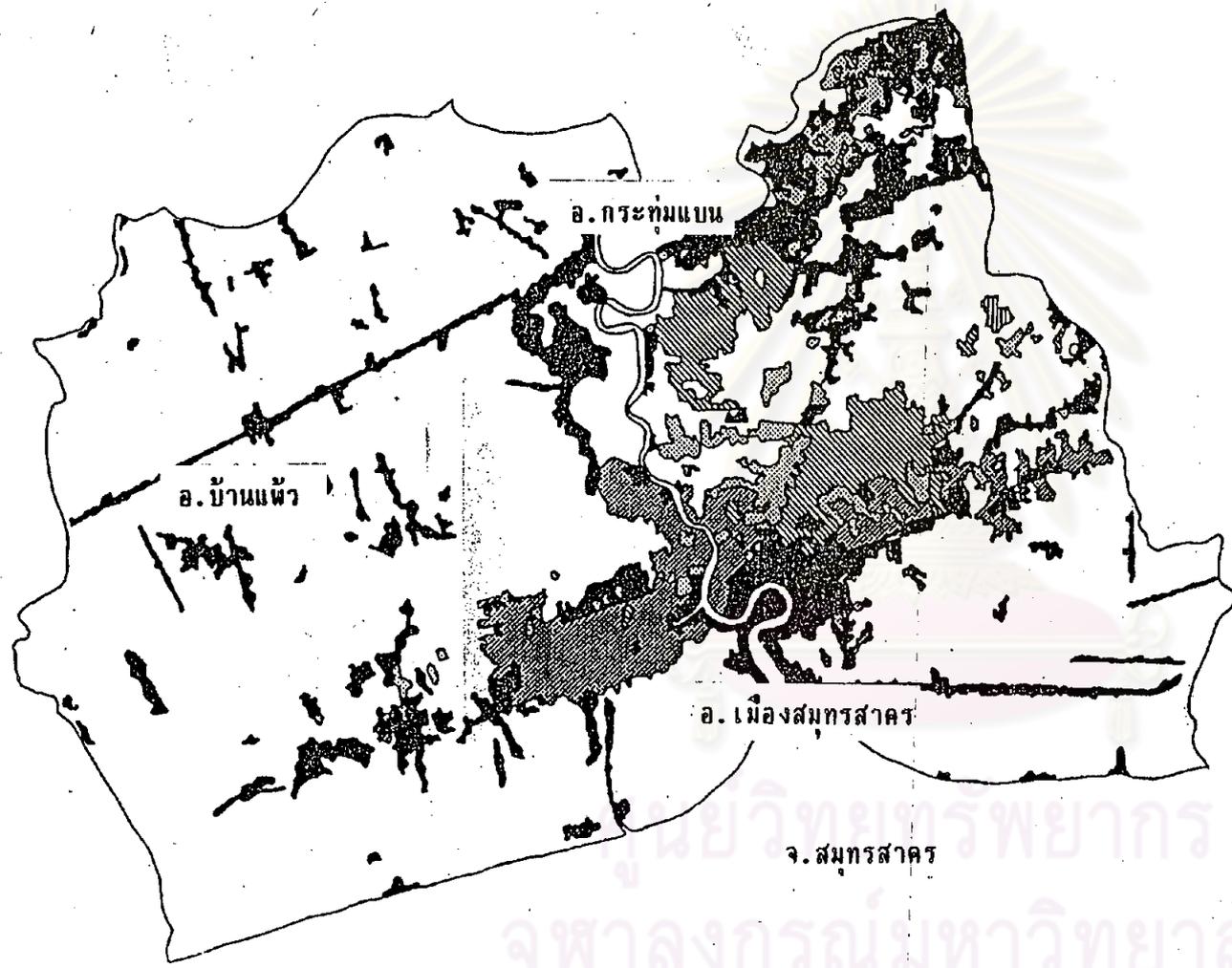
การขยายตัวของพื้นที่ที่อยู่อาศัยจากกรุงเทพมหานครออกไปบริเวณชานเมือง
ในบริเวณที่มีเส้นทางคมนาคมสะดวก และมีแหล่งงานประเภทโรงงานอุตสาหกรรม มีโครงการ
บ้านจัดสรรเกิดขึ้นตามแหล่งชุมชนชานโรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้ ทำให้ที่ตั้งที่มีการขยายตัวการ
จัดสรรที่ดินที่อยู่อาศัย คือ

- ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร ในเขตมีนบุรี
- ด้านเหนือของกรุงเทพมหานคร ตามแนวถนนแจ้งวัฒนะและย่านรังสิต
จังหวัดปทุมธานี
- ด้านตะวันตกของกรุงเทพมหานคร ตามแนวถนนถนนเพชรเกษม จาก
เขตภาษีเจริญเรื่อยไปถึงย่านอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร และย่านอ้อมใหญ่ จังหวัดนครปฐม
- ด้านตะวันออกเฉียงใต้ของกรุงเทพมหานคร ตามถนนสุขุมวิท ถนน
เทพารักษ์ และถนนบางนา-ตราด ในบริเวณอำเภอเมือง อำเภอพระประแดง และอำเภอ
บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

การพัฒนาที่ดินบริเวณชานเมืองเป็นการพัฒนาที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มี
รายได้น้อย เป็นลักษณะทาวน์เฮ้าส์ แฟลต หรืออาคารชุดคอนโดมิเนียม ในทำเลที่อยู่ใกล้กับ
แหล่งที่ตั้งโรงงาน

3.9.2 การใช้ที่ดินจังหวัดสมุทรสาคร

การใช้ที่ดินจังหวัดสมุทรสาครมีการใช้ประโยชน์จากที่ดินจากทางด้านเกษตรกรรม
เป็นส่วนใหญ่ ในปี พ.ศ.2532 จังหวัดสมุทรสาครคงมีพื้นที่เพื่อการเกษตรถึง 403,898 ไร่หรือ
คิดเป็นร้อยละ 74.08 ของพื้นที่จังหวัด (545,216 ไร่) โดยมีพื้นที่เพื่อที่อยู่อาศัยจำนวน 71,788
ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 13.17 ของพื้นที่ทั้งหมด และพื้นที่เพื่ออุตสาหกรรม 14,083 ไร่ หรือคิด
เป็นร้อยละ 2.53 ของพื้นที่ทั้งหมด

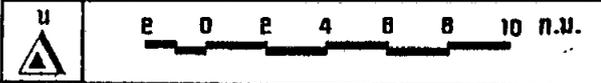

- บริเวณชุมชน
- ▨ สนามกอล์ฟ
- ▩ บริเวณโรงงานอุตสาหกรรม
- บริเวณพื้นที่เกษตรกรรม
- ▧ อื่น ๆ
- ▤ ป่าชายเลน

แผนที่:
แสดง: การใช้ที่ดินจังหวัดสมุทรสาคร 2532

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระจายตัวของอุตสาหกรรม
ในชุมชนเมืองกระทู้มนแบน จ.สมุทรสาคร

ที่มา: 51

ศูนย์วิทยุโทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.4 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินของจังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ.2532

การใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ
จ. สมุทรสาคร	545,216	100.00
เกษตรกรรม	403,898	74.08
อุตสาหกรรม	14,083	2.58
ที่อยู่อาศัย	71,788	13.17
อื่น ๆ	55,447	10.17

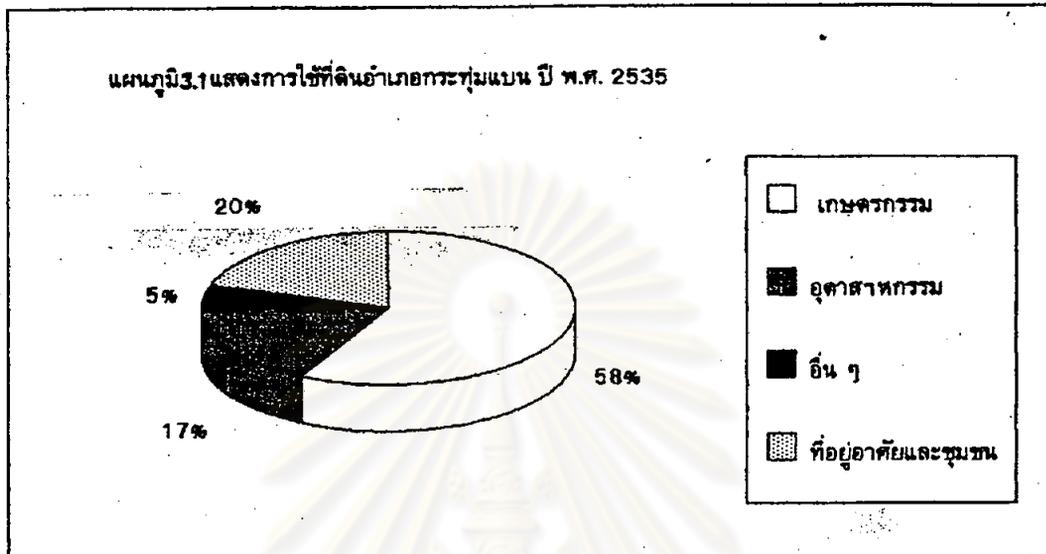
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

3.9.3 การใช้ที่ดินอำเภอกระทุ่มแบน

พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอกระทุ่มแบนยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม บริเวณพื้นที่ปลูกสร้างอาคารของชุมชนเมืองจะเกาะตัวอยู่บริเวณเส้นทางคมนาคม และภายในบริเวณเขตเทศบาลตำบลกระทุ่มแบนเป็นจุดใหญ่ มีการขยายตัวพื้นที่ปลูกสร้างเพิ่มขึ้นจากเมื่อ ปี 2529 เป็นบริเวณกว้างขึ้น บริเวณที่มีการปลูกสร้างอาคารเพิ่มขึ้นก็อยู่ถัดเข้ามาบริเวณภายในระหว่างเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงชุมชนเมืองกับพื้นที่ชนบท โดยเฉพาะเส้นทางสายย่อยที่ได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามสภาพการใช้ที่ดินหลักทางการเกษตรยังคงพบเห็นเป็นส่วนใหญ่ สำหรับแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงไปก็คือ การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม และการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยและชุมชน

จากแผนภูมิการใช้ที่ดินอำเภอกระทุ่มแบน ปี พ.ศ.2535 พื้นที่เกษตรกรรมมีอยู่ประมาณร้อยละ 58 ของพื้นที่อำเภอกระทุ่มแบน(ประมาณ 82,500 ไร่) พื้นที่ที่อยู่อาศัยและชุมชน

ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม ประมาณร้อยละ 17 ของพื้นที่ทั้งหมด และพื้นที่อื่น ๆ ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่ทั้งหมด²

ที่มา : สำนักงานการเกษตรอำเภอกระทุ่มแบน

ปัจจุบันพื้นที่ถือครองมีอยู่ทั้งสิ้น 71,717 ไร่ ใช้เป็นพื้นที่ทำการเกษตรกรรม 44,080 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 61.5 ของพื้นที่ถือครอง พื้นที่ทำการเกษตรกรรมส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณ ตำบลหนองนกไข่ ตำบลบางขวาง และตำบลแคราย คิดเป็นร้อยละ 95.2, ร้อยละ 91.0 และ ร้อยละ 85.0 ของพื้นที่ถือครองในแต่ละตำบล ตามลำดับ นอกจากนี้ตำบลอื่น ๆ ที่มีพื้นที่ทำการเกษตรกรรมเกินกว่าร้อยละ 50 ของพื้นที่ถือครอง ได้แก่ตำบลท่าเสา ตำบลท่าไม้ ตำบลดอนไก่ดี ตำบลคลองมะเดื่อ และตำบลสวนหลวง สำหรับตำบลตลาดกระทุ่มแบน (เขตเทศบาลตำบลกระทุ่มแบน และตำบลอ้อมน้อย (เขตสุขาภิบาลอ้อมน้อย) มีพื้นที่ทำการเกษตรกรรมเพียงเล็กน้อย กล่าวคือ ตำบลตลาดกระทุ่มแบนมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรมและการค้า และการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยเป็นส่วนมาก พื้นที่ทำการเกษตรขนาดเล็กอยู่บริเวณริมคลองริมแม่น้ำ มีพื้นที่ทำการเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 36.4 ของพื้นที่ถือครอง สำหรับตำบลอ้อมน้อย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นบริเวณที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมาก ความต้องการการใช้ที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรมมีปริมาณสูง จากบริเวณที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่จำนวนมากแล้วก็มีการขยายตัว

²สำนักงานเกษตรอำเภอกระทุ่มแบน, ข้อมูลการเกษตรอำเภอกระทุ่มแบน ปี 2535.

ตารางที่ 3.5 แสดงข้อมูลการเกษตรอำเภอกระทุ่มแบน พ.ศ. 2535

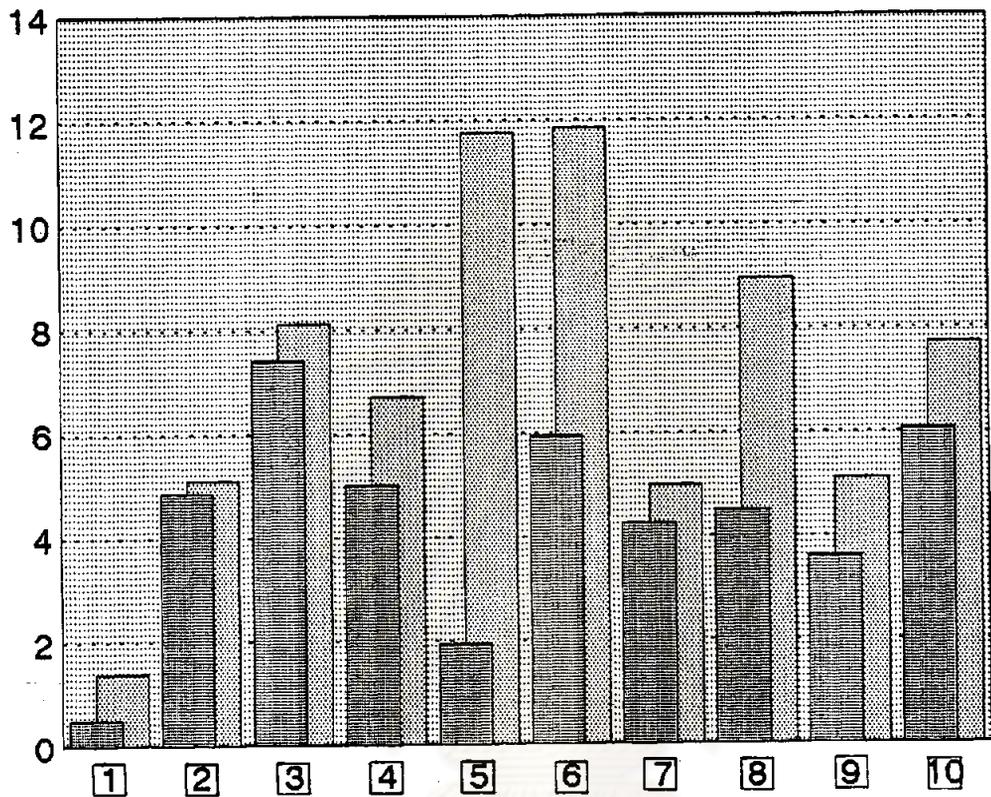
ตำบล	ตลาดฯ	หนองนกไข่	บางขวาง	ท่าไม้	อ้อมน้อย	สวนหลวง	นครา	คลองมะเค็ด	ดอนไก่ดี	ท่าเสา	รวม
๙๑.๑ พื้นที่ตำบล	1,644	5,893	9,182	7,812	13,567	13,704	5,756	10,141	5,893	8,906	82,500
๙๑.๑ พื้นที่ถือครอง	1,400	5,105	8,125	6,697	11,757	11,875	4,987	8,945	5,107	7,719	71,717
๙๑.๑ พื้นที่ทำการเกษตร	510	4,860	7,397	5,023	1,948	5,937	4,238	4,502	3,607	6,058	44,080
- ข้าว	-	332	675	1,036	140	2,438	1,825	2,727	2,530	4,430	16,133
- พืชผัก	50	503	63	585	305	706	202	838	595	390	4,237
- ไม้ดอก	75	347	2,054	699	231	761	108	118	81	33	4,507
- ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	375	3,325	4,605	2,543	822	1,522	1,566	720	306	1,085	16,869
- เลี้ยงสัตว์	10	118	-	160	450	195	190	4	70	70	1,267
- อื่น ๆ	-	237	-	-	-	315	247	-	25	50	874
ครัวเรือนประชากร	2,587	655	1,018	2,729	12,310	3,420	496	3,212	731	842	28,000
ครัวเรือนเกษตรกร	204	486	770	418	187	493	256	354	220	402	3,790
๙๑.๑ พื้นที่ทำการเกษตร/ พื้นที่ถือครอง	36.4	95.2	91.0	75.0	16.6	50.0	85.0	50.3	70.6	78.5	61.5
๙๑.๑ พื้นที่ทำการเกษตร/ ครัวเรือนเกษตรกร	2.5	10.0	9.6	12.0	10.4	12.0	16.6	12.7	16.4	15.1	11.6

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอกระทุ่มแบน พ.ศ. 2535

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่ทำการเกษตรต่อพื้นที่ถือครองรายตำบล พ.ศ.2535

หน่วย : พันไร่

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอกระทุ่มแบน พ.ศ.2535

- 1 ตำบลตลาดระทุมแบน
- 2 ตำบลหนองนกไข่
- 3 ตำบลบางยาง
- 4 ตำบลท่าไม้
- 5 ตำบลอ้อมน้อย
- 6 ตำบลสวนหลวง
- 7 ตำบลแคราย
- 8 ตำบลคลองมะเดื่อ
- 9 ตำบลคอนไก่ดี
- 10 ตำบลท่าเสา

เข้าสู่บริเวณพื้นที่ว่างซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมมาก่อน จนถึงปัจจุบันพื้นที่ทำการเกษตรกรรมมีเหลือเพียงร้อยละ 16.6 ของพื้นที่ถือครอง

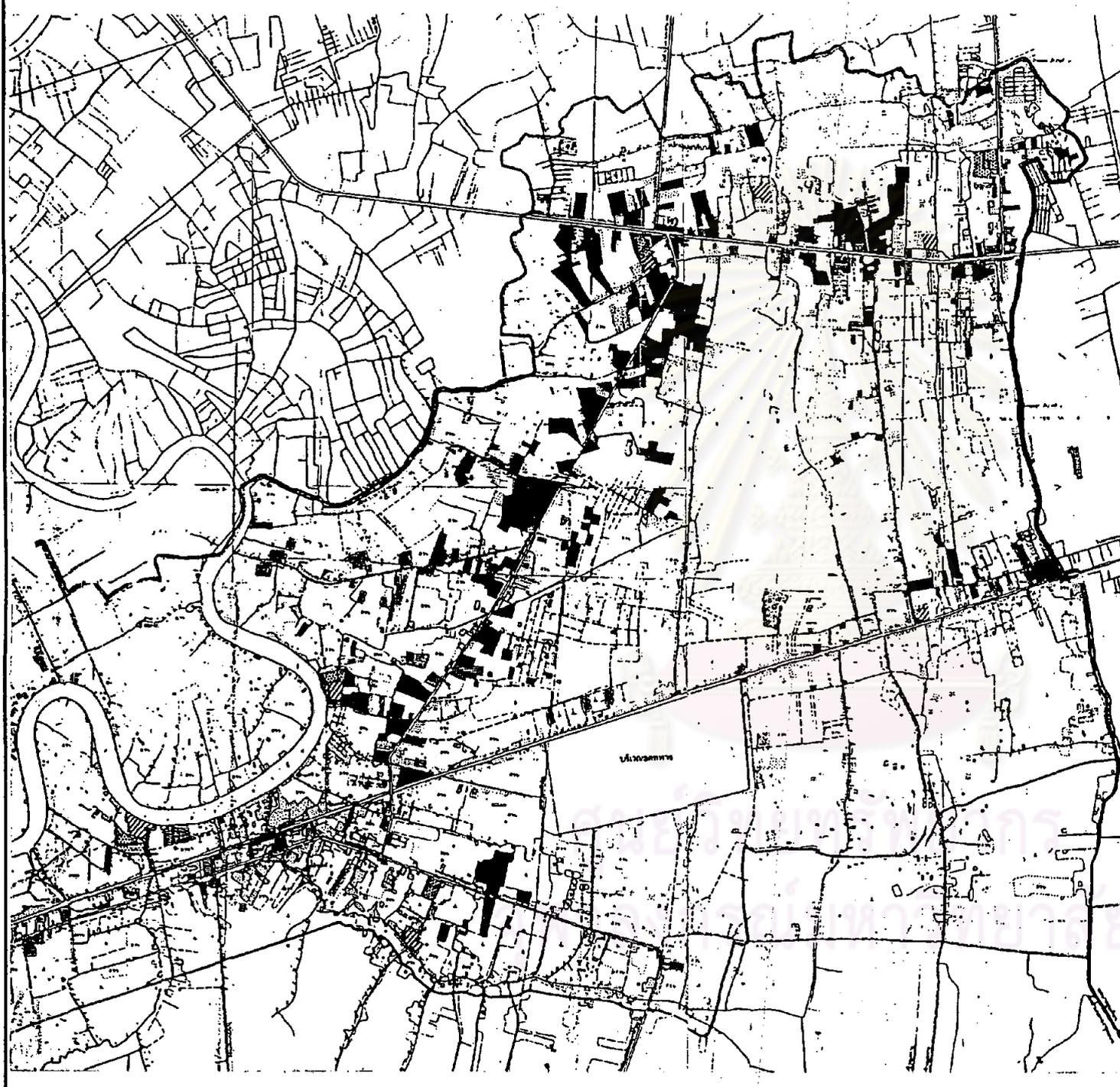
พื้นที่ถือครองการเกษตร จากข้อมูลของสำนักงานการเกษตรอำเภอระกุ่มแบน พื้นที่ถือครองการเกษตรสูงสุด มีจำนวน 30 - 50 ไร่ และพื้นที่ถือครองการเกษตรต่ำสุดจำนวน 5 - 10 ไร่ ขนาดพื้นที่ทำการเกษตรโดยเฉลี่ย 11.6 ไร่

พื้นที่ทำการเกษตรกรรม ประกอบด้วยพื้นที่เพาะปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 38.3 ของพื้นที่ทำการเกษตรกรรม ประมาณ 16,869 ไร่ พื้นที่เพาะปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้นอยู่ในบริเวณตำบลบางฮ้าง ตำบลหนองนกไข่ ตำบลท่าไม้ ตำบลแคราย ตำบลสวนหลวง และตำบลท่าเสา นอกจากนี้ยังประกอบด้วยพื้นที่เพาะปลูกข้าว มีเนื้อที่ประมาณ 16,133 ไร่ (ร้อยละ 36.6 ของพื้นที่ทำการเกษตรกรรม) อยู่ในบริเวณตำบลท่าเสา ตำบลคลองมะเดื่อ ตำบลคอนไก่ดี ตำบลสวนหลวง และตำบลแคราย สำหรับพื้นที่เพาะปลูกไม้ดอกมีเนื้อที่ประมาณ 4,507 ไร่ (ร้อยละ 10.2 ของพื้นที่ทำการเกษตรกรรม) อยู่ในบริเวณตำบลบางฮ้าง ตำบลสวนหลวง และตำบลท่าไม้ พื้นที่เพาะปลูกพืชผัก มีเนื้อที่ประมาณ 4,237 ไร่ (ร้อยละ 9.6 ของพื้นที่ทำการเกษตรกรรม) อยู่ในบริเวณตำบลบางฮ้าง ตำบลสวนหลวง และตำบลท่าไม้ (ตารางที่ 3.5)

3.9.4 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร

จากรายงานวิจัยเพื่อวางผังเมืองรวมระกุ่มแบน-อ้อมน้อย ปี 2529³ ได้ศึกษาสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยทั่วไปในบริเวณชุมชนเมืองระกุ่มแบน-อ้อมน้อย ในบริเวณพื้นที่ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เช่น อาคารพาณิชย์ โรงงานอุตสาหกรรม ได้รวมกลุ่มกันอยู่บ้าง แต่อาคารประเภทอื่นส่วนใหญ่ได้กระจัดกระจายกันอยู่ทั้งในเขตเทศบาลและเขตสุขาภิบาลและนอกเขต

³ สำนักผังเมือง, รายงานวิจัยผังเมืองรวมเมืองระกุ่มแบน.

- ▣ บริเวณที่พักอาศัย
- ▤ บริเวณพาณิชย์กรรม
- บริเวณอุตสาหกรรม
- ▨ บริเวณสถาบันศาสนา
- ▧ บริเวณสถาบันการศึกษา
- ▩ บริเวณสถาบันราชการ สาธารณูปการ สาธารณูปโภค
- ▦ บริเวณคอกปศุสัตว์
- บริเวณพื้นที่เกษตรกรรม ที่โล่ง ที่ว่าง

แผนที่ : 3.4

แสดง : การใช้ที่ดิน ปี 2529

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระจายตัวของอุตสาหกรรม
ในชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร จ.สมุทรสาคร

ที่มา : สำนักผังเมือง 2529 57

มาตราส่วน 1 : 25,000

ตารางที่ 3.6 แสดงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตวางผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร-อ้อมน้อย ปี 2529

การใช้ประโยชน์ที่ดินและอาคาร	เนื้อที่(ไร่)	ร้อยละ
ย่านการค้า	183.75	0.45
ย่านพักอาศัย	2,616.11	6.34
ย่านอุตสาหกรรม	1,997.71	4.84
สถานที่ราชการ	1,275.22	3.09
โรงเรียน-สถานศึกษา	151.56	0.37
ที่ว่าง-สวน-ทุ่งนา	32,371.34	78.46

ที่มา: รายงานวิจัยประกอบการวางผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร-อ้อมน้อย

ย่านการค้า ในเขตเทศบาลจะเห็นได้ว่ามีอาคารรวมกลุ่มอยู่บริเวณถนนเลียบริมฝั่งใต้คลองภาษีเจริญ ตรงบริเวณด้านตะวันตกบริเวณที่ตั้งที่ว่าการอำเภอกรุงเทพมหานคร และสองฟากถนนสุขุมวิทกับบริเวณต่อเนื่อง อาคารพาณิชย์บริเวณอื่นได้กระจายอยู่บริเวณประตูน้ำภาษีเจริญ และกระจายอยู่ตามถนนสุขุมวิทไปจนถึงแม่น้ำท่าจีนในเขตสุขาภิบาลอ้อมน้อย อาคารพาณิชย์เกาะกลุ่มอยู่บริเวณถนนเศรษฐกิจตัดแยกกับถนนเพชรเกษม บริเวณถนนแยกไปพุทธมณฑลและบริเวณศูนย์การค้าอ้อมน้อย ส่วนนอกเขตชุมชนอาคารพาณิชย์ได้กระจายอยู่ตามหมู่บ้านในตำบลต่าง ๆ รอบชุมชน บริเวณย่านการค้ามีพื้นที่รวม 183.75 ไร่ หรือ 3.45 % ของเขตวางผังเมืองรวม

ย่านพักอาศัย ในเขตเทศบาลบริเวณด้านเหนือของบริเวณอาคารพาณิชย์เป็นบริเวณย่านพักอาศัยหนาแน่น โดยทั่ว ๆ ไปอาคารพักอาศัยได้กระจายตามแนวสองฝั่งคลองภาษีเจริญโดยตลอดทั้งเขตเทศบาล ในเขตสุขาภิบาลอ้อมน้อยกระจายอยู่รอบ ๆ บริเวณอาคารพาณิชย์ และโรงงานอุตสาหกรรมบริเวณทางแยกถนนพุทธมณฑล ถนนเพชรเกษมและถนนเศรษฐกิจ 1 ส่วนนอกเขตชุมชนได้กระจายอยู่ตามบริเวณสองฝั่งแม่น้ำท่าจีน คลองภาษีเจริญ ตามถนนเศรษฐกิจ 1

ไปยังจังหวัดสมุทรสาครและแนวฝั่งคลองกระทุ่มแบน ย่านพักอาศัยพื้นที่รวมประมาณ 2,616.11 ไร่ หรือ 6.74 % ของพื้นที่เขตผังเมืองรวม

ย่านอุตสาหกรรม ในเขตเทศบาลกระจายอยู่ตามแนวถนนสุขุมวิท บริเวณตอนบรรจบกับแม่น้ำท่าจีน ในเขตสุขาภิบาลอ้อมน้อยเกาะกลุ่มอยู่ตามแนวถนนเศรษฐกิจ และถนนเพชรเกษมตลอดทั้งแนวเขต ส่วนบริเวณนอกเขตได้เกาะกลุ่มอยู่ตามแนวถนนเศรษฐกิจ บริเวณระหว่างชุมชนเทศบาลและสุขาภิบาลอ้อมน้อยและตามแนวถนนเศรษฐกิจไปยังจังหวัดสมุทรสาคร ย่านอุตสาหกรรมพื้นที่ประมาณ 1,997.71 ไร่ หรือ 4.84 % ของพื้นที่เขตผังเมืองรวม

บริเวณสถานที่ราชการ ในเขตเทศบาลตำบลกระทุ่มแบน เขตสุขาภิบาลอ้อมน้อย สถานที่ราชการเป็นหน่วยงานระดับอำเภอ ส่วนใหญ่จะรวมกลุ่มอยู่ที่ตั้งว่าการอำเภอ มีบางหน่วยงานแยกอยู่บริเวณอื่น เช่น โรงพยาบาล สำนักงานเทศบาล ส่วนนอกเขตชุมชนเทศบาลและสุขาภิบาลมีหน่วยงานแยกอยู่บ้าง บริเวณสถานที่ราชการมีพื้นที่รวมประมาณ 1,275.22 ไร่ หรือ 3.04 % ของพื้นที่เขตผังเมืองรวม

โรงเรียน-สถานศึกษา โรงเรียนต่าง ๆ ได้กระจายอยู่ ทั้งในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล ส่วนนอกเขตตั้งอยู่หมู่บ้านในเขตตำบลท่าไม้ ตำบลสวนหลวง และตำบลคลองมะเดื่อ พื้นที่รวมทั้งในเขตผังเมืองรวมประมาณ 151.56 ไร่ หรือ 0.37 % ของพื้นที่เขตผังเมืองรวม

ที่ว่าง-สวน-ทุ่งนา ที่ดินบริเวณในเขตเทศบาลและเขตสุขาภิบาลส่วนใหญ่จะเป็นที่ว่างระหว่างอาคารต่าง ๆ ส่วนพื้นที่ว่างโดยทั่วไปในเขตวางผังส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ทั้งเป็นที่สวนและทำนา ตามตำบลต่าง ๆ รอบเขตชุมชนเทศบาลและสุขาภิบาล พื้นที่รวมในเขตผังประมาณ 72,371.38 ไร่ หรือ 78.46 % ของพื้นที่ในเขตผังเมืองรวม

3.9.5 ลักษณะกายภาพและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนโดยทั่วไป

ลักษณะกายภาพเมืองกระทุ่มแบน บริเวณชุมชนทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มฝั่งแม่น้ำท่าจีน พื้นที่บริเวณรอบ ๆ บริเวณชุมชนกระทุ่มแบน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ด้านเหนือชุมชนเป็นบริเวณค่อนข้างลุ่มที่มีคลองผ่านหลายสาย คลองที่สำคัญผ่านบริเวณชุมชนคือ คลองภาษีเจริญ ด้านตะวันออกและด้านใต้เป็นที่ดอน บริเวณชุมชนเมืองด้านเหนือเป็นสุขาภิบาลอ้อมน้อยตั้งอยู่ฝั่ง

ตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน

ทางทิศตะวันตกเป็นพื้นที่เขตติดต่อระหว่างตำบลอ้อมน้อยและตำบลสวนหลวง กับเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ด้านใต้ประกอบด้วยพื้นที่ตำบลคลองมะเดื่อ ตำบลคอนไก่อี และตำบลท่าเสา ทิศตะวันออกอีด้านหนึ่งของแม่น้ำท่าจีนประกอบด้วยตำบลหนองนกไข่ ตำบลบางยาง และตำบลท่าไม้บางส่วน เป็นเขตติดต่อกับชุมชนเมืองอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐมและอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร

เขตชุมชนกระทุ่มแบนมีเส้นทางคมนาคมผ่านชุมชนคือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 จากกรุงเทพมหานครผ่านสุขาภิบาลอ้อมน้อยไปอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3310 แยกทางหลวงหมายเลข 4 ไปพุทธมณฑล ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3091 (ถนนเสรีรัฐกิจ 1) แยกทางหลวงหมายเลข 4 ที่บริเวณสุขาภิบาลอ้อมน้อย ผ่านชุมชนเทศบาลกระทุ่มแบนไปจังหวัดสมุทรสาครซึ่งเป็นถนนหลักเข้าสู่ชุมชน

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนกระทุ่มแบน แต่เดิมเมื่อชุมชนยังไม่มีถนนตัดผ่านจึงอาศัยทางน้ำเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก มีการตั้งบ้านเรือนเป็นชุมชนเกาะกลุ่มอยู่บริเวณสองฝั่งคลองภาษีเจริญ โดยมีศูนย์กลางชุมชนอยู่บริเวณตลาดเทศบาลในปัจจุบันซึ่งอยู่ทางด้านตะวันตกของคลองภาษีเจริญ แล้วได้ขยายตัวชุมชนไปทางตะวันตกและตะวันออก ตามบริเวณสองฝั่งคลองภาษีเจริญและขนานไปตามแนวถนนสุขุมวิทจนถึงคลองกระทุ่มแบน เป็นบริเวณที่มีอาคารพาณิชย์ประกอบกิจการค้าภายในอาณาบริเวณของชุมชนและภายในอำเภอ เมื่อชุมชนได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นไปตามแนวถนนสุขุมวิทและสองฝั่งคลองภาษีเจริญไปทางตะวันตกจนถึงแม่น้ำท่าจีนฝั่งตะวันออกฝั่งเหนือคลองภาษีเจริญเป็นบริเวณที่มีอาคารบ้านเรือนหนาแน่น ส่วนบริเวณต่อเนื่องเขตชุมชนเทศบาลกระทุ่มแบนได้ขยายตัวไปตามแนวทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3091 ถนนเสรีรัฐกิจ 1 มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งเรียงรายไปตามถนนสายนี้ ซึ่งจะขึ้นไปบรรจบกับถนนเพชรเกษมในเขตสุขาภิบาลอ้อมน้อย และจากแนวเส้นทางสายเสรีรัฐกิจ 1 เรือลงมาจากทางด้านทิศใต้โดยมากพื้นที่จะเป็นพื้นที่เกษตรกรรมหรือบ้านเรือนราษฎรตั้งกระจัดกระจายออกไป และมีโรงงานอุตสาหกรรมไม่มากนักจนจดเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร

สำหรับสหภาพบาลอ้อมน้อยซึ่งตั้งอยู่ในตำบลอ้อมน้อย มีรูปแบบการปกครองท้องถิ่น เป็นสหภาพบาลตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) เป็นระยะทางประมาณ 21 กิโลเมตร ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอ้อมน้อยแต่เดิมนั้นเป็นพื้นที่ เกษตรกรรมโดยส่วนใหญ่ แต่ในระยะ 10 ปีเศษที่ผ่านมาได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ ที่ดินเป็นพื้นที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก อันเป็นผลจากภาวะการขยายตัว ของความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ที่ต่อเนื่องออกมาจากเขตกรุงเทพมหานคร ดังนั้นชุมชนจึงเกาะกลุ่มหนาแน่นตามแนวสองฟากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็น โรงงานอุตสาหกรรมตั้งแต่ขนาดใหญ่จนถึงโรงงานขนาดเล็กในอาคารพาณิชย์ ส่วนอีกบริเวณ หนึ่งที่ชุมชนมีความหนาแน่นเช่นกันก็คือ สองฟากถนนเศรษฐกิจ 1 ซึ่งแยกจากทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 4 ที่กม. 25 และถนนเส้นนี้เข้าสู่ตัวอำเภอกระทุ่มแบน และสามารถติดต่อไปถึงตัว จังหวัดสมุทรสาครโดยเชื่อมโยงไปถึงถนนธนบุรี-ปากท่อ พื้นที่บริเวณสองฟากถนนเศรษฐกิจ 1 ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานอุตสาหกรรมอยู่หนาแน่น - สำหรับพื้นที่เกษตรกรรมที่มีอยู่ในชุมชนเป็นบาง แห่ง ได้แก่ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของชุมชนและทางด้านเหนือของชุมชนที่ติดกับเขตจังหวัดนครปฐม

3.10 ลักษณะประชากร

3.10.1 ลักษณะประชากรในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

1) จำนวนประชากร

ภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีประชากรรวมกันกว่า 9 ล้านคนใน ปี พ.ศ. 2534 จากจำนวนประชากรทั้งประเทศประมาณ 57 ล้านคนเศษ คิดเป็นร้อยละ 16.2 ของประชากรทั้งประเทศ

จำนวนประชากรรายจังหวัดในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรุงเทพมหานครมีประชากรมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 70.0 ของภาค โดยมีจังหวัดสมุทรปราการมีจำนวน ประชากรมากเป็นลำดับที่สอง คิดเป็นร้อยละ 8.0 ของภาค สำหรับจังหวัดปริมณฑลอื่น ๆ ได้แก่ จังหวัดนครปฐม คิดเป็นร้อยละ 7.3 ของภาค จังหวัดนนทบุรี คิดเป็นร้อยละ 6.0 ของ ภาค จังหวัดปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ 5.2 ของภาค และจังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 3.6 ของภาค

ตารางที่ 3.8 แสดงข้อมูลประชากรภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปี 2529, 2534 และ
การคาดการณ์ประชากรในปี 2544

จังหวัด	จำนวนประชากร(พันคน)				การคาดการณ์		อัตราการ เติบโต(%) 2534-2544
	2529		2534		2544		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
กทม.	5,713	70.3	6,477	70.0	7,850	68.0	2.1
นครปฐม	614	7.6	672	7.3	796	6.9	1.7
นนทบุรี	473	5.8	556	6.0	782	6.8	3.4
ปทุมธานี	406	5.0	478	5.2	681	5.9	3.5
สมุทรปราการ	625	7.7	739	8.0	1,002	8.7	3.2
สมุทรสาคร	294	3.6	331	3.6	430	3.7	2.6
รวมภาค	8,125	100(15.4)	9,253	100(16.2)	11,541	100(17.7)	2.3
รวมประเทศ	52,654		57,196		65,138		1.4

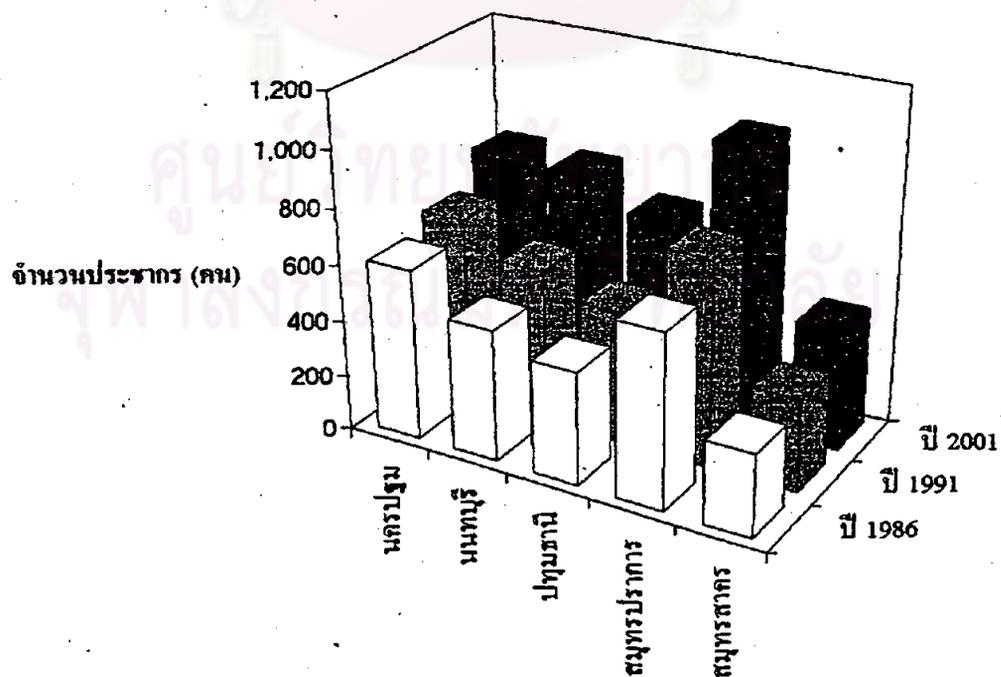
2) การคาดการณ์ประชากร

มีอัตราการเจริญเติบโตของภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑลสูงกว่าอัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยของประเทศ โดยเฉพาะจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานครมีอัตราการเจริญเติบโตสูง อัตราการเจริญเติบโตประชากรของประเทศโดยเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 1.4 ต่อปี ในขณะที่อัตราการเจริญเติบโตประชากรของภาค กทม. และปริมณฑลคิดเป็นร้อยละ 2.3 ต่อปี เมื่อพิจารณาอัตราการเจริญเติบโตประชากรของจังหวัดปริมณฑลของกรุงเทพมหานครพบว่า ประชากรของจังหวัดปริมณฑลเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะจังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี

จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาคร มีอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่ากรุงเทพมหานคร จังหวัดปทุมธานีมีอัตราการเจริญเติบโตประชากรสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 3.5 ต่อปี รองลงมาได้แก่ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 3.4 ร้อยละ 3.2 และร้อยละ 2.6 ต่อปี ตามลำดับ สำหรับจังหวัดนครปฐมอัตราการเจริญเติบโตประชากรอยู่ใน อัตราที่ต่ำกว่าอัตราการเจริญเติบโตประชากรของภาค คิดเป็นอัตราการเจริญเติบโตร้อยละ 1.7 ต่อปี

การคาดการณ์ประชากรของภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ระหว่างปี พ.ศ.2534-2544 จำนวนประชากรประมาณว่ามีทั้งสิ้น 11.5 ล้านคน โดยที่จำนวนประชากรของกรุงเทพมหานครจะใกล้เคียง 8 ล้านคน เมื่อถึงปี พ.ศ.2544 ในขณะที่จังหวัดสมุทรปราการ จะมีจำนวนประชากรเกิน 1 ล้านคน จังหวัดนครปฐมและจังหวัดนนทบุรี จะมีประชากรเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 8 แสนคน จังหวัดปทุมธานี จะมีจำนวนประชากรประมาณ 7 แสนคน และจังหวัดสมุทรสาคร จะมีจำนวนประชากรเกินกว่า 4 แสนคน (ตารางที่ 3.8)

แผนภูมิที่ 3.3 แสดงจำนวนประชากรและการคาดการณ์ประชากร พ.ศ.2544

3.10.2 ลักษณะประชากรของจังหวัดสมุทรสาคร

1) จำนวนประชากร

จำนวนประชากรของจังหวัดสมุทรสาคร เมื่อสิ้นเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2534 มีจำนวนทั้งสิ้น 362,597 คน อำเภอเมืองสมุทรสาครมีประชากรมากที่สุดจำนวน 181,224 คน คิดเป็นร้อยละ 49.98 ของประชากรทั้งจังหวัด รองลงมา ได้แก่ อำเภอกระทุ่มแบน จำนวน 95,125 คน คิดเป็นร้อยละ 26.23 ของประชากรทั้งจังหวัด และอำเภอบ้านแพ้ว 86,248 คน คิดเป็นร้อยละ 23.79 ของประชากรทั้งจังหวัด โดยมีการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2524 ของอำเภอเมืองสมุทรสาครและอำเภอกระทุ่มแบน คือ คิดเป็นร้อยละ 48.92 และ ร้อยละ 23.04 ของประชากรทั้งจังหวัด ตามลำดับ ในขณะที่อำเภอบ้านแพ้วมีการเปลี่ยนแปลงในสัดส่วนที่ลดลง คือ คิดเป็นร้อยละ 28.04 ของประชากรทั้งจังหวัด

2) ความหนาแน่นประชากร

ในปี พ.ศ. 2534 ความหนาแน่นประชากรของจังหวัดสมุทรสาครเท่ากับ 426 คนต่อตารางกิโลเมตร ทั้งนี้อำเภอกระทุ่มแบนมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุดคือ ประมาณ 721 คนต่อตารางกิโลเมตร เช่นเดียวกับเมื่อปี พ.ศ. 2524 ซึ่งในขณะนั้นอำเภอกระทุ่มแบนมีความหนาแน่นประชากร เท่ากับ 473 คนต่อตารางกิโลเมตร เป็นอัตราความหนาแน่นประชากรที่สูงกว่าอัตราความหนาแน่นประชากรของจังหวัด ซึ่งมีอัตราเท่ากับ 319 คนต่อตารางกิโลเมตร สำหรับอำเภอเมืองสมุทรสาครและอำเภอบ้านแพ้ว อัตราความหนาแน่นประชากรในปี พ.ศ. 2534 ยังคงมีอัตราที่ต่ำกว่าอัตราความหนาแน่นประชากรของจังหวัด คือเท่ากับ 377 และ 361 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ เช่นเดียวกับเมื่อปี พ.ศ. 2524 อำเภอบ้านแพ้วมีอัตราความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 318 คนต่อตารางกิโลเมตร ใกล้เคียงกับอัตราความหนาแน่นประชากรของจังหวัดและสูงกว่าอัตราความหนาแน่นประชากรของอำเภอเมืองสมุทรสาคร ซึ่งเท่ากับ 276 คนต่อตารางกิโลเมตร

3) การเปลี่ยนแปลงประชากร

จำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2534 เพิ่มขึ้นจากเมื่อปี พ.ศ. 2524 จำนวน 91,295 คน คิดเป็นอัตราการเจริญเติบโตประชากรร้อยละ 3.4 ต่อปี ทั้งนี้อำเภอกระทุ่มแบนมีอัตราการเจริญเติบโตประชากรเพิ่มขึ้นสูงที่สุด คิดเป็นอัตราร้อยละ 5.2 ต่อปี สำหรับอำเภอ

เมืองสมุทรสาครมีอัตราการเจริญเติบโตประชากรเพิ่มขึ้นสูงกว่าอัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยของจังหวัด ซึ่งคิดเป็นอัตราร้อยละ 3.7 ต่อปี ในขณะที่อำเภอบ้านแพ้วมีอัตราการเจริญเติบโตประชากรที่ค่อนข้างต่ำคือ คิดเป็นอัตราร้อยละ 1.3 ต่อปี

ตารางที่ 3.9 แสดงข้อมูลประชากรจังหวัดสมุทรสาคร รายอำเภอ พ.ศ.2524 และ 2534

เขตปกครอง อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	พ.ศ.2524		พ.ศ.2534		การเปลี่ยนแปลง		ความหนาแน่น	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	2524	2534
เมืองสมุทรสาคร	480.1	132,714	48.92	181,224	49.98	48,510	3.7	276	377
กระทุ่มแบน	132.0	62,506	23.04	95,125	26.23	32,619	5.2	473	721
บ้านแพ้ว	239.1	76,082	28.04	86,248	23.79	10,166	1.3	318	361
จ.สมุทรสาคร	851.2	271,302	100.00	362,597	100.00	91,295	3.4	319	426

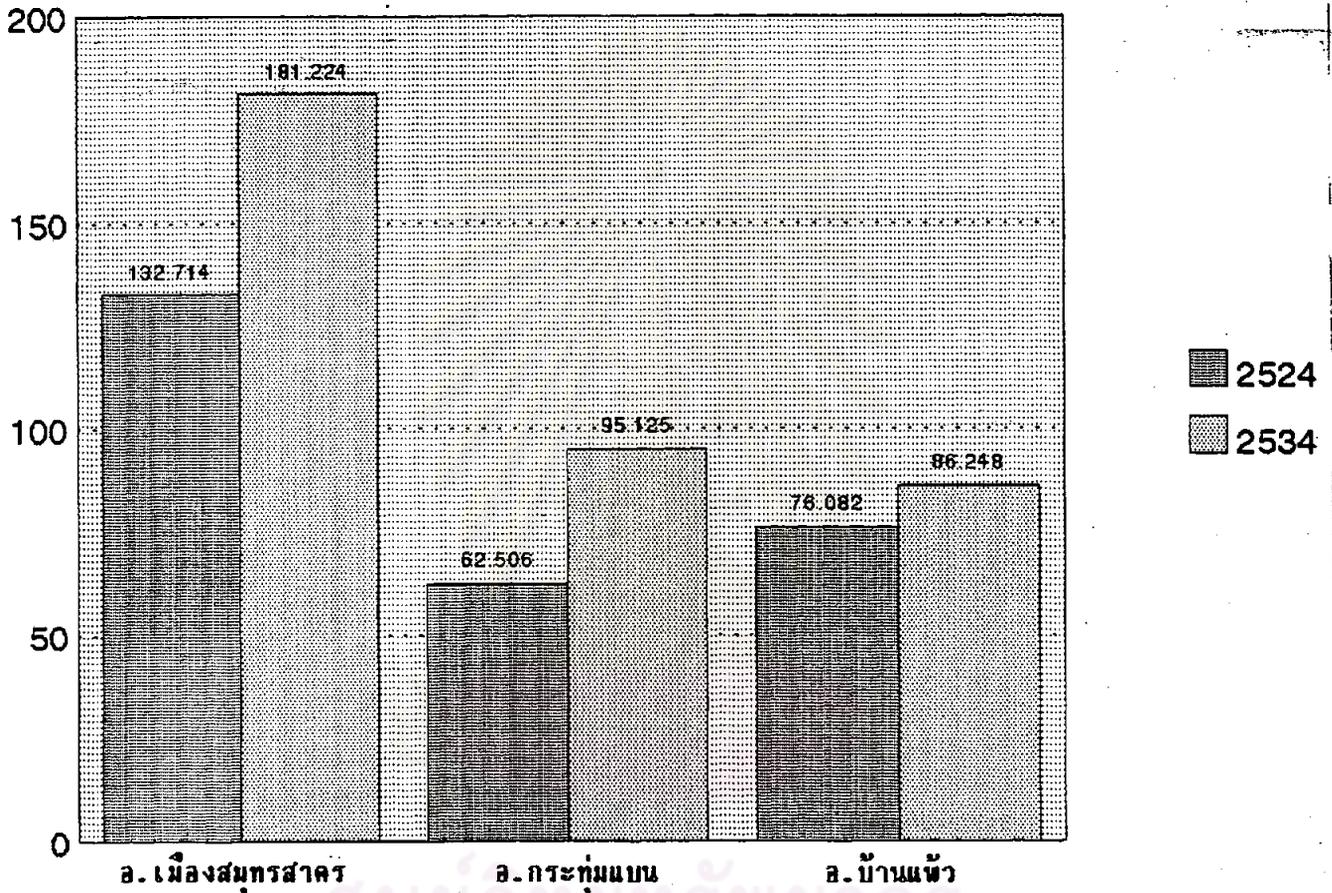
ที่มา: สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

4) ประชากรในเขตเมือง

จำนวนประชากรในเขตเมืองของจังหวัดสมุทรสาครจากทะเบียนราษฎรจังหวัดสมุทรสาคร เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2533 จังหวัดสมุทรสาครซึ่งมีเทศบาล 2 แห่ง ประกอบด้วยเทศบาลเมืองสมุทรสาครและเทศบาลตำบลกระทุ่มแบน ปรากฏว่า ประชากรในเขตเทศบาลเมืองสมุทรสาครมีประชากรสูง จำนวน 53,809 คน ในขณะที่เทศบาลตำบลกระทุ่มแบนมีจำนวนประชากรเท่ากับ 13,271 คน แต่เมื่อเปรียบเทียบอัตราความหนาแน่นประชากรในเขตเทศบาลทั้งสองแห่งแล้ว เทศบาลตำบลกระทุ่มแบนมีอัตราความหนาแน่นประชากรสูงกว่าและมีความหนาแน่นประชากรในเขตเมืองทั้งหมดสูงที่สุด คือ 6,106 คนต่อตารางกิโลเมตร ในขณะที่

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงจำนวนประชากรรายอำเภอของจังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ. 2524, พ.ศ. 2534

หน่วย : พันคน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เทศบาลเมืองสมุทรสาครมีอัตราความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 5,209 คนต่อตารางกิโลเมตร

เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรในเขตสุขาภิบาล พบว่า สุขาภิบาลหลักห้า มีจำนวนประชากรสูงที่สุดเท่ากับ 36,346 คน รองลงมาได้แก่ สุขาภิบาลอ้อมน้อย เท่ากับ 24,393 คน สุขาภิบาลบ้านแพ้ว เท่ากับ 3,736 คน และสุขาภิบาลบางปลา เท่ากับ 2,187 คน แต่เมื่อพิจารณาอัตราความหนาแน่นประชากรของพื้นที่สุขาภิบาล พบว่า สุขาภิบาลบ้านแพ้ว มีอัตราความหนาแน่นประชากรสูงที่สุด เท่ากับ 4,916 คนต่อตารางกิโลเมตร (พื้นที่สุขาภิบาลบ้านแพ้วมีเพียง 0.76 ตารางกิโลเมตร ดังนั้นเมื่อเทียบเป็นอัตราความหนาแน่นประชากรต่อตารางกิโลเมตร จึงทำให้อัตราความหนาแน่นประชากรมีค่าสูงกว่าจำนวนประชากรที่มีอยู่จริง) สำหรับอัตราความหนาแน่นประชากรในเขตสุขาภิบาลลำดับรองลงมา ได้แก่ สุขาภิบาลอ้อมน้อย เท่ากับ 720 คนต่อตารางกิโลเมตร สุขาภิบาลหลักห้า เท่ากับ 378 คนต่อตารางกิโลเมตร และสุขาภิบาลบางปลา เท่ากับ 253 คนต่อตารางกิโลเมตร

ตารางที่ 3.10 แสดงข้อมูลประชากรในเขตเทศบาลและสุขาภิบาล จ.สมุทรสาคร พ.ศ.2533

เขตปกครอง	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนประชากร	ความหนาแน่น คน/ตร.กม.
เทศบาลเมืองสมุทรสาคร	10.330	53,809	5,209
เทศบาลตำบลกระทุ่มแบน	2.175	13,271	6,106
สุขาภิบาลอ้อมน้อย	30.400	24,393	720
สุขาภิบาลบ้านแพ้ว	0.760	3,736	4,916
สุขาภิบาลหลักห้า	96.160	36,346	378
สุขาภิบาลบางปลา	8.628	2,187	253

ที่มา : ทะเบียนราษฎร จังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ.2533

3.10.3 ลักษณะประชากรของอำเภอกระทุ่มแบน

1) จำนวนประชากรรายตำบล

จากตารางที่ 3.11 จำนวนประชากรรายตำบลในปี พ.ศ.2524 แสดงให้เห็นว่าเทศบาลตำบลกระทุ่มแบนมีจำนวนประชากรมากที่สุด คือ 11,890 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 19.02 ของประชากรอำเภอกระทุ่มแบน และตำบลล้อมน้อยมีจำนวนประชากรใกล้เคียงกัน คือเท่ากับ 11,326 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.12 ของประชากรอำเภอกระทุ่มแบน รองลงมา ได้แก่ ตำบลสวนหลวง มีจำนวนประชากร 9,770 คน ตำบลคลองมะเดื่อ มีจำนวนประชากร 6,502 คน และตำบลท่าไม้ มีจำนวนประชากร 5,834 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.63, 10.40 และ 9.30 ของประชากรอำเภอกระทุ่มแบน ตามลำดับ ส่วนตำบลที่มีจำนวนประชากรค่อนข้างน้อยได้แก่ตำบลบางยาง มีจำนวนประชากร 4,635 คน ตำบลท่าเสา มีจำนวนประชากร 4,085 คน ตำบลดอนไก่ดี มีจำนวนประชากร 3,492 คน ตำบลหนองนกไข่ มีจำนวนประชากร 2,722 คน และตำบลแคราย มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดเท่ากับ 2,250 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.42, 6.54, 5.59, 4.35 และ 3.60 ของประชากรอำเภอกระทุ่มแบน ตามลำดับ

สำหรับในปี พ.ศ.2534 ตำบลล้อมน้อยมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมากและเป็นตำบลที่มีจำนวนประชากรมากที่สุด เท่ากับ 24,978 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.26 ของประชากรอำเภอกระทุ่มแบน ตำบลสวนหลวงก็มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นมากเช่นกัน มีจำนวนประชากรเท่ากับ 19,332 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 20.32 ของประชากรอำเภอกระทุ่มแบน ในขณะที่เทศบาลตำบลกระทุ่มแบนมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นไม่มากนัก มีจำนวนประชากรเท่ากับ 14,351 คนหรือคิดเป็นร้อยละ 15.09 ของประชากรอำเภอกระทุ่มแบน ส่วนตำบลคลองมะเดื่อ และตำบลบางยาง มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 9,453 และ 7,147 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 9.94 และ 7.51 ของประชากรอำเภอกระทุ่มแบน ตามลำดับ ทางด้านของตำบลที่มีจำนวนประชากรค่อนข้างน้อยได้แก่ ตำบลท่าไม้ ตำบลดอนไก่ดี ตำบลท่าเสา ตำบลหนองนกไข่ และตำบลแคราย มีจำนวนประชากร 5,817 , 4,809 , 3,462 , 3,085 และ 2,691 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 6.12 , 5.05 , 3.64 , 3.24 และ 2.83 ของประชากรอำเภอกระทุ่มแบน ตามลำดับ

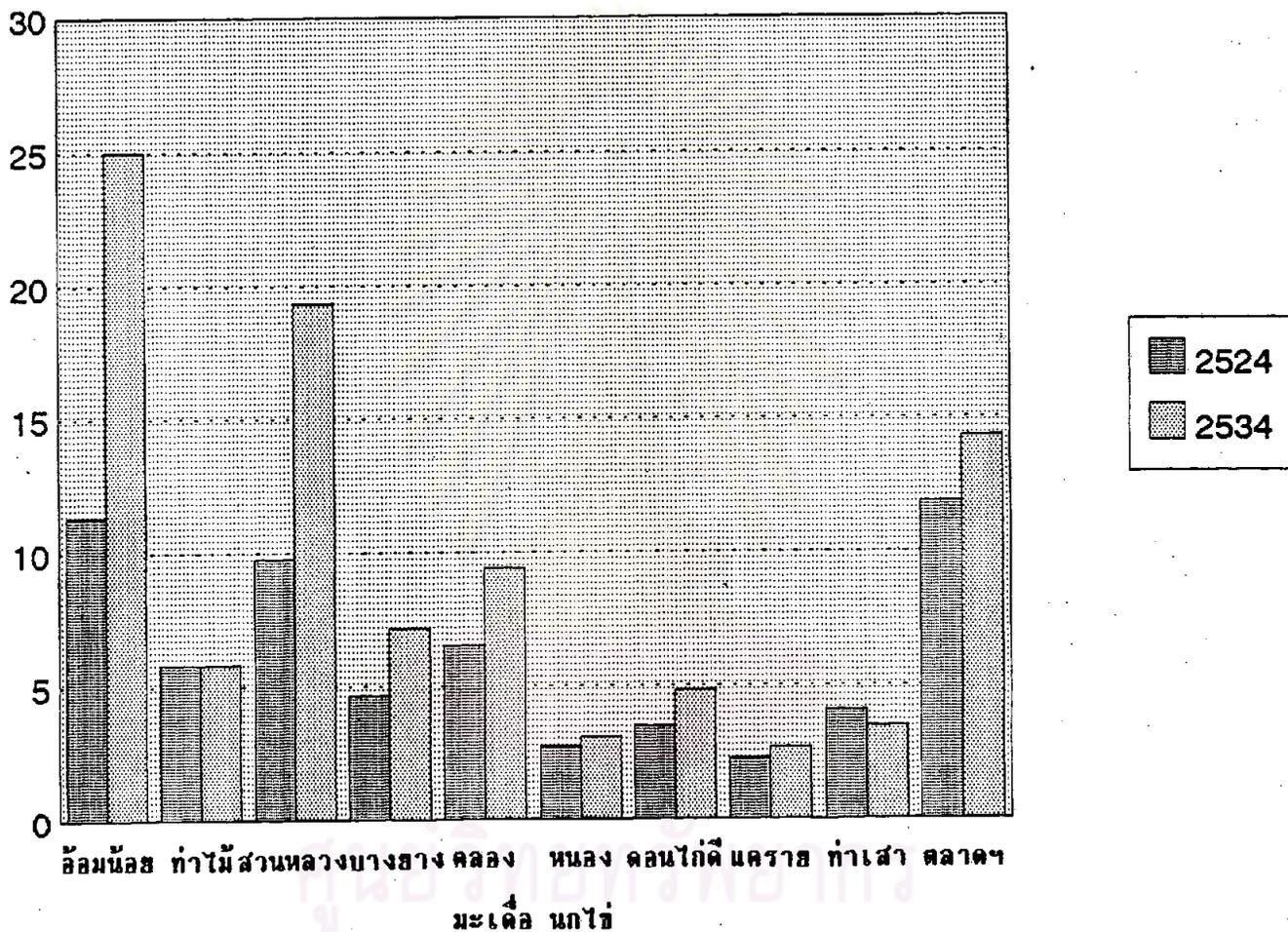
ตารางที่ 3.11 แสดงข้อมูลประชากรรายตำบลของอำเภอกระทุ่มแบน พ.ศ. 2524 และ 2534

เขตปกครอง ตำบล	พื้นที่ (ตร.กม.)	พ.ศ. 2524		พ.ศ. 2534		การเปลี่ยนแปลง		อัตราเพิ่ม % ต่อปี	ความหนาแน่น	
		จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ	จำนวน ร้อยละ		2524	2534
อ้อมน้อย	30.40	11,326 18.12	24,978 26.26	13,652 41.85	12.05	373	822			
ท่าไม้	9.07	5,834 9.30	5,817 6.12	- 17 -0.05	-0.03	643	641			
ส่วนหลวง	27.67	9,770 15.63	19,332 20.32	9,562 29.31	9.79	353	699			
บางช้าง	15.61	4,635 7.42	7,147 7.51	2,512 7.70	5.42	297	458			
คลองมะเดื่อ	11.61	6,502 10.40	9,453 9.94	2,951 9.05	4.54	560	814			
หนองนกไข่	5.40	2,722 4.35	3,085 3.24	363 1.11	1.33	504	571			
ดอนไก่ดี	6.67	3,492 5.59	4,809 5.05	1,317 4.04	3.77	524	721			
แคทราย	11.30	2,250 3.60	2,691 2.83	441 1.35	1.96	199	238			
ท่าเสา	10.80	4,085 6.54	3,462 3.64	-623 -1.91	-1.53	378	321			
ตลาดฯ	3.47	11,890 19.02	14,351 15.09	2,461 7.54	2.07	3,427	4,136			
รวม	132.00	62,506 100	95,125 100	32,619 100	5.22	474	426			

ที่มา: สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง

แผนภูมิที่ 3.5 แสดงจำนวนประชากรรายตำบลของอำเภอกระทุ่มแบน พ.ศ. 2524, พ.ศ. 2534

หน่วย : พันคน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการศึกษาจำนวนประชากรรายตำบลของอำเภอกระทุ่มแบนในปี 2534 สามารถแบ่งกลุ่มตำบลตามขนาดประชากรได้เป็น 4 กลุ่มดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1 ตำบลที่มีประชากรมากกว่า 20,000 คนขึ้นไป มี 1 ตำบล คือ ตำบลอ้อมน้อย (สุขาภิบาลอ้อมน้อย) มีจำนวนประชากร 24,978 คน

กลุ่มที่ 2 ตำบลที่มีประชากรระหว่าง 10,000-20,000 คน มี 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลสวนหลวง มีจำนวนประชากร 10,332 คน และตำบลตลาดกระทุ่มแบน (เทศบาลตำบลกระทุ่มแบน) มีจำนวนประชากร 14,351 คน

กลุ่มที่ 3 ตำบลที่มีประชากรระหว่าง 5,000-10,000 คน มี 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลคลองมะเดื่อ ตำบลบางยาง และตำบลท่าไม้

กลุ่มที่ 4 ตำบลที่มีประชากรน้อยกว่า 5,000 คน มี 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลดอนไก่ดี ตำบลท่าเสา ตำบลหนองนกไข่ และตำบลแคราย

จะเห็นได้ว่า ตำบลที่มีขนาดประชากรกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 เป็นตำบลที่มีความเจริญสูง โดยเฉพาะตำบลอ้อมน้อย (สุขาภิบาลอ้อมน้อย) และตำบลตลาดกระทุ่มแบน (เทศบาลตำบลกระทุ่มแบน) เนื่องจากบริเวณที่ตั้งของตำบลอ้อมน้อยเป็นบริเวณที่มีอาณาเขตติดต่อกับเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ซึ่งเชื่อมโยงมาตามถนนเพชรเกษมและได้รับอิทธิพลจากการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในบริเวณนี้ สำหรับตำบลตลาดกระทุ่มแบน เป็นที่ตั้งชุมชนดั้งเดิมที่เป็นชุมชนเมืองระดับเทศบาลตำบลมีจำนวนประชากรสูง เป็นย่านกิจกรรมการค้าหลักของอำเภอกระทุ่มแบนและเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการสำคัญ ๆ ของอำเภอ ส่วนตำบลที่มีจำนวนประชากรสูงในตำบลสวนหลวงก็เพราะพื้นที่ตำบลแห่งนี้นอกจากจะเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกับตำบลอ้อมน้อยแล้ว ยังเป็นพื้นที่ที่มีอาณาเขตติดต่อกับเขตหนองแขมโดยตรง ซึ่งเป็นอีกบริเวณหนึ่งที่ขณะนี้มีการขยายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น

2) ความหนาแน่นประชากร

ในปี พ.ศ. 2524 อำเภอกระทุ่มแบนมีอัตราความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ย 474 คนต่อตารางกิโลเมตร ตำบลตลาดกระทุ่มแบน (เทศบาลตำบลกระทุ่มแบน) มีอัตราความหนาแน่นประชากรสูงที่สุด เท่ากับ 3,427 คนต่อตารางกิโลเมตร ตำบลที่มีอัตราความ

หนาแน่นประชากรสูงกว่าอัตราความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยของอำเภอกระทุ่มแบน ได้แก่ ตำบลท่าไม้ ตำบลคลองมะเดื่อ ตำบลคอนไก่ดี และตำบลหนองนกไข่ มีอัตราความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 643 , 560 , 524 และ 504 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ ส่วนตำบลที่มีอัตราความหนาแน่นประชากรต่ำกว่าอัตราความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยของอำเภอกระทุ่มแบน ได้แก่ ตำบลท่าเสา ตำบลอ้อมน้อย ตำบลสวนหลวง ตำบลบางยาง และตำบลแคราย มีอัตราความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 378 , 373 , 353 , 297 และ 199 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ

สำหรับในปี พ.ศ. 2534 อำเภอกระทุ่มแบนมีอัตราความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ย 721 คนต่อตารางกิโลเมตร ตำบลที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุด คือ ตำบลตลาดกระทุ่มแบน (เทศบาลตำบลกระทุ่มแบน) 4,136คนต่อตารางกิโลเมตร ตำบลที่มีอัตราความหนาแน่นประชากรสูงกว่าอัตราความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยของอำเภอกระทุ่มแบน ได้แก่ ตำบลอ้อมน้อย และตำบลคลองมะเดื่อ มีอัตราความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 822 และ 814 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ และตำบลคอนไก่ดี มีอัตราความหนาแน่นประชากรเท่ากับอัตราความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยของอำเภอกระทุ่มแบนคือ 721 คนต่อตารางกิโลเมตร ตำบลที่มีอัตราความหนาแน่นประชากรต่ำกว่าอัตราความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยของอำเภอกระทุ่มแบน ได้แก่ ตำบลสวนหลวง ตำบลท่าไม้ ตำบลหนองนกไข่ ตำบลบางยาง ตำบลท่าเสา และตำบลแคราย มีอัตราความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 699 , 641 , 571 , 458 , 321 และ 238 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ

ตำบลที่มีอัตราความหนาแน่นสูงประกอบด้วยตำบลที่เป็นที่ตั้งของชุมชนเมือง คือ ตำบลตลาดกระทุ่มแบน ซึ่งเป็นที่ตั้งของเทศบาลตำบลกระทุ่มแบน และตำบลอ้อมน้อย ซึ่งเป็นที่ตั้งของสุขาภิบาลอ้อมน้อย จากสภาพโดยทั่วไปบริเวณตำบลอ้อมน้อยมีประชากรหนาแน่นสูงขึ้นจากเมื่อปี พ.ศ. 2524 อย่างชัดเจน จากอัตราความหนาแน่นประชากรที่ต่ำกว่าอัตราความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ยของอำเภอกระทุ่มแบน ในปี พ.ศ. 2524 กลับมีอัตราที่สูงกว่าเมื่อปี พ.ศ. 2534

3) การเปลี่ยนแปลงประชากร

การเปลี่ยนแปลงประชากรรายตำบลของอำเภอกระทุ่มแบน พิจารณาการเปลี่ยนแปลงประชากรระหว่าง ปี พ.ศ. 2524 กับ ปี พ.ศ. 2534 พบว่า ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นมากที่สุดคือ ตำบลอ้อมน้อย มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 13,652 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 41.85 ของการเปลี่ยนแปลงประชากรของอำเภอกระทุ่มแบน โดยคิดเป็นอัตราการเจริญเติบโตประชากรร้อยละ 12.05 ต่อปี นอกจากนี้ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับตำบลอ้อมน้อยคือ ตำบลสวนหลวง มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 9,562 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 29.31 ของการเปลี่ยนแปลงประชากรของอำเภอกระทุ่มแบน โดยคิดเป็นอัตราการเจริญเติบโตประชากรร้อยละ 9.79 ต่อปี

ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นในลำดับรองลงมา ได้แก่ ตำบลคลองมะเดื่อ ตำบลบางยาง ตำบลตลาดกระทุ่มแบน ตำบลคอนไก่ดี ตำบลแคราย และตำบลหนองนกไข่ มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเท่ากับ 2,951 , 2,512 , 2,461 , 1,317 , 441 และ 363 คน ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 9.05 , 7.70 , 7.54 , 4.04 , 1.35 และ 1.11 ของการเปลี่ยนแปลงประชากรของอำเภอกระทุ่มแบน ตามลำดับ

ตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรลดลง ได้แก่ ตำบลท่าเสา และตำบลท่าไม้ จำนวนประชากรลดลง 623 และ 17 คน หรือคิดเป็นการเปลี่ยนแปลงประชากรลดลงร้อยละ 1.91 และ 0.05 ของการเปลี่ยนแปลงประชากรของอำเภอกระทุ่มแบน ตามลำดับ

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงประชากร โดยการเปรียบเทียบอัตราการเจริญเติบโตประชากรรายตำบลต่ออัตราการเจริญเติบโตประชากรโดยเฉลี่ยของอำเภอกระทุ่มแบน ซึ่งคิดเป็นอัตราร้อยละ 5.22 ต่อปี พบว่า ตำบลที่มีอัตราการเจริญเติบโตประชากรสูงกว่าอัตราการเจริญเติบโตประชากรโดยเฉลี่ยของอำเภอกระทุ่มแบน นอกเหนือจากตำบลอ้อมน้อยและตำบลสวนหลวงแล้ว ยังประกอบด้วยตำบลบางยาง ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโตประชากรร้อยละ 5.42 ต่อปี สำหรับตำบลที่มีอัตราการเจริญเติบโตประชากรต่ำกว่าอัตราการเจริญเติบโตประชากรโดยเฉลี่ยของอำเภอกระทุ่มแบน ได้แก่ ตำบลคลองมะเดื่อ ตำบลคอนไก่ดี ตำบลตลาดกระทุ่มแบน ตำบลแคราย และตำบลหนองนกไข่ คิดเป็นอัตราการเจริญเติบโตประชากรร้อยละ 4.54,

3.77, 2.07, 1.96 และ 1.33 ต่อปี ตามลำดับ

สำหรับตำบลท่าเสา และตำบลท่าไม้ มีอัตราการเจริญเติบโตประชากรลดลงร้อยละ 1.53 และ 0.03 ต่อปี ตามลำดับ

4) การกระจายตัวของประชากร

การศึกษาการกระจายตัวของประชากร เป็นการพิจารณาถึงลักษณะการกระจายตัวหรือการรวมตัวของประชากรอยู่ในพื้นที่มากหรือน้อยอย่างไร โดยจะแสดงออกมาในรูปของความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับพื้นที่ มีวิธีวัดการกระจายตัวของประชากร 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 โดยใช้ Lorenz Curve

วิธีที่ 2 โดยใช้ค่าดัชนีการรวมตัวของประชากร (Concentration Index หรือค่า C.I.)

การวัดการกระจายตัวของประชากรโดย Lorenz Curve เป็นการพิจารณาจากเส้นโค้งแสดงการกระจายตัวของประชากรที่สร้างขึ้นมาจากการกำหนดจุดตัดของอัตราร้อยละสะสมของประชากรรายแขวงกับอัตราร้อยละสะสมของพื้นที่รายตำบล เส้น Lorenz Curve ที่ 45 องศา ซึ่งเป็นเส้นทแยงมุม เรียกว่า เส้นแสดงการกระจายตัวสม่ำเสมอ (Line of Perfect Equality) หลักการในการพิจารณาเส้นโค้ง คือ

ก. ถ้าเส้นโค้ง โค้งเข้าใกล้เส้นแสดงการกระจายตัวสม่ำเสมอ แสดงว่า มีการกระจายของประชากรในพื้นที่อยู่มาก

ข. ถ้าเส้นโค้ง โค้งออกจากเส้นแสดงการกระจายตัวสม่ำเสมอ แสดงว่า มีการกระจายตัวของประชากรในพื้นที่น้อย หรืออีกนัยหนึ่งคือ มีการรวมตัวในพื้นที่มาก

สำหรับค่าดัชนีการรวมตัวของประชากร (Concentration Index) เป็นค่าที่ใช้วัดการกระจายตัวหรือการรวมตัวของประชากร รวมถึงการตั้งถิ่นฐานของประชากรที่เปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ด้วยการนำตัวเลขอัตราส่วนของขนาดพื้นที่และจำนวนประชากรกับพื้นที่ในรูปของความหนาแน่นจาก

ค่าไปหาสูง ผลลัพธ์ที่ได้จากการหารระหว่าง "อัตราส่วนสะสมของประชากรที่ลบออกจากอัตราส่วนสะสมของพื้นที่" กับ "อัตราส่วนสะสมของพื้นที่" จะแสดงถึงค่าการรวมตัวของประชากรและการกระจายตัวของประชากรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งคำนวณได้จากสูตร

$$C.I. = \frac{C.P. \text{พื้นที่} - C.P. \text{ประชากร}}{C.P. \text{พื้นที่}}$$

$C.P. \text{พื้นที่}$ = ค่ารวมอัตราส่วนร้อยละสะสมอัตราส่วนร้อยละของพื้นที่ที่อยู่ในพื้นที่ที่ทำการศึกษาร้อยละลำดับตามความหนาแน่นของประชากรจากค่าไปหาสูง

$C.P. \text{ประชากร}$ = ค่ารวมอัตราส่วนร้อยละสะสมของอัตราส่วนร้อยละของประชากรในพื้นที่ที่ทำการศึกษาร้อยละลำดับตามความหนาแน่นของประชากรจากค่าไปหาสูง

ผลลัพธ์จากการคำนวณจากสูตรนี้จะมีค่าระหว่าง 0 - 1 ถ้าหากผลลัพธ์มีค่าเท่ากับ 1 แสดงว่า ประชากรรวมตัวกันอยู่ในพื้นที่เพียงแห่งเดียว ไม่มีการกระจายตัว ถ้าผลลัพธ์มีค่าเท่ากับ 0 แสดงว่า การกระจายตัวของประชากรเป็นไปอย่างสม่ำเสมอเท่า ๆ กันทุกพื้นที่ ซึ่งทั้ง 2 ค่านี้จะเป็นไปได้ในทางทฤษฎีเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติค่าที่ได้จะอยู่ระหว่าง 0-1 ซึ่งค่าที่ได้มีค่าใกล้เคียง 1 หรือเกิน 0.5 ขึ้นไป แสดงว่า ประชากรอยู่ค่อนข้างรวมตัวกัน

จากตารางที่ 3.12, 3.13 และแผนภูมิที่ 3.6 จะเห็นได้ว่า ประชากรในอำเภอกระทุ่มแบนมีการกระจายทั้งในพื้นที่ค่อนข้างสม่ำเสมอ จากเส้นโค้งแสดงการกระจายตัวของประชากรในปี พ.ศ. 2524 และพ.ศ. 2534 การกระจายตัวของประชากรไม่แตกต่างกันมากนัก ค่าดัชนีการรวมตัวของประชากร (C.I.) พ.ศ. 2524 เท่ากับ 0.224 และพ.ศ. 2534 เท่ากับ 0.236 เป็นค่าที่ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่าง 0 ถึง 1 แสดงให้เห็นว่าการกระจายตัวของประชากรมีลักษณะปานกลาง ค่อนข้างกระจายตัวเนื่องจากมีค่าน้อยกว่า 0.5

ตารางที่ 3.12 แสดงค่าดัชนีการรวมตัวของประชากร อำเภอกระทุ่มแบน พ.ศ.2524

เขตปกครอง ตำบล	ความหนาแน่น ประชากร	พื้นที่			ประชากร พ.ศ.2524		
		ตร.กม.	ร้อยละ	C.P.	จำนวน	ร้อยละ	C.P.
แควราช	199	11.30	8.56	8.56	2,250	3.60	3.60
บางยาง	297	15.61	11.83	20.39	4,635	7.42	11.01
สวนหลวง	353	27.67	20.96	41.35	9,770	15.63	26.65
อ้อมน้อย	373	30.40	23.03	64.38	11,326	18.12	44.77
ท่าเสา	378	10.80	8.18	72.56	4,085	6.54	51.30
หนองนกไข่	504	5.40	4.09	76.65	2,722	4.35	55.66
ดอนไก่ดี	524	6.67	5.05	81.70	3,492	5.59	61.24
คลองมะเดื่อ	560	11.61	8.80	90.50	6,502	10.40	71.64
ท่าไม้	643	9.07	6.87	97.37	5,834	9.30	80.98
ตลาดฯ	3,427	3.47	2.63	100.00	11,890	19.02	100.00
รวม	474	132.00	100	653.46	62,506	100	506.85

$$C.I. = \frac{653.46 - 506.89}{653.46} = 0.224$$

653.46

ตารางที่ 3.13 แสดงค่าดัชนีการรวมตัวของประชากร อำเภอกระทุ่มแบน พ.ศ.2534

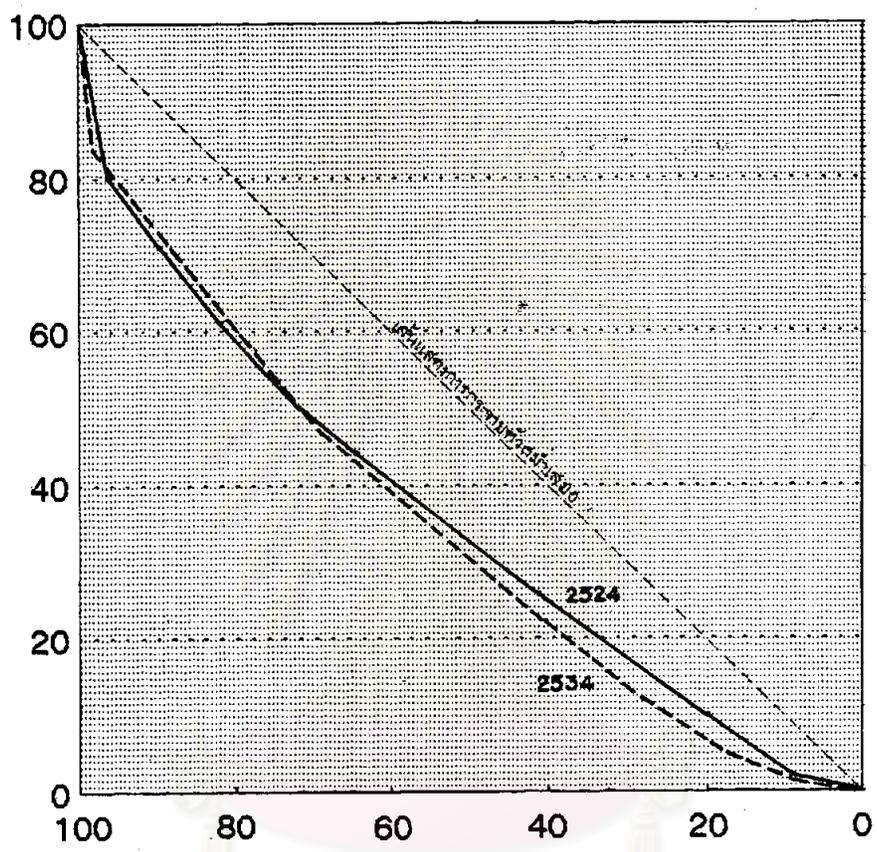
เขตปกครอง ตำบล	ความหนาแน่น ประชากร	พื้นที่			ประชากร พ.ศ.2534		
		ตร.กม.	ร้อยละ	C.P.	จำนวน	ร้อยละ	C.P.
แควราช	238	11.30	8.56	8.56	2,691	2.83	2.83
ท่าเสา	321	10.80	8.18	16.74	3,462	3.64	6.47
บางยาง	458	15.61	11.83	28.57	7,147	7.51	13.98
หนองนกไข่	571	5.40	4.09	32.66	3,085	3.24	17.22
ท่าไม้	641	9.07	6.87	39.53	5,817	6.12	23.34
ส่วนหลวง	699	27.67	20.96	60.49	19,332	20.32	43.66
ดอนไก่ดี	721	6.67	5.05	65.55	4,809	5.06	48.72
คลองมะเดื่อ	814	11.61	8.80	74.34	9,453	9.94	58.66
อ้อมน้อย	822	30.40	23.03	97.37	24,978	26.26	84.91
ตลาดฯ	4,136	3.47	2.63	100.00	14,351	15.09	100.00
รวม	721	132.00	100	523.81	62,506	100	399.79

$$C.I. = \frac{523.81 - 399.80}{523.81} = 0.236$$

523.81

การกระจายตัวของประชากรในระยะ 10 ปีที่ผ่านมา มีการกระจุกตัวเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพราะจากค่าดัชนีการรวมตัวของประชากรในช่วงปี พ.ศ.2524-2534 มีค่าแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (+ 0.012)

แผนภูมิที่ 3.6 แสดงการกระจายตัวประชากรด้วย Lorenz Curve

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะการกระจายตัวของประชากรข้างต้นแสดงถึงการกระจายตัวในพื้นที่
ไม่สม่ำเสมอเท่ากันทุกแห่ง ซึ่งจากการศึกษาการกระจายตัวของประชากรระดับตำบลที่ได้จากการ
วัดค่าความแตกต่างระหว่าง "สัดส่วนของประชากรตำบลต่อประชากรอำเภอ" ลบด้วย "สัดส่วน
ของพื้นที่ตำบลต่อพื้นที่อำเภอ" ค่าที่ได้จะเป็นค่าบวกหรือค่าลบ ถ้าค่าที่ได้เป็นค่าบวกแสดงว่ามี
การกระจุกตัวของประชากรหนาแน่นในตำบลนั้น และถ้าค่าที่ได้เป็นลบแสดงว่ามีการกระจายตัว
ของประชากรเบาบางในตำบลนั้น

$$\text{ความแตกต่างระหว่างสัดส่วนประชากรกับสัดส่วนพื้นที่} = \frac{\text{ประชากรตำบล}}{\text{ประชากรอำเภอ}} - \frac{\text{พื้นที่ตำบล}}{\text{พื้นที่อำเภอ}}$$

จากตารางที่ 3.14 การกระจายตัวของประชากรในตำบลต่าง ๆ ระหว่าง
ปี พ.ศ. 2524-2534 แสดงให้เห็นว่าตำบลที่มีการกระจุกตัวของประชากรหนาแน่นสูงสุด คือ
ตำบลตลาดกระทู้มแบน (เทศบาลตำบลกระทู้มแบน) และมีการกระจุกตัวของประชากรคงที่ใน
ตำบลคลองมะเดื่อ และตำบลคอนไก่อี และในทางตรงกันข้ามตำบลที่มีการกระจายตัวของประชากร
เบาบาง ได้แก่ ตำบลสวนหลวง ตำบลบางยาง ตำบลแคราย และตำบลท่าเสา

สำหรับตำบลที่มีการเปลี่ยนแปลงคือ มีการกระจุกตัวของประชากรเพิ่มขึ้นใน
ตำบลอ้อมน้อย (สุขาภิบาลอ้อมน้อย) และมีการกระจายตัวของประชากรเบาบางลงในตำบลท่าไม้
และตำบลหนองนกไข่

ดังนั้น หากพิจารณาการกระจายตัวของประชากรจะพบว่ามีการกระจุกตัวใน
เขตชุมชนเมืองเทศบาลกระทู้มแบน และเขตพื้นที่ต่อเนื่อง ซึ่งได้แก่ตำบลคลองมะเดื่อและตำบล
คอนไก่อี โดยเฉพาะในเขตชุมชนเมืองสุขาภิบาลอ้อมน้อย ที่มีแนวโน้มว่าจะมีประชากรกระจุก
ตัวหนาแน่นสูงในอนาคตซึ่งจะเห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงประชากรที่เพิ่มขึ้นจากช่วงเวลาที่ผ่านมา

ตารางที่ 3.14 แสดงค่าความแตกต่างของสัดส่วนประชากรกับสัดส่วนพื้นที่ พ.ศ.2524 และ 2534

เขตปกครอง ตำบล	พื้นที่ พื้นที่		พ.ศ.2524		พ.ศ.2534		ค่าความแตกต่าง	
	ตร.กม.	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	พ.ศ.2524	พ.ศ.2534
อ้อมน้อย	30.40	23.03	11,326	18.12	24,978	26.26	-4.91	3.23
ท่าไม้	9.07	6.87	5,834	9.30	5,817	6.12	2.46	-0.76
สวนหลวง	27.67	20.96	9,770	15.63	19,332	20.32	-5.33	-0.64
บางขวาง	15.61	11.83	4,635	7.42	7,147	7.51	-4.41	-4.31
คลองมะเดื่อ	11.61	8.80	6,502	10.40	9,453	9.94	1.61	1.14
หนองนกไข่	5.40	4.09	2,722	4.35	3,085	3.24	0.26	-0.85
ดอนไก่ดี	6.67	5.05	3,492	5.59	4,809	5.05	0.53	0.00
นครราชสีมา	11.30	8.56	2,250	3.60	2,691	2.83	-4.96	-5.73
ท่าเสา	10.80	8.18	4,085	6.54	3,462	3.64	-1.65	-4.54
ตลาดฯ	3.47	2.63	11,890	19.02	14,351	15.09	16.39	12.46
รวม	132.00	100	62,506	100	95,125	100		

ศูนย์วิจัยการพยาบาล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.11 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

จากตารางที่ 3.15 ถึงตารางที่ 3.17 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค กทม. และปริมณฑล ในปี พ.ศ.2527และพ.ศ.2532 สามารถพิจารณาลักษณะทางเศรษฐกิจได้ดังต่อไปนี้

3.11.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคและจังหวัด

1) ภาวะเศรษฐกิจ

ภาวะเศรษฐกิจโดยทั่วไปของภูมิภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูง จากมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของภูมิภาคนี้ในปี พ.ศ.2527 มีมูลค่าประมาณ 1.6 แสนล้านบาท ณ ราคาคงที่ปี 2515 และในปี พ.ศ.2532 มีมูลค่าประมาณ 2.7 แสนล้านบาท ณ ราคาคงที่ปี 2515

กรุงเทพมหานครมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงที่สุดคือ เมื่อปี พ.ศ.2527 มีมูลค่าประมาณ 1.2 แสนล้านบาท ณ ราคาคงที่ปี 2515 และในปี พ.ศ.2532 มูลค่าเพิ่มสูงขึ้นเป็นประมาณ 2 แสนล้านบาท ณ ราคาคงที่ปี 2515

จังหวัดปริมณฑลที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงสุด โดยเปรียบเทียบกับจังหวัดปริมณฑลด้วยกันและเป็นลำดับรองจากกรุงเทพมหานครคือ จังหวัดสมุทรปราการ มีมูลค่าประมาณ 0.14 แสนล้านบาท ณ ราคาคงที่ปี 2515 ในปี พ.ศ.2527 และ 0.28 แสนล้านบาท ณ ราคาคงที่ปี 2515 ในปี พ.ศ.2532

จังหวัดปริมณฑลที่มีมูลค่าสูงในลำดับรองลงมา ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดนครปฐม โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ณ ราคาคงที่ในปี 2515 ในปี พ.ศ.2527 ดังนี้ จังหวัดปทุมธานี มีมูลค่าประมาณ 0.09 แสนล้านบาท จังหวัดนนทบุรี มีมูลค่าประมาณ 0.05 แสนล้านบาท จังหวัดนครปฐม มีมูลค่าประมาณ 0.05 แสนล้านบาท และจังหวัดสมุทรสาคร มีมูลค่าประมาณ 0.03 แสนล้านบาท สำหรับในปี พ.ศ.2532 จังหวัดปริมณฑลมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสูงตามลำดับดังนี้ จังหวัดปทุมธานี มีมูลค่าประมาณ 0.13 แสนล้านบาท จังหวัดนนทบุรี มีมูลค่าประมาณ 0.11 แสนล้านบาท จังหวัดสมุทรสาคร มีมูลค่าประมาณ 0.08 แสนล้านบาท และจังหวัดนครปฐม มีมูลค่าประมาณ 0.07 แสนล้านบาท

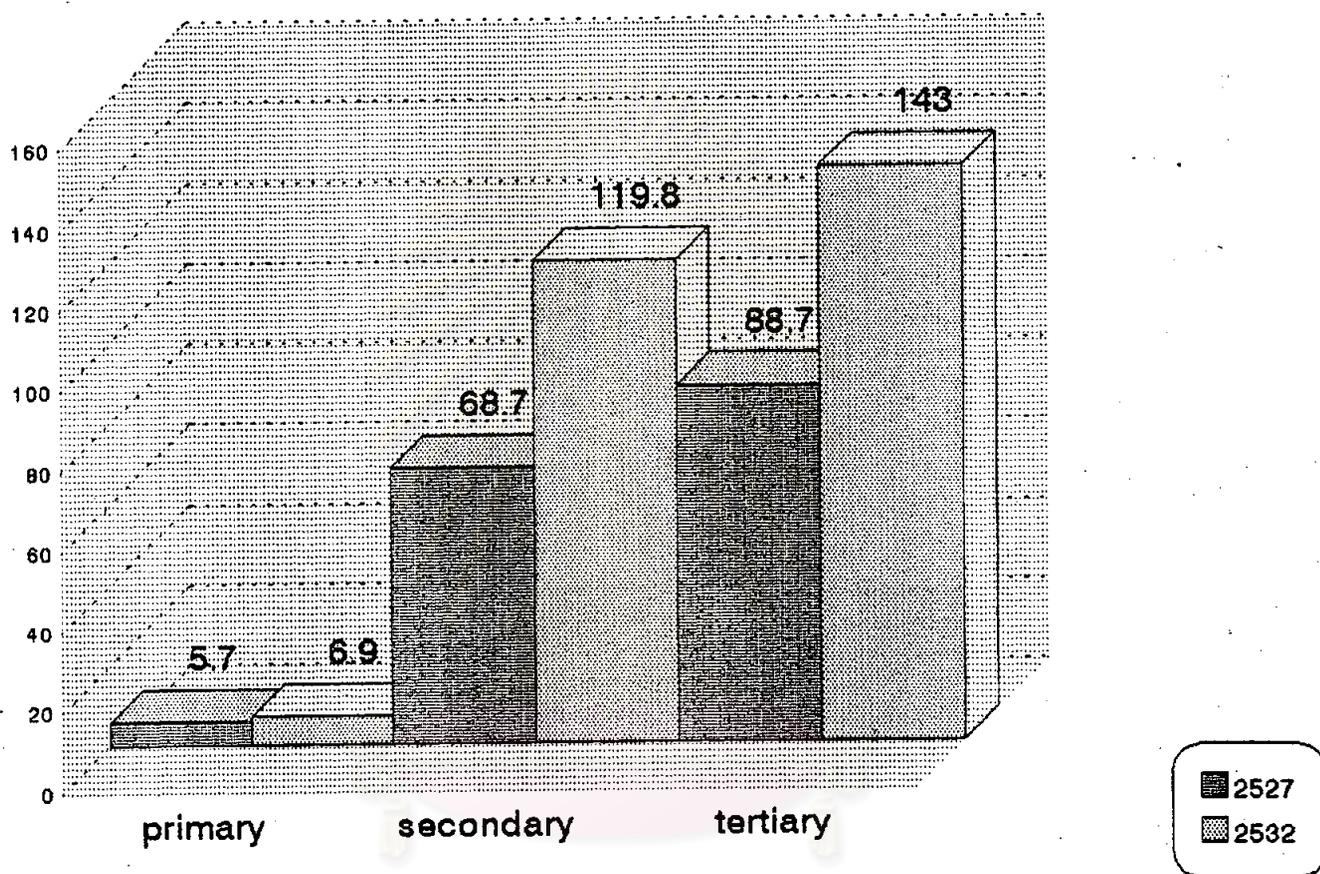
ตารางที่ 3.15 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาค กทม.และปริมณฑล พ.ศ.2527 และพ.ศ.2532 (ราคาคงที่ปี 2515)

หน่วย : พันบาท

จังหวัด	สาขาปฐมภูมิ		สาขาคติภูมิ		สาขาคติภูมิ		ผลิตภัณฑ์มวลรวม	
	2527	2532	2527	2532	2527	2532	2527	2532
กทม.	2,098,794	2,792,033	46,457,853	76,412,845	77,663,596	123,013,826	126,220,243	202,218,704
นนทบุรี	439,327	511,872	2,638,958	5,965,298	2,261,344	4,181,687	5,339,629	10,658,857
ปทุมธานี	632,836	775,298	6,263,364	9,291,687	1,853,712	3,328,565	8,749,912	13,395,550
สมุทรปราการ	715,676	945,000	10,849,913	21,258,764	3,381,799	6,524,584	14,947,388	28,728,348
สมุทรสาคร	566,232	595,410	1,320,851	4,524,260	1,329,120	2,601,236	3,216,203	7,720,906
นครปฐม	1,234,853	1,280,473	1,205,574	2,300,480	2,162,070	3,393,390	4,602,677	6,974,343
รวมภาค	5,687,718	6,900,086	68,736,693	119,753,334	88,651,641	143,043,288	163,076,052	269,696,708

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

แผนภูมิที่ 3.7 แสดงโครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวม สาขาปฐมภูมิ สาขาทุติยภูมิ สาขาตติยภูมิ ภาค กทม.และปริมณฑล พ.ศ.2527 และ 2532

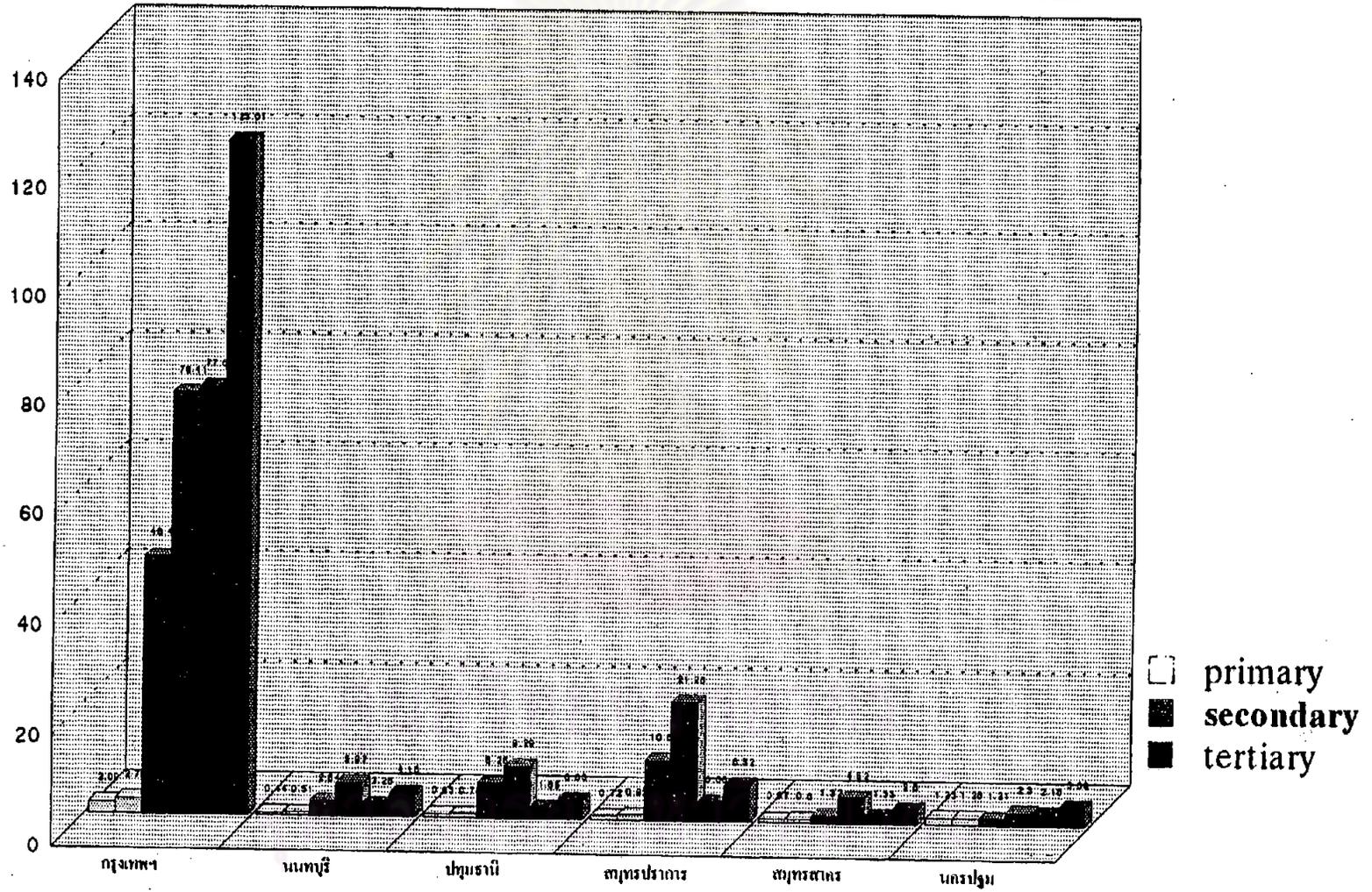
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดังนั้นเมื่อพิจารณาสัดส่วนการกระจายมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในภาค กทม. และปริมณฑล จึงแสดงให้เห็นว่ากรุงเทพมหานครเป็นเมืองมหานครที่มีความแตกต่างของรายได้ทางเศรษฐกิจอย่างมากกับจังหวัดปริมณฑล ซึ่งมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 77.40 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค กทม.และปริมณฑล ในปี พ.ศ.2527 และคิดเป็นร้อยละ 74.98 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค กทม.และปริมณฑล ในปี พ.ศ.2532 ในขณะที่จังหวัดสมุทรปราการเป็นจังหวัดที่มีสัดส่วนรองลงมา คิดเป็นเพียงร้อยละ 9.17 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค กทม.และปริมณฑล ในปี พ.ศ.2527 และคิดเป็นร้อยละ 10.65 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค กทม.และปริมณฑล ในปี พ.ศ.2532 อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่ากรุงเทพมหานครมีสัดส่วนที่ลดลงในขณะที่จังหวัดสมุทรปราการมีสัดส่วนสูงขึ้น เช่นเดียวกับจังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 3.27 และ 1.97 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค กทม.และปริมณฑล ในปี พ.ศ.2527 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 3.95 และ 2.86 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค กทม.และปริมณฑล ในปี พ.ศ.2532 ตามลำดับ แต่จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดนครปฐมกลับมีสัดส่วนลดลง คือ ในปี พ.ศ.2527 มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 5.37 และ 2.82 ต่อมาในปี พ.ศ.2532 ลดลงเหลือร้อยละ 4.97 และ 2.59 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค กทม.และปริมณฑล ตามลำดับ

และจากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมข้างต้นปรากฏว่า คิดเป็นการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค กทม.และปริมณฑล เพิ่มขึ้น โดยมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงของรายได้จากกรุงเทพมหานครสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 71.28 ของมูลค่าการเปลี่ยนแปลงของภาค รองลงมา ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดนครปฐม ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 12.93 , 4.99 , 4.36 , 4.22 และ 2.22 ของมูลค่าการเปลี่ยนแปลงของภาค ตามลำดับ

สำหรับอัตราการเจริญเติบโตผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาค กทม.และปริมณฑล โดยเฉลี่ยคิดเป็นอัตราร้อยละ 13.08 ต่อปี จังหวัดที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงสุด คือ จังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นอัตราร้อยละ 28.01 ต่อปี จังหวัดที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่าอัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยของภาค ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรปราการ คิดเป็นอัตราร้อยละ 19.92 และ 18.44 ต่อปี ตามลำดับ จังหวัดที่มีอัตราการเจริญเติบโตต่ำกว่าอัตราการ

แผนภูมิที่ 3.8 แสดงโครงสร้างผลิตภัณฑ์รวม สาขาปฐมภูมิ สาขาทุติยภูมิ สาขาตติยภูมิ ภาค กทม.และปริมณฑล ร้อยจังหวัด พ.ศ.2527 และ 2532

เจริญเติบโตโดยเฉลี่ยของภาค ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และนครปฐม คิดเป็นอัตรา ร้อยละ 12.04 , 10.62 และ 10.31 ต่อปี ตามลำดับ

2) ผลผลิตทั้งหมดรวมรายสาขาเศรษฐกิจหลัก

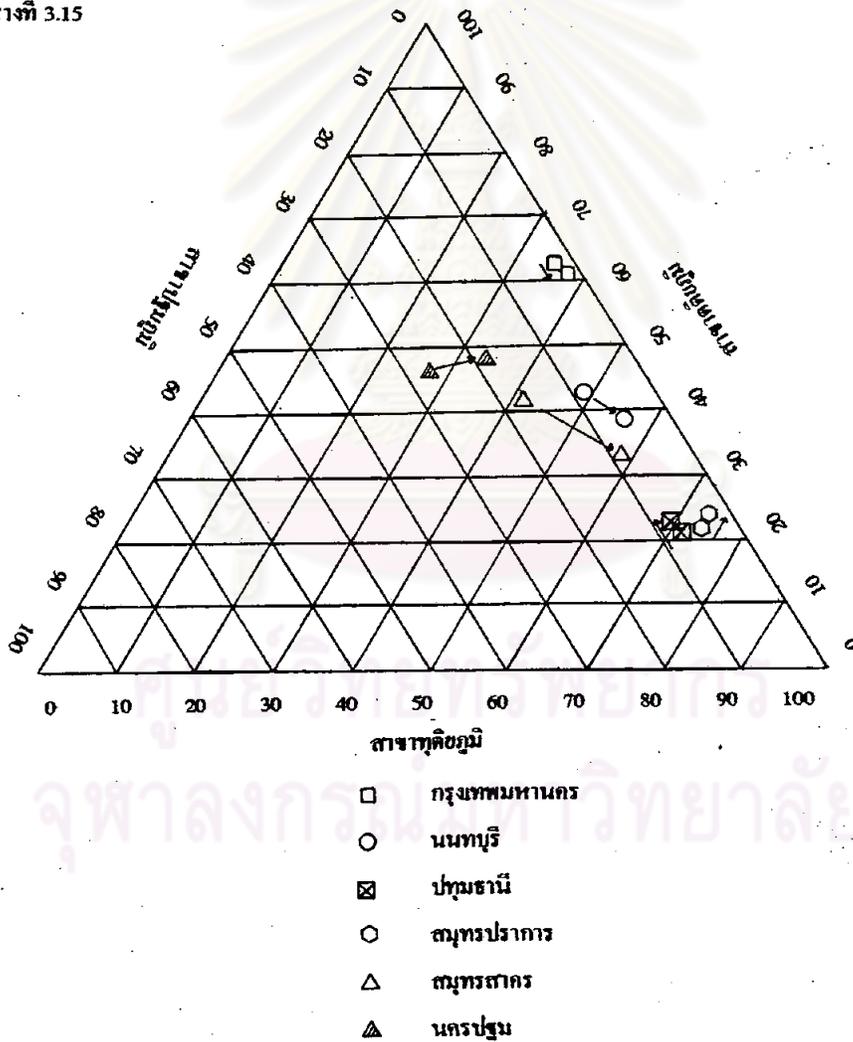
จากการพิจารณาในรายสาขาเศรษฐกิจหลัก ซึ่งประกอบด้วย สาขา ปฐมภูมิ (เกษตรกรรม) , สาขาทุติยภูมิ (อุตสาหกรรม) และสาขาคติยภูมิ (การค้าและบริการ) พบว่า ภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากสาขาคติยภูมิและสาขา ทุติยภูมิเป็นหลัก ซึ่งในสาขาคติยภูมิ มีสัดส่วนเป็นร้อยละ 54.36 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค ในปี พ.ศ.2527 และร้อยละ 53.04 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค ในปี พ.ศ.2532 ในสาขาทุติยภูมิ มีสัดส่วนเป็นร้อยละ 42.15 และ 44.40 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค ในปี พ.ศ.2527 และ2532 ตามลำดับ ส่วนสาขาปฐมภูมิ มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 3.49 และ 2.56 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค ในปี พ.ศ.2527 และ2532 ตามลำดับ

เมื่อศึกษาโครงสร้างเศรษฐกิจในรายจังหวัด พบว่า กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยโครงสร้างเศรษฐกิจหลักจากสาขาคติยภูมิและทุติยภูมิ โดยมีสาขาคติยภูมิเป็นสาขา นำ คิดเป็นร้อยละ 61.53 และ 60.83 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ในปี พ.ศ.2527 และ 2532 ตามลำดับ ซึ่งในสาขาคติยภูมิมีสัดส่วนที่สูงกว่าสัดส่วนเฉลี่ยผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาคติยภูมิ ในขณะที่จังหวัดสมุทรปราการและจังหวัดปทุมธานี มีโครงสร้างเศรษฐกิจหลักจากสาขาทุติยภูมิ คือ จังหวัดสมุทรปราการ มีสัดส่วนเป็นร้อยละ 72.59 และ 74.00 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ในปี พ.ศ.2527 และ 2532 ตามลำดับ และจังหวัดปทุมธานี มีสัดส่วนเป็นร้อยละ 71.58 และ 69.36 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในปี พ.ศ.2527 และ 2532 ตามลำดับ จังหวัดนนทบุรีและ จังหวัดสมุทรสาคร ประกอบด้วยโครงสร้างเศรษฐกิจหลักจากสาขาทุติยภูมิและตติยภูมิ โดยจังหวัด นนทบุรี มีสาขาทุติยภูมิเป็นสาขา นำ และสาขาคติยภูมิรองลงมา ซึ่งในปี พ.ศ.2527 รายได้จาก สาขาทุติยภูมิคิดเป็นร้อยละ 49.42 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด และสาขาคติยภูมิคิดเป็นร้อยละ 42.35 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ต่อมาในปี พ.ศ.2532 มีความแตกต่างระหว่างรายได้จาก สาขาทุติยภูมิและสาขาคติยภูมิมากขึ้น คือ สาขาทุติยภูมิมีสัดส่วนเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 55.97 ของ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด และสาขาคติยภูมิมีสัดส่วนลดลงเหลือร้อยละ 39.23 ของผลิตภัณฑ์มวล

ตารางที่ 3.16 แสดงโครงสร้างเศรษฐกิจจากผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาค กทม. และปริมณฑล ราชอาณาจักร พ.ศ.2527-2532

จังหวัด	พ.ศ.2527				พ.ศ.2532			
	ปฐมภูมิ	ทุติยภูมิ	ตติยภูมิ	รวม	ปฐมภูมิ	ทุติยภูมิ	ตติยภูมิ	รวม
กรุงเทพฯ	1.66%	36.81%	61.53%	100.00%	1.38%	37.79%	60.83%	100.00%
นนทบุรี	8.23%	49.42%	42.35%	100.00%	4.80%	55.97%	39.23%	100.00%
ปทุมธานี	8.23%	71.58%	21.19%	100.00%	5.79%	69.36%	24.85%	100.00%
สมุทรปราการ	4.79%	72.59%	22.62%	100.00%	3.29%	74.00%	22.71%	100.00%
สมุทรสาคร	17.61%	41.07%	41.33%	100.00%	7.71%	58.60%	33.69%	100.00%
นครปฐม	26.83%	26.20%	46.97%	100.00%	18.36%	32.98%	48.66%	100.00%
ภาคกทม.&ปริมณฑล	3.49%	42.15%	54.36%	100.00%	2.56%	44.40%	53.04%	100.00%

ที่มา: ตารางที่ 3.15

แผนภูมิที่ 3.9 แสดงโครงสร้างเศรษฐกิจจากผลิตภัณฑ์มวลรวม ราชอาณาจักร ด้วย Ternary Diagram

รวมจังหวัด สำหรับจังหวัดสมุทรสาคร ในปี พ.ศ. 2527 มีโครงสร้างเศรษฐกิจหลักจากสาขา
 ทูติษภูมิและสาขาทูติษภูมิใกล้เคียงกันมาก โดยในสาขาทูติษภูมิมีสัดส่วนสูงกว่าเพียงเล็กน้อย คือ
 สาขาทูติษภูมิคิดเป็นร้อยละ 41.33 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด และสาขาทูติษภูมิมีสัดส่วนเป็น
 ร้อยละ 41.07 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด แต่มาในปี พ.ศ. 2532 รายได้จากสาขาทูติษภูมิ
 มีสัดส่วนที่สูงกว่าและแตกต่างจากสาขาทูติษภูมิอย่างชัดเจนคือ มีสัดส่วนเป็นร้อยละ 58.60 ของ
 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ส่วนสาขาทูติษภูมิมีสัดส่วนลดลงเหลือเพียงร้อยละ 33.69 ของผลิตภัณฑ์
 มวลรวมจังหวัด กรณีของจังหวัดนครปฐม มีโครงสร้างเศรษฐกิจหลักจากสาขาทูติษภูมิสูงที่สุดใน
 ปี พ.ศ. 2527 รายได้จากสาขาทูติษภูมิคิดเป็นร้อยละ 46.97 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด โดย
 มีรายได้จากสาขาปฐมภูมิคิดเป็นร้อยละ 26.83 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด และสาขาทูติษภูมิ
 คิดเป็นร้อยละ 26.20 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด แต่มาในปี พ.ศ. 2532 รายได้จากสาขา
 ตูติษภูมิและสาขาทูติษภูมิมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ในขณะที่สาขาปฐมภูมิมีสัดส่วนลดลงอย่างมากคือ สาขา
 ตูติษภูมิมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 48.66 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด และสาขาทูติษภูมิมีสัดส่วนเป็น
 ร้อยละ 32.98 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ส่วนสาขาปฐมภูมิมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 18.36 ของ
 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

เมื่อพิจารณาในสัดส่วนการกระจายรายได้ตามสาขาเศรษฐกิจหลักในภาค
 ปราบกฏว่า กรุงเทพมหานครมีสัดส่วนที่สูงที่สุดในทุกสาขาเศรษฐกิจคือ สาขาปฐมภูมิ เป็นสัดส่วน
 ร้อยละ 36.90 และ 40.46 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาปฐมภูมิ ในปี พ.ศ. 2527 และ
 2532 ตามลำดับ สาขาทูติษภูมิ มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 67.59 และ 63.81 ของผลิตภัณฑ์มวล
 รวมภาคในสาขาทูติษภูมิ ในปี พ.ศ. 2527 และ 2532 ตามลำดับ และสาขาทูติษภูมิ มีสัดส่วนคิด
 เป็นร้อยละ 87.81 และ 86.00 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาทูติษภูมิ ในปี พ.ศ. 2527 และ
 2532 ตามลำดับ

ส่วนจังหวัดปริมณฑลมีการกระจายรายได้ตามสาขาเศรษฐกิจหลัก ดังนี้

สาขาปฐมภูมิ จังหวัดนครปฐมมีสัดส่วนสูงที่สุดคือคิดเป็นร้อยละ 21.71
 และ 18.56 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาปฐมภูมิ ในปี พ.ศ. 2527 และ 2532 ตามลำดับ
 จังหวัดที่มีสัดส่วนรองลงมา ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรสาคร

และจังหวัดนนทบุรี ซึ่งในปี พ.ศ.2527 มีสัดส่วนเป็นร้อยละ 12.58 , 11.13 , 9.96 และ 7.72 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาปฐมภูมิ ตามลำดับ และในปี พ.ศ.2532 คิดเป็นร้อยละ 13.70 , 11.24 , 8.63 และ 7.42 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาปฐมภูมิ ตามลำดับ

สาขาทุติยภูมิ จังหวัดสมุทรปราการมีสัดส่วนสูงที่สุดคือ คิดเป็นร้อยละ 15.78 และ 17.75 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาทุติยภูมิ ในปี พ.ศ.2527 และ 2532 ตามลำดับ จังหวัดที่มีสัดส่วนรองลงมา ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดนครปฐม ซึ่งในปี พ.ศ.2527 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 9.11 , 3.84 , 1.92 และ 1.75 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาทุติยภูมิ และในปี พ.ศ.2532 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 7.76 , 4.98 , 3.78 และ 1.92 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาทุติยภูมิ

สาขาคติยภูมิ จังหวัดสมุทรปราการมีสัดส่วนสูงที่สุดคือ คิดเป็นร้อยละ 3.81 และ 4.56 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาคติยภูมิ ในปี พ.ศ.2527 และ 2532 ตามลำดับ จังหวัดที่มีสัดส่วนรองลงมา ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งในปี พ.ศ.2527 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.55 , 2.44 , 2.09 และ 1.50 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาคติยภูมิ และในปี พ.ศ.2532 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 2.92 , 2.37 , 2.33 และ 1.82 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาคติยภูมิ

จากการเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในแต่ละสาขาเศรษฐกิจหลัก พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น โดยมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นของรายได้ในผลิตภัณฑ์มวลรวมของกรุงเทพมหานครเป็นส่วนใหญ่คือ ในสาขาปฐมภูมิ มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 57.18 ของการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาปฐมภูมิ สาขาทุติยภูมิ มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 58.72 ของการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาทุติยภูมิ และสาขาคติยภูมิ มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 83.38 ของการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาคติยภูมิ สำหรับจังหวัดจังหวัดปริมณฑลมีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นในแต่ละสาขา ดังนี้

สาขาปฐมภูมิ จังหวัดสมุทรปราการ มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากกว่าจังหวัดปริมณฑลด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 18.92 ของการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาปฐมภูมิ จังหวัดที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงรองลงมา ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี จังหวัด

นนทบุรี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 11.75 , 5.98 , 3.76 และ 2.41 ของการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาปฐมภูมิ ตามลำดับ

โดยมีอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาปฐมภูมิ คิดเป็นร้อยละ 4.26 ต่อปี จังหวัดที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่าอัตราการเจริญเติบโตของภาค ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดสมุทรปราการ และจังหวัดปทุมธานี คิดเป็นอัตราร้อยละ 6.61 , 6.41 และ 4.50 ต่อปี ตามลำดับ สำหรับจังหวัดที่มีอัตราการเจริญเติบโตต่ำกว่าอัตราการเจริญเติบโตของภาค ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดนครปฐม คิดเป็นอัตราร้อยละ 3.30 , 1.03 และ 0.74 ต่อปี ตามลำดับ

สาขาคูณภูมิ จังหวัดสมุทรปราการ มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากกว่าจังหวัดปริมหผลด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 20.40 ของการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาคูณภูมิ จังหวัดที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงรองลงมา ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดนครปฐม คิดเป็นสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 6.52 , 6.28 , 5.94 และ 2.15 ของการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาคูณภูมิ ตามลำดับ

โดยมีอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาคูณภูมิ คิดเป็นร้อยละ 14.84 ต่อปี จังหวัดที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงที่สุดคือจังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นอัตราร้อยละ 48.51 ต่อปี และจังหวัดอื่น ๆ ในภาคส่วนใหญ่มีอัตราการเจริญเติบโตที่สูงกว่าอัตราการเจริญเติบโตของภาคได้แก่ จังหวัดนนทบุรี คิดเป็นอัตราร้อยละ 25.21 ต่อปี จังหวัดสมุทรปราการ คิดเป็นอัตราร้อยละ 19.19 ต่อปี จังหวัดนครปฐม คิดเป็นอัตราร้อยละ 18.16 ต่อปี และกรุงเทพมหานคร คิดเป็นอัตราร้อยละ 12.90 ต่อปี ยกเว้นจังหวัดปทุมธานี มีอัตราการเจริญเติบโตต่ำกว่าอัตราการเจริญเติบโตของภาค คิดเป็นอัตราร้อยละ 9.67 ต่อปี

สาขาคูณภูมิ จังหวัดสมุทรปราการ มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากกว่าจังหวัดปริมหผลด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 5.78 ของการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาคูณภูมิ จังหวัดที่มีสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงรองลงมา ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดปทุมธานี จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดนครปฐม คิดเป็นสัดส่วนการเปลี่ยนแปลงร้อยละ 3.53 , 2.71 , 2.34 และ 2.26 ของการเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาคูณภูมิ ตามลำดับ

ตารางที่ 3.17 แสดงการเปลี่ยนแปลงและอัตราการเจริญเติบโตผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค กทม.และปริมณฑล

จังหวัด	สาขาปฐมภูมิ		สาขาคติภูมิ		สาขาคติภูมิ		ผลิตภัณฑ์มวลรวม	
	การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	อัตราเพิ่ม (% ต่อปี)	การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	อัตราเพิ่ม (% ต่อปี)	การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	อัตราเพิ่ม (% ต่อปี)	การเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	อัตราเพิ่ม (% ต่อปี)
กทม.	57.18	6.61	58.72	12.90	83.38	11.68	71.28	12.04
นนทบุรี	5.98	3.30	6.52	25.21	3.53	16.98	4.99	19.92
ปทุมธานี	11.75	4.50	5.94	9.67	2.71	15.91	4.36	10.62
สมุทรปราการ	18.92	6.41	20.40	19.19	5.78	18.59	12.93	18.44
สมุทรสาคร	2.41	1.03	6.28	48.51	2.34	19.14	4.22	28.01
นครปฐม	3.76	0.74	2.15	18.16	2.26	11.39	2.22	10.31
รวมภาค	100.00	4.26	100.00	14.84	100.00	12.27	100.00	13.08

ที่มา : ตารางที่ 3.15-

โดยมีอัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคในสาขาศิลปกรรม คิดเป็นร้อยละ 12.27 ต่อปี จังหวัดที่มีอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่าอัตราการเจริญเติบโตของภาค ได้แก่ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี คิดเป็นอัตราร้อยละ 19.14 , 18.59 , 16.98 และ 15.91 ต่อปี ตามลำดับ สำหรับจังหวัดที่มีอัตราการเจริญเติบโตต่ำกว่าอัตราการเจริญเติบโตของภาค ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครปฐม คิดเป็นอัตราร้อยละ 11.68 และ 11.39 ต่อปี ตามลำดับ

3) ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสมุทรสาคร

ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสมุทรสาคร ณ ราคาคงที่ปี 2515 ในปีพ.ศ. 2524 และปี พ.ศ. 2532 แสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสมุทรสาคร จากปี พ.ศ. 2524 มีมูลค่าเท่ากับ 2,821 ล้านบาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2532 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเพิ่มสูงขึ้นเป็น 7,722 ล้านบาท โดยมีอัตราการเจริญเติบโตในอัตราร้อยละ 19.3 ต่อปี

สาขาการผลิตที่มีความสำคัญสูงสุด คือ สาขาอุตสาหกรรม เมื่อปี พ.ศ. 2524 มีมูลค่าเท่ากับ 910 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 32.3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด และยิ่งเพิ่มความสำคัญมากขึ้นด้วยมูลค่า 4,440 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2532 หรือคิดเป็นร้อยละ 57.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ซึ่งคิดเป็นอัตราการเจริญเติบโตร้อยละ 43.1 ต่อปี จากการเจริญเติบโตของสาขาอุตสาหกรรมเมื่อเปรียบเทียบกับสาขาเกษตรกรรม ความเจริญเติบโตที่ต่อยกว่าอย่างชัดเจนคือ ในปี พ.ศ. 2524 สาขาเกษตรกรรมมีมูลค่าเท่ากับ 831 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 29.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด และในปี พ.ศ. 2532 มีมูลค่าลดลงเหลือเพียง 595 ล้านบาท หรือคิดเป็นอัตราร้อยละ 7.7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด ซึ่งคิดเป็นอัตราการเจริญเติบโตที่ลดลงร้อยละ 3.2 ต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากมูลค่าที่ลดลงในหมวดประมงและกลีกรวม ซึ่งเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักของจังหวัดมาแต่อดีต มูลค่าที่ลดลงอย่างมากในด้านการประมง จากเมื่อปี พ.ศ. 2524 มีมูลค่าเท่ากับ 561 ล้านบาท ลดลงเหลือ 408 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2532 ซึ่งคิดเป็นอัตราการเจริญเติบโตที่ลดลงร้อยละ 3 ต่อปี และจากหมวดกลีกรวมมีมูลค่าเท่ากับ 224 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2524 ลดลงเหลือ 102 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2532 คิดเป็นอัตราการ

ตารางที่ 3.18 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ. 2524 และ พ.ศ. 2532

สาขาการผลิต	จำนวนเงิน (ล้านบาท)				GROWTH RATE / YEAR
	พ.ศ. 2524	%	พ.ศ. 2532	%	
เกษตรกรรม	831	29.5	595	7.7	-3.2
กสิกรรม	224	7.9	102	1.3	-6.1
ปศุสัตว์	21	0.7	30	0.3	4.8
ประมง	561	19.9	408	5.3	-3
ป่าไม้	0	0	0	0	0
บริการทางการเกษตร	3	0.1	2	0	-3.7
แปรรูปผลิตผลทางการเกษตร	23	0.8	53	0.7	14.5
เหมืองแร่และการขุดหิน	25	0.9	11	0.1	-6.2
อุตสาหกรรม	910	32.3	4,440	57.7	43.1
ก่อสร้าง	32	1.1	74	1	14.6
ไฟฟ้าและประปา	152	5.4	681	8.8	38.7
คมนาคมขนส่งและสื่อสาร	65	2.3	207	2.7	24.3
ค้าส่งและค้าปลีก	419	14.9	1,000	13	15.4
ธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์	46	1.6	187	2.4	34.1
ที่อยู่อาศัย	78	2.8	144	1.9	9.4
การบริหารราชการแผ่นดิน	100	3.5	38	1.1	-1.3
บริการ	162	5.7	295	3.8	19.3
GPP.	2,821	100	7,722	100	19.3
รายได้ต่อหัว (บาท)	25,214	-	69,036	-	-

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เจริญเติบโตลดลงร้อยละ 6.1 ต่อปี สำหรับรายได้จากสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ อาทิเช่น สาขาการค้าส่ง-ค้าปลีก มีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็น 1,000 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2532 ซึ่งมีอัตราการเจริญเติบโตร้อยละ 15.4 ต่อปี สาขาบริการ มีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็น 295 ในปี พ.ศ.2532 ซึ่งเป็นอัตราการเจริญเติบโตร้อยละ 19.3 ต่อปี ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับสาธารณูปโภค สาธารณูปการ คือ สาขาไฟฟ้าและประปา สาขาคมนาคมขนส่งและสื่อสาร สาขานาการ ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ และสาขาที่อยู่อาศัย มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นเป็น 681 , 207 , 187 และ 144 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2532 ตามลำดับ หรือคิดเป็นอัตราการเจริญเติบโตร้อยละ 38.7 , 24.3 , 34.1 และ 9.4 ต่อปี ตามลำดับ

การเพิ่มขึ้นของรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสมุทรสาคร ทำให้ค่าเฉลี่ยรายได้ต่อประชากรเพิ่มขึ้นจาก 25,214 บาท/คน/ปี ในปี พ.ศ.2524 มีรายได้เฉลี่ยเป็น 69,036 บาท/คน/ปี ในปี พ.ศ.2532 ซึ่งเป็นรายได้ที่สูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อประชากรของประเทศที่มีค่าเท่ากับ 55,451 บาท/คน/ปี (ตารางที่ 3.18)

การวิเคราะห์เศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อพิจารณาถึงกิจกรรมฐานเศรษฐกิจของจังหวัด ซึ่งทฤษฎีฐานเศรษฐกิจ⁵ วิเคราะห์ว่าด้วย อัตราและทิศทางของความสำเร็จเติบโตของภาคหรือเมือง หัวใจของทฤษฎีฐานเศรษฐกิจก็คือ ความคิดที่ว่าอัตราและทิศทางของความสำเร็จเติบโตของภาคหรือเมือง ถูกกำหนดโดยหน้าที่ของมันในฐานะที่เป็นผู้ส่งสินค้าออกไปขายยังที่ต่าง ๆ การขายอาจจะอยู่ในรูปของการไหลของสินค้าและบริการ ตลอดจนแรงงานออกไปนอกภาค หรืออาจจะอยู่ในรูปของรายจ่ายที่คนนอกภาคใช้ซื้อสินค้าและบริการที่มีอยู่ภายในภาคนั้น และเคลื่อนย้ายไม่ได้ด้วยเหตุผลทางภูมิศาสตร์ ดินฟ้าอากาศ ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ หรือความได้เปรียบเชิงที่ตั้งทางภาค อุตสาหกรรมส่งออกเหล่านี้เองที่เป็นฐานเศรษฐกิจของภาค และรวมกันเรียกว่าสาขาที่เป็นฐานเศรษฐกิจ (Basic Sector) การว่าจ้างแรงงานและรายได้ใน Basic Sector ขึ้นอยู่กับอุปสงค์ภายนอกภาค (Exogeneous Demand)

⁵คาร์ที ฌ็อง-ฌัก, เอกสารประกอบการสอนวิชา เศรษฐศาสตร์ภูมิภาค ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา)

ซึ่งก็คือความต้องการของคนนอกภาคที่มีต่อสินค้าออกของภาค อย่างไรก็ตามกิจกรรมเสริมอีกมากมายที่จำเป็นในการให้บริการแก่คนงานและครอบครัวของคนงานที่ทำงานใน Basic Industries นอกจากนี้ คนงานที่ทำกิจกรรมเสริมก็จะบริการพวกที่ทำกิจกรรมเสริมอื่น ๆ ด้วย กิจกรรมเสริมเหล่านี้เช่น การค้าและการบริการส่วนบุคคล รวมกันเป็นสาขาที่ไม่ใช่ฐานเศรษฐกิจ (Non-basic Sector) ทั้งสองสาขานี้เกี่ยวข้องกับอุปสงค์จากภายนอก โดยที่สาขาที่เป็นฐานเศรษฐกิจเกี่ยวข้องกับโดยตรง ส่วนสาขาที่ไม่ใช่เกี่ยวข้องกับทางอ้อมโดยผ่านทางสาขาที่เป็นฐาน ถ้าหากอุปสงค์ภายนอกที่มีต่อสินค้าออกของภาคเพิ่มสูงขึ้น สาขาที่เป็นฐานเศรษฐกิจก็จะขยายตัว ซึ่งมีผลต่อการขยายตัวของกิจกรรมเสริมในสาขาที่ไม่ใช่ฐาน ทฤษฎีฐานเศรษฐกิจถือว่ากิจกรรมทั้งหมดสามารถแบ่งออกได้เป็นที่พื้นฐานและไม่ใชพื้นฐาน (Basic และ Non-basic) ดังนั้นการว่าจ้างแรงงาน (หรือรายได้) ที่พื้นฐานรวมกับการว่าจ้างแรงงาน (หรือรายได้) ที่ไม่ใชพื้นฐาน จะเท่ากับการว่าจ้างทำงาน (หรือรายได้) ทั้งหมด

จุดสำคัญในเรื่องของการวิเคราะห์ฐานเศรษฐกิจก็คือการตัดสินใจว่ากิจกรรมเศรษฐกิจเป็น Basic หรือ Non-basic โดยใช้วิธีการ Location Quotient Method⁷ ซึ่งเป็นวิธีที่บอกให้รู้ว่าเมืองที่กำลังศึกษามีความชำนาญเป็นพิเศษ (เกินกว่าระดับภาค) ในอุตสาหกรรมใด และเมื่อมีความชำนาญเป็นพิเศษก็เป็นที่ยกได้ว่าส่งสินค้าที่ผลิตได้ในอุตสาหกรรมนั้นเป็นสินค้าออก ดังนั้น อุตสาหกรรมที่เมืองมีความชำนาญเป็นพิเศษ จึงถูกพิจารณาว่าเป็น Basic

Location Quotient หาได้จากสูตร

$$LQ = \frac{X_r/RV_r}{X_n/RV_n} \quad \text{หรือ}$$

$$LQ = \frac{X_r/X_n}{RV_r/RV_n}$$

โดยที่ X_r = การจ้างงานในอุตสาหกรรม X จังหวัด

X_n = การจ้างงานในอุตสาหกรรม x ภาค

RV_r = การจ้างงานทั้งหมดในจังหวัด

RV_n = การจ้างงานทั้งหมดในภาค

ถ้าค่าของ $LQ > 1$ แสดงว่า จังหวัดมีความเชี่ยวชาญในการผลิตในอุตสาหกรรม x มากกว่าภาคโดยเฉลี่ย แสดงว่า มีการส่งออกและอุตสาหกรรมนี้เป็น Basic

ถ้าค่าของ $LQ < 1$ แสดงว่า จังหวัดมีความเชี่ยวชาญในการผลิตในอุตสาหกรรม x น้อยกว่าภาคโดยเฉลี่ย อาจจะต้องมีการนำเข้าสินค้าประเภทนี้

ถ้าค่าของ $LQ = 1$ แสดงว่า จังหวัดมีความเชี่ยวชาญในการผลิตในอุตสาหกรรม x เท่ากับภาคโดยเฉลี่ย

จากการวิเคราะห์ฐานเศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งคำนวณด้วย Location Quotient Method เปรียบเทียบระหว่างจังหวัดสมุทรสาครกับภาคกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล พบว่า ในปี พ.ศ.2524 จังหวัดสมุทรสาครมีค่าความเชี่ยวชาญในการผลิตมากกว่าภาค กทม.และปริมณฑลโดยเฉลี่ย ในสาขาประมง สาขาเหมืองแร่และข่อยหิน สาขาการกลั่น สาขาบริการไฟฟ้าและประปา สาขาบริการทางการแพทย์ สาขาปลั๊ก และสาขาการค้าส่ง-ค้าปลีก ซึ่งมีค่าอัตราส่วนที่ตั้งเท่ากับ 25.83, 8.90, 4.75, 1.98, 1.83, 1.45, และ 1.03 ตามลำดับ ซึ่งแสดงว่าจังหวัดสมุทรสาครมีกิจกรรมฐานเศรษฐกิจและมีการส่งออกในสาขาเหล่านี้ ในขณะที่ตัวกันก็มีความเชี่ยวชาญในการผลิตน้อยกว่าภาค กทม.และปริมณฑลโดยเฉลี่ย ในสาขาอุตสาหกรรม สาขาบริหารราชการแผ่นดิน สาขาที่อยู่อาศัย สาขาแปรรูปผลิตภัณฑ์ สาขาธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ สาขาบริการคมนาคมขนส่งและสื่อสาร และสาขาก่อสร้าง ซึ่งแสดงว่าเป็นสาขาที่ไม่ใช่ฐานเศรษฐกิจ (Non-basic Sector) และเป็นกิจกรรมเสริมที่อาจจะต้องมีการนำเข้า (ตารางที่ 3.19)

สำหรับในปี พ.ศ.2532 จังหวัดสมุทรสาครมีความเชี่ยวชาญในการผลิตในสาขาที่แตกต่างออกไปบ้างจากปี พ.ศ.2524 กล่าวคือ มีความเชี่ยวชาญในการผลิตมากกว่าภาค กทม.และปริมณฑลโดยเฉลี่ยในสาขาอุตสาหกรรม มาเป็นกิจกรรมฐานเศรษฐกิจ ในขณะที่สาขาเหมืองแร่และข่อยหิน และสาขาการค้าส่ง-ค้าปลีก มีความเชี่ยวชาญในการผลิตน้อยกว่าภาค กทม.และปริมณฑลโดยเฉลี่ย จึงเป็นสาขาที่ไม่ใช่ฐานเศรษฐกิจของจังหวัดสมุทรสาคร สำหรับสาขาการผลิตอื่น ๆ ยังคงมีบทบาทคงเดิม (ตารางที่ 3.20)

ตาราง 3.19 แสดงค่า LQ ของจังหวัดสมุทรสาคร ตามสาขาเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2524

สาขาการผลิต	กวม. และปริมาณผล		สมุทรสาคร		LQ
	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน	
กสิกรรม	2,299	1.67	224	7.94	4.75
ปศุสัตว์	695	0.51	21	0.74	1.45
ประมง	1,058	0.77	561	19.89	25.58
ป่าไม้	0	0.00	0	0.00	0.00
บริการทางการเกษตร	76	0.60	3	0.11	1.83
แปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร	1,748	1.27	23	82.00	0.65
เหมืองแร่และการขุดหิน	137	0.10	25	89.00	8.90
อุตสาหกรรม	51,418	37.41	910	32.26	0.86
ก่อสร้าง	7,661	5.57	32	1.13	0.20
ไฟฟ้าและประปา	3,743	2.72	152	5.39	1.98
คมนาคมขนส่งและสื่อสาร	11,050	8.04	65	2.30	0.29
ค้าส่งและค้าปลีก	19,882	14.46	419	14.85	1.03
ธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์	5,632	4.10	46	1.63	0.40
ที่อยู่อาศัย	4,934	3.59	78	2.76	0.77
การบริหารราชการแผ่นดิน	5,831	4.24	100	3.54	0.83
บริการ	21,296	15.49	162	5.74	0.37
GPP.	137,460	100.00	2,821	100.00	

ตาราง 3.20 แสดงค่า LQ ของจังหวัดสมุทรสาคร ตามสาขาเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2532

สาขาการผลิต	กทพ. และปริมาณทพ		สมุทรสาคร		LQ
	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน	มูลค่า (ล้านบาท)	สัดส่วน	
กลีกรวม	2,084	0.77	102	1.32	1.71
ปศุสัตว์	811	0.30	30	0.39	1.30
ประมง	965	0.36	408	5.28	14.67
ป่าไม้	0	0.00	0	0.00	0.00
บริการทางการเกษตร	56	0.02	2	0.03	1.50
แปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร	2,984	1.11	53	69.00	0.62
เหมืองแร่และการขุดหิน	937	0.35	11	0.14	0.40
อุตสาหกรรม	104,861	38.88	444	57.50	1.48
ก่อสร้าง	13,956	5.17	74	0.96	0.19
ไฟฟ้าและประปา	8,627	3.20	681	8.82	2.76
คมนาคมขนส่งและสื่อสาร	25,935	9.62	207	2.68	0.28
ค้าส่งและค้าปลีก	39,419	14.62	1,000	12.95	0.89
ธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์	16,799	6.23	187	2.42	0.39
ที่อยู่อาศัย	6,910	2.56	144	1.86	0.73
การบริหารราชการแผ่นดิน	7,077	2.62	88	1.14	0.44
บริการ	38,275	14.19	295	3.82	0.27
GPP.	269,896	100.00	7,722	100.00	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.11.2 แรงงานและการจ้างงาน

1) กำลังแรงงาน

ในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีประชากรที่อยู่ในกำลังแรงงาน ประมาณ 4.3 ล้านคน โดยกรุงเทพมหานครมีกำลังแรงงานมากถึงร้อยละ 68.43 ของกำลังแรงงานในภาคฯ ทั้งหมด เมื่อเทียบกับจำนวนกำลังแรงงานของจังหวัดปริมณฑลรวมกันแล้วคิดเป็นเพียงร้อยละ 31.57 ของกำลังแรงงานในภาคฯ

ตารางที่ 3.21 แสดงข้อมูลกำลังแรงงานในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จังหวัด	กำลังแรงงาน	ร้อยละ
ปริมณฑล	1,361,256	31.57
นครปฐม	333,417	7.76
สมุทรสาคร	190,306	4.41
นนทบุรี	212,098	4.92
ปทุมธานี	230,927	5.36
สมุทรปราการ	393,508	9.13
กรุงเทพมหานคร	2,950,244	68.43
กทม.และปริมณฑล	4,311,500	100.00

ที่มา : TDRI. รายงานวิจัยกลางโครงการการศึกษาเพื่อกำหนดกรอบการวางแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4. พ.ศ.2534.

จำนวนกำลังแรงงานในจังหวัดปริมณฑลมีอยู่ทั้งสิ้นประมาณ 1.3 ล้านคน โดยจังหวัดสมุทรปราการ มีกำลังแรงงานรองลงมาจากกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 9.13 ของกำลังแรงงานในภาคฯ จังหวัดปริมณฑลที่มีกำลังแรงงานมากตามลำดับคือ จังหวัดนครปฐม จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 7.76 , 5.36 , 4.92 และ 4.41 ของกำลังแรงงานในภาคฯ ซึ่งเป็นไปตามลักษณะประชากร (ตารางที่ 3.21)

เมื่อพิจารณากำลังแรงงานตามระดับการศึกษา ซึ่งแยกออกเป็นกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่า และกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมหรือสูงกว่า กำลังแรงงานในภาคฯ ส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่มีการศึกษาในระดับประถมหรือต่ำกว่าคิดเป็นร้อยละ 58.82 ของกำลังแรงงานรวม และกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมหรือสูงกว่ามีเป็นจำนวนน้อย คิดเป็นร้อยละ 41.18 ของกำลังแรงงานรวม

กรุงเทพมหานครมีส่วนของกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่า และกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมหรือสูงกว่า เป็นจำนวนมากที่สุดในภาคฯ โดยเฉพาะกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมหรือสูงกว่าคิดเป็นร้อยละ 80.04 และมีกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ 60.30 ของกำลังแรงงานในแต่ละระดับการศึกษาของภาคฯ สำหรับจังหวัดปริมณฑลมีส่วนกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่าคิดเป็นร้อยละ 39.70 ของกำลังแรงงานที่มีการศึกษาในระดับนี้ และมีสัดส่วนกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมหรือสูงกว่าคิดเป็นร้อยละ 19.96 ของกำลังแรงงานที่มีการศึกษาในระดับนี้

โดยจังหวัดปริมณฑลที่มีกำลังแรงงานในระดับการศึกษาประถมหรือต่ำกว่าจากมากไปหาน้อยตามลำดับดังนี้ จังหวัดนครปฐม คิดเป็นร้อยละ 11.46 จังหวัดสมุทรปราการ คิดเป็นร้อยละ 8.38 จังหวัดปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ 7.07 จังหวัดนนทบุรี คิดเป็นร้อยละ 6.51 และจังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 6.28 ของกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับนี้ของภาคฯ

ด้านกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมหรือสูงกว่าในจังหวัดปริมณฑล จังหวัดที่มีกำลังแรงงานในส่วนนี้มากที่สุดก็คือ จังหวัดสมุทรปราการ คิดเป็นร้อยละ 10.20 ของ

ตารางที่ 3.22 แสดงข้อมูลกำลังแรงงานแยกตามระดับการศึกษาในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จังหวัด	แรงงานที่มีการศึกษา ระดับประถมหรือต่ำกว่า	ร้อยละ	แรงงานที่มีการศึกษา ระดับมัธยมหรือสูงกว่า	ร้อยละ
ปริมณฑล	1,006,876	39.70 (73.97)	354,380	19.96 (26.03)
นครปฐม	290,650	11.46 (86.91)	43,767	2.46 (13.09)
สมุทรสาคร	159,345	6.28 (83.73)	30,961	1.74 (16.27)
นนทบุรี	165,180	6.51 (77.88)	46,918	2.64 (22.12)
ปทุมธานี	179,238	7.07 (77.62)	51,689	2.91 (22.38)
สมุทรปราการ	212,463	8.38 (53.99)	181,045	10.20 (46.01)
กรุงเทพมหานคร	1,529,065	60.30 (51.83)	1,421,179	80.04 (48.17)
กทม.และปริมณฑล	2,535,941	100.00 (58.82)	1,775,559	100.00 (41.18)

ที่มา : TDRI. รายงานชิ้นกลางโครงการการศึกษาเพื่อกำหนดกรอบการวางแผนพัฒนา

กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4. พ.ศ.2534.

กำลังแรงงานในส่วนนี้ของภาคฯ จังหวัดที่สัดส่วนรองลงมา ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 2.91 , 2.64 , 2.46 และ 1.74 ของกำลังแรงงานในส่วนนี้ของภาคฯ ตามลำดับ

โครงสร้างกำลังแรงงานตามระดับการศึกษา ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสมุทรปราการมีความแตกต่างจากจังหวัดปริมณฑลอีกสี่จังหวัด คือ โครงสร้างกำลังแรงงานของกรุงเทพมหานครและสมุทรปราการ มีความใกล้เคียงกันกับโครงสร้างของภาคฯ โดยมีกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่าคิดเป็นร้อยละ 51.83 และ 53.99 ตามลำดับ และมีกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมหรือสูงกว่าคิดเป็นร้อยละ 48.17 และ 46.01 ตามลำดับ ส่วนจังหวัดปริมณฑลทั้งสี่ มีโครงสร้างของกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับประถมหรือต่ำกว่าเป็นจำนวนมากคือ จังหวัดนครปฐม คิดเป็นร้อยละ 86.91 จังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 83.73 จังหวัดนนทบุรี คิดเป็นร้อยละ 77.88 และจังหวัดปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ 77.62 ซึ่งมีกำลังแรงงานที่มีการศึกษาระดับมัธยมหรือสูงกว่าอยู่เป็นจำนวนน้อย คือ จังหวัดนครปฐม คิดเป็นร้อยละ 13.09 จังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 16.27 จังหวัดนนทบุรี คิดเป็นร้อยละ 22.12 และจังหวัดปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ 22.38

2) การจ้างงาน

จำนวนการจ้างงานของภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีอยู่ทั้งสิ้น ประมาณ 2.5 ล้านคน โดยเป็นการจ้างงานในเขตกรุงเทพมหานครคิดเป็นร้อยละ 68.14 และการจ้างงานในเขตปริมณฑลอีกร้อยละ 31.86 ของการจ้างงานรวมในภาคฯ จังหวัดสมุทรปราการมีการจ้างงานมากที่สุดในจังหวัดปริมณฑลด้วยกัน คิดเป็นร้อยละ 9.13 ของการจ้างงานรวมในภาคฯ รองลงมา ได้แก่ จังหวัดนครปฐม คิดเป็นร้อยละ 7.92 จังหวัดปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ 5.46 จังหวัดนนทบุรี คิดเป็นร้อยละ 4.91 และจังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 4.43 ของการจ้างงานรวมในภาคฯ

จากการจ้างงานในภาคการผลิตหลัก ประกอบด้วย ภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการและภาคเกษตรกรรม มีการจ้างงานในภาคบริการเป็นส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 53.62 ของการจ้างงานรวมในภาค กทม.และปริมณฑล ส่วนภาคอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 32.20

ตารางที่ 3.23 แสดงข้อมูลการจ้างงานตามภาคการผลิตในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จังหวัด	การจ้างงานรวม		การจ้างงานอุตสาหกรรม		การจ้างงานบริการ		การจ้างงานเกษตร	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปริมณฑล	1,336,239	31.86	421,755	31.22	400,571	17.81	513,913	86.41
		(100.00)		(31.56)		(29.98)		(38.46)
นครปฐม	332,404	7.92	61,853	4.58	62,885	2.80	207,666	34.92
		(100.00)		(18.61)		(18.92)		(62.47)
สมุทรสาคร	185,951	4.43	62,357	4.62	48,207	2.14	75,387	12.68
		(100.00)		(33.53)		(25.92)		(40.54)
นนทบุรี	205,982	4.91	43,440	3.22	66,143	2.94	96,399	16.21
		(100.00)		(21.09)		(32.11)		(46.80)
ปทุมธานี	228,942	5.46	52,143	3.86	68,240	3.03	108,559	18.25
		(100.00)		(22.78)		(29.81)		(47.42)
สมุทรปราการ	382,960	9.13	201,962	14.95	155,096	6.90	25,902	4.35
		(100.00)		(52.74)		(40.50)		(6.76)
กรุงเทพมหานคร	4,194,571	68.14	929,103	68.78	1,848,373	82.19	80,856	13.59
		(100.00)		(32.51)		(64.67)		(2.83)
กทม. และปริมณฑล	2,535,941	100.00	1,350,658	100.00	2,248,944	100.00	594,769	100.00
		(100.00)		(32.20)		(53.62)		(14.18)

ที่มา : TDRI. รายงานชั้นกลางโครงการการศึกษาเพื่อกำหนดกรอบการ-

วางแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 4. พ.ศ. 2534.

และภาคเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 14.18 ของการจ้างงานรวมในภาคฯ การจ้างงานแต่ละภาคการผลิตมีรายละเอียดดังนี้

ภาคอุตสาหกรรม มีการจ้างงานทั้งสิ้นประมาณ 1.35 ล้านคน ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 68.78 ของการจ้างงานภาคอุตสาหกรรมทั้งหมดในภาคฯ และอยู่ในเขตปริมณฑลอีกร้อยละ 31.22 ของการจ้างงานภาคอุตสาหกรรมทั้งหมดในภาคฯ ซึ่งอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ คิดเป็นร้อยละ 14.95 ของการจ้างงานภาคอุตสาหกรรมทั้งหมดในภาคฯ ส่วนจังหวัดปริมณฑลอีกสี่จังหวัดมีการจ้างงานภาคอุตสาหกรรม ดังนี้ จังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 4.62 จังหวัดนครปฐม คิดเป็นร้อยละ 4.58 จังหวัดปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ 3.86 และจังหวัดนนทบุรี คิดเป็นร้อยละ 3.22 ของการจ้างงานภาคอุตสาหกรรมทั้งหมดในภาคฯ

ภาคบริการ มีการจ้างงานในกรุงเทพมหานครเป็นจำนวนมาก ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 82.19 ของการจ้างงานภาคบริการทั้งหมดในภาคฯ และมีอยู่เป็นจำนวนน้อยมากในเขตปริมณฑล คิดเป็นร้อยละ 17.81 ของการจ้างงานภาคบริการทั้งหมดในภาคฯ การจ้างงานในจังหวัดสมุทรปราการ คิดเป็นร้อยละ 6.90 จังหวัดปทุมธานี คิดเป็นร้อยละ 3.03 จังหวัดนนทบุรี คิดเป็นร้อยละ 2.94 จังหวัดนครปฐม คิดเป็นร้อยละ 2.80 และจังหวัดสมุทรสาคร คิดเป็นร้อยละ 2.14 ของการจ้างงานภาคบริการทั้งหมดในภาคฯ

โครงสร้างการจ้างงานของกรุงเทพมหานครอยู่ในภาคบริการเป็นหลัก ในขณะที่โครงสร้างการจ้างงานของจังหวัดปริมณฑลไม่แตกต่างกันมากนัก โดยมีสัดส่วนอยู่ในภาคเกษตรกรรมมากที่สุด เมื่อพิจารณาโครงสร้างการจ้างงานของแต่ละจังหวัดปริมณฑล พบว่า มีความแตกต่างระหว่างจังหวัดสมุทรปราการกับจังหวัดนครปฐมอย่างมาก จังหวัดสมุทรปราการมีโครงสร้างของการจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก แต่จังหวัดนครปฐมมีโครงสร้างการจ้างงานในภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก ส่วนจังหวัดปริมณฑลอื่น ๆ มีโครงสร้างการจ้างงานคล้ายคลึงกัน โดยมีภาคเกษตรกรรมเกินกว่าร้อยละ 40 ของการจ้างงานในแต่ละจังหวัด และมีสัดส่วนของการจ้างงานภาคบริการหรือภาคอุตสาหกรรมในขนาดที่ใกล้เคียงกัน สัดส่วนที่ต่างกันอย่างมีนัยก็คือ จังหวัดนนทบุรีและจังหวัดปทุมธานี มีสัดส่วนภาคบริการมากกว่าภาคอุตสาหกรรม ในขณะที่จังหวัดสมุทรสาคร มีสัดส่วนภาคอุตสาหกรรมมากกว่าภาคบริการ

3.12 ภาคอุตสาหกรรม

3.12.1 การพัฒนาอุตสาหกรรม

จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภาค กทม. และปริมณฑล ซึ่งแสดงไว้ข้างต้น ในสาขาทุติยภูมิ หรือสาขาอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางแหล่งอุตสาหกรรมและการค้าของประเทศ และสะสมความเป็นศูนย์กลางทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมมาแต่อดีต ความได้เปรียบต่าง ๆ เหล่านี้ยังเห็นเด่นชัดขึ้นเมื่อเวลาผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ภายในบริเวณกรุงเทพมหานครนี้เอง คือที่รวมของโรงงานอุตสาหกรรมนานาชนิด จนเรียกได้ว่ามีความเป็นเอกนคร (Primate city) ทางด้านอุตสาหกรรมการผลิตด้วย อย่างไรก็ตามการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานคร กิจกรรมอุตสาหกรรมที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นจำนวนมากมักจะเป็นอุตสาหกรรมซึ่งมีที่ตั้งกระจุกกระจายและปะปนอยู่บริเวณต่าง ๆ ของเมือง เช่น บริเวณที่พิกาศัย บริเวณพาณิชย์กรรม และพื้นที่เกษตรกรรมบริเวณชานเมืองมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่มากมาย และในที่สุดนำมาสู่ปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อม-ปัญหามลภาวะทางน้ำของแหล่งน้ำธรรมชาติ แม่น้ำ ลำคลอง, ปัญหามลภาวะทางอากาศจากควัน ความร้อน ที่ปล่อยออกจากโรงงานอุตสาหกรรม, ปัญหามลภาวะจากขยะมูลฝอยของเหลือใช้จากโรงงาน และปัญหามลภาวะทางเสียง ปัญหาทางสังคม-ทำให้เกิดความแออัดจากการอพยพแรงงานเข้าเมือง และปัญหาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง-ปัญหาการจราจร ปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภค โดยเฉพาะปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และเพื่อการผลิตในการประกอบอุตสาหกรรม ปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยของแรงงานอพยพที่ก่อให้เกิดชุมชนแออัด เป็นต้น ซึ่งมีผลทำให้การขยายตัวของอุตสาหกรรมภายในกรุงเทพมหานครจำกัดตัวลดลง

อันที่จริงที่ตั้งอุตสาหกรรมในบริเวณกรุงเทพมหานครย่อมก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจแก่ผู้ประกอบการ แต่ถ้าพิจารณาการดำเนินการของอุตสาหกรรมเหล่านี้มีต้นทุนทางสังคมรวมอยู่ด้วย ต้นทุนทางสังคมนี้อาจมีขึ้นได้ทั้งก่อนและหลังการดำเนินการของอุตสาหกรรม ที่ว่าก่อนการดำเนินการของอุตสาหกรรม คือ ต้นทุนของรัฐในการจัดหาบริการปัจจัยพื้นฐานเพื่อตอบสนองความต้องการของกิจกรรมอุตสาหกรรม และที่ว่าเกิดขึ้นหลังการดำเนินการคือ ปัญหาจากการดำเนินการของกิจกรรมอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดภาวะมลพิษแก่สังคม ถ้าต้นทุนทางสังคม

เหล่านี้ได้มีการนำไปรวมกับต้นทุนทางธุรกิจเพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกแหล่งที่ตั้ง เมื่อมีการขยายตัวมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่ตั้งอุตสาหกรรมในตัวเมืองก็คือ การกระจายตัวหนึ่งทางออกไปจากศูนย์กลางของเมืองไปสู่เขตชานเมือง การเคลื่อนย้ายทำเลที่ตั้งอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานครเปลี่ยนแปลงไปสู่พื้นที่ชานเมืองในเขตจังหวัดปริมณฑลใกล้เคียงกรุงเทพมหานครเป็นพัฒนาการแห่งที่ตั้งที่จะกระจายตัวในแหล่งที่ตั้งใหม่ ในระยะเริ่มต้นของนโยบายการกระจายโรงงานอุตสาหกรรมออกจากกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่าโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากก็มุ่งอยู่ในพื้นที่ใกล้กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ในพื้นที่บริเวณอำเภอเมืองสมุทรปราการ และอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ บริเวณรังสิต จังหวัดปทุมธานี และบริเวณอำเภอเมืองสมุทรสาครและอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร เพราะเหตุว่าอุตสาหกรรมในบริเวณเขตปริมณฑลยังคงต้องการผลิตสินค้าที่หนึ่งตลาดในกรุงเทพมหานคร อันเป็นแหล่งกระจายสินค้าไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของประเทศ หรือเพื่อการส่งออก ซึ่งอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกจำเป็นต้องอาศัยท่าเรือสำหรับขนถ่ายสินค้าทางน้ำหรือท่าอากาศยานเพื่อการขนถ่ายสินค้าทางอากาศ มีเพียงท่าเรือคลองเตยหรือท่าอากาศยานดอนเมืองเท่านั้น ย่อมไม่เพียงพอที่จะรองรับนโยบายการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาค และยิ่งส่งผลให้โรงงานอุตสาหกรรมจำเป็นต้องตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพิ่มขึ้น

ส่วนหนึ่งรัฐบาลได้ดำเนินการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเพื่อให้โรงงานอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นใหม่หรือโรงงานอุตสาหกรรมที่ต้องการขยายการผลิตในที่แห่งใหม่ นิคมอุตสาหกรรมเพื่อรองรับโรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้ จัดตั้งขึ้นโดยการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย นิคมอุตสาหกรรมแห่งแรก คือ นิคมอุตสาหกรรมบางชัน ที่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 มีเนื้อที่ประมาณ 677 ไร่ ตั้งอยู่ที่แขวงบางชัน เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร และโครงการนิคมอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในภายหลัง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมบางปู นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง 1-2 นิคมอุตสาหกรรมบางพลี และนิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง 3

ภายหลังรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายในการส่งเสริมอุตสาหกรรม โดยมีโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกซึ่งเป็นพื้นที่รองรับอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก จึงได้เกิดนิคมอุตสาหกรรมภายใต้การดำเนินงานของการนิคมอุตสาหกรรมและเอกชน อีกเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 3.24 สถานภาพปัจจุบันของการอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

นิคมอุตสาหกรรม	ที่ตั้ง พิกัด กม./กิโล	ปี สมบูรณ์	พื้นที่ทั้งหมด (ไร่)		พื้นที่ที่ถือ (ไร่)		จำนวนบริษัทที่ลงทุน		ราคาเช่าที่ต่อไร่		ส่วนการสาธารณูปโภค (บาท)				หมายเหตุ
			รวม		รวม		รวม		รวม		รวม		ค่าใช้ประมาณ บาท/ไร่	ค่าใช้เงิน บาท/ไร่	
			เขตอุตสาหกรรม ตัวไป	เขตอุตสาหกรรม ตัวออก	เขตอุตสาหกรรม ตัวไป	เขตอุตสาหกรรม ตัวออก	เขตอุตสาหกรรม ตัวไป	เขตอุตสาหกรรม ตัวออก	บาท/ไร่ เขตอุตสาหกรรม ตัวไป	บาท/ไร่ เขตอุตสาหกรรม ตัวออก	เขตอุตสาหกรรม ตัวไป	เขตอุตสาหกรรม ตัวออก			
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี แขวงบางพลี เขตเมืองใหม่ กทม. โทร. 517-0744	30 กม./ ตะวันออก	2515	477	0	0	06			230		75				
นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง 1-2 แขวงลำปลาทิว กทม. 10520 โทร. 326-9020-4	35 กม./ ตะวันออก	2524	1,290	0	0	41			750,000	136	200	450	1-1,000 ไร่. - 9.50 ตั้งแต่ 1,000 ไร่. - 4.00	C-1 (Vh + Bv + Sv) x 341,500 x 2,100 470 370	
นิคมอุตสาหกรรมลาดกระบัง 3 ถนนระยอง-กรุงเทพฯ ตำบลลำบัว กทม. 10520 โทร. 326-9020-4	35 กม./ ตะวันออก	2532	1,102	0	0	30			1.6	1.6	200	450	1-1,000 ไร่. - 9.50 ตั้งแต่ 1,000 ไร่. - 4.00		ร่วมทุนกับบริษัท PDI
นิคมอุตสาหกรรมบางปู ถนนสุขุมวิท แขวงคลองเตย เขตคลองเตย กทม. โทร. 373-9737, 373-9829	34 กม./ ตะวันออก	2520	3,930	0	0	189			950,000	1.5	100	450	1-1,000 ไร่. - 9.50 ตั้งแต่ 1,000 ไร่. - 4.00	C - 2.55 Vh - 4.10 Bv	ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนาที่ดินฯ
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี กม. 22-23 บางนา-ตราด แขวงคลองเตย กทม. โทร. 315-1498	40 กม./ ตะวันออก	2527	1,004	0	0	100					300			C-1 (Vh + Bv + Sv) x 341,500 x 2,100 470 370	ร่วมทุนกับการเกษตรแห่งชาติ
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี ถนนสุขุมวิท แขวงคลองเตย เขตคลองเตย กทม. โทร. (052) 361-070-2	23 กม./ ตะวันออก	2528	1,780	270.46	0	70			300,000	660,000	250	450		800 x 200 - 5 800 x 300 - 6 800 x 300 - 7	
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี กม. 15-16 บางนา-ตราด แขวงคลองเตย กทม. โทร. (052) 361-070-2	19 กม./ ตะวันออก	2533	6,000	2,695.08	0	16			27,600 บาท	34,300 บาท					ราคาเช่า
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี กม. 17-18 บางนา-ตราด แขวงคลองเตย กทม. โทร. (052) 361-070-2	18 กม./ ตะวันออก	2533	3,556	4	0	4			59,000	59,000					ราคาเช่า
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี กม. 19-20 บางนา-ตราด แขวงคลองเตย กทม. โทร. 240-9116-42	20 กม./ ตะวันออก	2534	1,500	920.41	0	9			1.4	1.4					ร่วมทุนกับบริษัท เนเจอร์พัฒนา ที่ดินฯ เมื่อวันที่ 3 ก.ค. 37 ร่วมทุนกับบริษัทคลองเตย อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 25 ก.ค. 37
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี กม. 21-22 บางนา-ตราด แขวงคลองเตย กทม. โทร. 240-9116-42	26 กม./ ตะวันออก	2534	3,000	700	0	32			2.2	2.7					ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 20 ก.ค. 37
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี กม. 23-24 บางนา-ตราด แขวงคลองเตย กทม. โทร. 240-9116-42	37 กม./ ตะวันออก	2534	2,000	0	0	24			1.9						ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 20 ก.ค. 37
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี กม. 25-26 บางนา-ตราด แขวงคลองเตย กทม. โทร. 240-9116-42	40 กม./ ตะวันออก	2535	2,150	1,600	0	0			1.7	2.0					ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 25 ก.ค. 37
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี กม. 27-28 บางนา-ตราด แขวงคลองเตย กทม. โทร. 240-9116-42	45 กม./ ตะวันออก	2534	1,000	380	0	7			1.6	2.0					ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 22 ก.ค. 37
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี กม. 29-30 บางนา-ตราด แขวงคลองเตย กทม. โทร. 240-9116-42	120 กม./ ตะวันออก	2534	2,000	2,000	0	0									ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 27 ก.ค. 37 ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 27 ก.ค. 37 ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 27 ก.ค. 37
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี กม. 31-32 บางนา-ตราด แขวงคลองเตย กทม. โทร. 240-9116-42	120 กม./ ตะวันออก	2534	1,500	1,500	0	0									ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 27 ก.ค. 37 ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 27 ก.ค. 37
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี กม. 33-34 บางนา-ตราด แขวงคลองเตย กทม. โทร. 240-9116-42	93 กม./ ตะวันออก	2536	2,000	2,000	0	0									ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 27 ก.ค. 37 ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 27 ก.ค. 37
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี กม. 35-36 บางนา-ตราด แขวงคลองเตย กทม. โทร. 240-9116-42	82 กม./ ตะวันออก	2534	6,000	6,000	0	0									ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 27 ก.ค. 37 ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 27 ก.ค. 37
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี กม. 37-38 บางนา-ตราด แขวงคลองเตย กทม. โทร. 240-9116-42	50 กม./ ตะวันออก	2535	1,429	1,037	0	0			1.4	1.4					ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 27 ก.ค. 37
นิคมอุตสาหกรรมบางพลี กม. 39-40 บางนา-ตราด แขวงคลองเตย กทม. โทร. 240-9116-42	50 กม./ ตะวันออก	2535	1,429	1,037	0	0			1.7						ร่วมทุนกับบริษัทพัฒนา อินดัสทรีฯ เมื่อวันที่ 27 ก.ค. 37

โครงการนิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาคร

สำหรับโครงการนิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาครเป็นโครงการที่ได้รับการจัดอันดับความสำคัญเป็นที่ 1 ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 นิคมอุตสาหกรรมแห่งนี้ เป็นนิคมอุตสาหกรรมแห่งแรกที่ตั้งดำเนินการอย่างสมบูรณ์แบบในแถบตะวันตก โครงการฯ ดำเนินงานโดย บริษัท มหาชัยพัฒนาที่ดิน จำกัด มีทุนจดทะเบียน 80 ล้านบาท ถือหุ้นโดยคนไทย ใช้งบประมาณการลงทุนทั้งสิ้นประมาณ 1,600 ล้านบาท โดยได้รับการสนับสนุนจากธนาคารไทยพาณิชย์ และธนาคารทหารไทย โดยได้เริ่มต้นดำเนินการก่อสร้างหลังจากที่ได้มีการลงนามในสัญญาร่วมดำเนินการระหว่าง บริษัท มหาชัยพัฒนาที่ดิน จำกัด กับ การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2533

ที่ตั้งโครงการนิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาครนี้ ตั้งอยู่ด้านเหนือของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 35 (ถนนธนบุรี-ปากท่อ) บริเวณกิโลเมตรที่ 32.5 สถานที่ตั้งโครงการอยู่ในอำเภอเมืองสมุทรสาคร เป็นทำเลที่สะดวกในด้านการคมนาคมขนส่งวัตถุดิบจากแหล่งประกอบกิจการเกี่ยวข้อด้านการประมง ผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำทะเลและผลิตผลทางการเกษตร เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำแม่กลองบริเวณปากอ่าวแม่น้ำท่าจีน ใกล้สถานีรถไฟและท่าเรือประมงของจังหวัดสมุทรสาครระยะทางเพียง 6 กิโลเมตร ความสะดวกในการขนส่งผลิตผลไปยังท่าเรือกรุงเทพ (คลองเตย) เป็นระยะทาง 42.8 กิโลเมตร หรือท่าอากาศยานดอนเมืองเป็นระยะทาง 58.5 กิโลเมตร หรือจากสถานที่ตรวจและบรรจุสินค้าเข้าคอนเทนเนอร์เพื่อการส่งออก (สตส.) บริษัท เอกชัย คอนเทนเนอร์ เทอร์มินอล จำกัด ซึ่งเป็นสถานที่ที่ได้รับการแต่งตั้งจากกรมศุลกากรเป็นระยะทางประมาณ 8 กิโลเมตร (ปัจจุบันบริษัท เอกชัย คอนเทนเนอร์ เทอร์มินอล จำกัด ได้รับอนุมัติให้ดำเนินงาน ICD หรือ Inland Container Depot เป็นงานบริการผู้ส่งสินค้าเข้า โดยจะนำสินค้าเข้ามาและจะมาตรวจปล่อยที่ทำการบริษัทนี้ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ส่งออกและนำเข้าสินค้า ซึ่งนับเป็น 1 ใน 4 บริษัทที่ได้รับอนุมัติ)

ถนนถนนสายธนบุรี-ปากท่อจากกรุงเทพมหานครถึงจังหวัดสมุทรสาคร ได้มีการขยายถนนเป็น 4 ช่องจราจรและในบางช่วงขยายเป็น 8 ช่องจราจรเพื่อรองรับการจราจรให้ได้รับความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น และจากโครงข่ายเส้นทางคมนาคมสามารถเชื่อมต่อกับถนน

วงแหวนรอบนอกจากถนนเอกชัย ถนนเพชรเกษม และถนนปิ่นเกล้า-นครชัยศรี

พื้นที่โครงการ 1,456 ไร่ ประกอบด้วยเขตอุตสาหกรรมทั่วไป 1,056 ไร่ แบ่งพื้นที่เป็นแปลง ๆ ละ 3 - 10 ไร่ เขตที่อยู่อาศัยและการพาณิชย์ 35 ไร่ และพื้นที่สาธารณูปโภคและใช้สอยทั่วไป 351 ไร่

การพัฒนาทางสาธารณูปโภคในโครงการ ประกอบด้วย

ถนน เป็นถนนแอสฟัลติกคอนกรีตตัดผ่านที่ดินทุกแปลง โดยถนนประธานกว้าง 35 เมตร มีผิวการจราจรกว้าง 14 เมตร สัญจรได้ 4 ช่องทางจราจร ส่วนถนนสายรองกว้าง 27 และ 22 เมตร ตามลำดับ

ระบบไฟฟ้า เดินสายไฟฟ้าแรงสูงขนาด 22 กิโลวัตต์ 3 เฟส ตามแนวพื้นที่โครงการ ซึ่งพร้อมที่จะให้กำลังไฟฟ้าถึง 80 เมกกะวัตต์แอมป์ พร้อมสำหรับการแยกสายเข้าไปติดตั้งให้กับลูกค้าในโครงการ โดยมีสถานีไฟฟ้าออสุมทรสาคร 2 ตั้งอยู่ข้างโครงการเพื่อจ่ายไฟฟ้าเข้าโครงการ ในระหว่างที่การก่อสร้างสถานีไฟฟ้าออสุมทรสาคร 2 ในโครงการที่มีกำหนดแล้วเสร็จปลายปี 2535

ระบบโทรศัพท์ ได้ร่วมมือกับองค์การโทรศัพท์ ซึ่งในขั้นแรกทางนิคมฯ ได้ทำสัญญาติดตั้งอุปกรณ์ชุมสายกับอีริคสัน จัดเตรียมระบบข่ายสายภายในโครงการกับบริษัท เทเลไทย ซิสเต็มส์ จำกัด โดยคู่สาย 1,024 เลขหมาย ซึ่งเมื่อแล้วเสร็จจะยกให้กับองค์การโทรศัพท์เป็นผู้บริการ

ระบบบำบัดน้ำเสีย อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียบนเนื้อที่ 40 ไร่ เป็นโรงบำบัดน้ำเสียส่วนกลาง น้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมจะถูกส่งลงที่ระบายน้ำเสีย ซึ่งต่อไปยังโรงบำบัดน้ำเสียให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน โดยมีความสามารถบำบัดน้ำเสียได้ถึง 21,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

ระบบป้องกันน้ำท่วมและอัคคีภัย มีระบบป้องกันน้ำท่วมด้วยการสร้างเขื่อนดินโดยรอบบริเวณโครงการ พร้อมทั้งระบบคลองรับน้ำและที่ระบายน้ำขนาดใหญ่ รวมทั้งติดตั้งเครื่องสูบน้ำไว้อย่างเพียงพอ ส่วนการป้องกันอัคคีภัยมีหัวดับเพลิงในบริเวณถนน ทั้งถนนสายประธานและถนนสายรองทุกสาย ทุกระยะ 350 เมตร

ระบบน้ำประปา ได้จัดเตรียมชุดเจาะบ่อน้ำบาดาลถึง 14 บ่อ สามารถจ่ายน้ำได้ประมาณวันละ 25,000 ลูกบาศก์เมตร ให้คุณภาพน้ำได้มาตรฐานของการประปา และยังมีท่อจ่ายน้ำเข้าถึงที่ดินทุกแปลงในโครงการ

สาธารณูปโภคที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นระบบสาธารณูปโภคในนิคมฯ เฟสที่ 1 ส่วนโครงการในเฟสที่ 2 เขตอุตสาหกรรมพิเศษ โครงการได้ดำเนินการเพื่อรองรับอุตสาหกรรมที่ต้องการใช้น้ำมากเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมฟอกย้อม อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ โดยบริการจ่ายน้ำในปริมาณ 45 ลูกบาศก์เมตร/ไร่/วัน มากกว่าปริมาณน้ำในเขตอุตสาหกรรมทั่วไปถึง 4 เท่า

ส่วนหนึ่งของโครงการนิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาครนี้ สร้างขึ้นเพื่อรองรับอุตสาหกรรมฟอกย้อม ซึ่งจำเป็นต้องใช้น้ำมากเป็นการสนองนโยบายของรัฐ และโรงงานต่าง ๆ ที่ตั้งในนิคมอุตสาหกรรมแห่งนี้เน้นไปในด้านอุตสาหกรรมขนาดกลาง เช่น โรงงานอุตสาหกรรมพลาสติก อุตสาหกรรมโลหะ การผลิตชิ้นส่วนเล็ก ๆ และอุตสาหกรรมอาหาร

3.12.2 การประกอบอุตสาหกรรม

จากการศึกษาของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เสนอต่อคณะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ส่วนหนึ่งของรายงาน "National Urban Development Policy Framework"^๕ ได้ศึกษาอุตสาหกรรมในภาคกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ดังนี้

1) ขนาดโรงงานอุตสาหกรรม

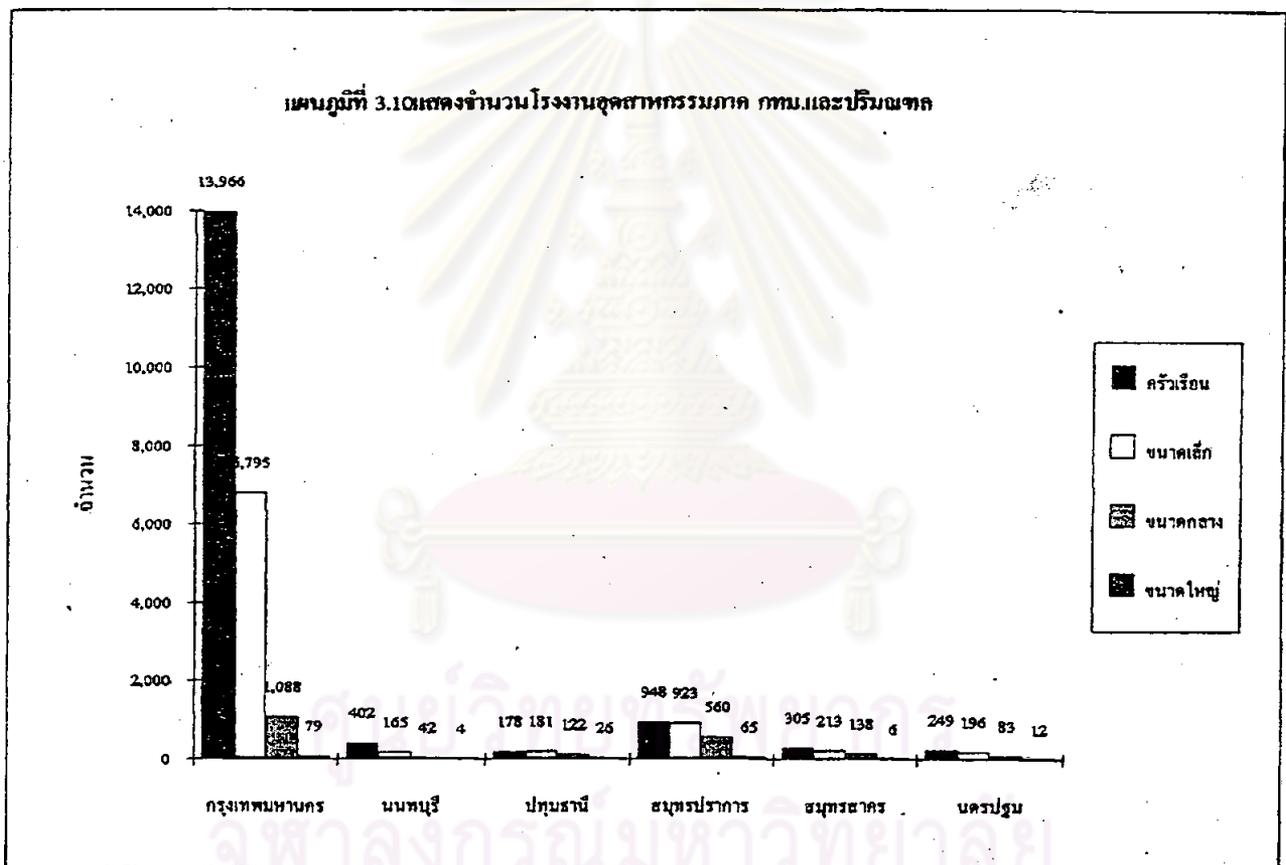
การจำแนกขนาดโรงงานอุตสาหกรรมตามจำนวนแรงงานของกระทรวงอุตสาหกรรม โรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนไว้ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อม ประมาณ

^๕Banasopit Mekvichai & Phanu Kritiporn, National Urban Development Policy Framework (Study Area7:Improving the Urban Environment, BACKGROUND REPORT NO.7-1 Urban Environment Issues) (TDRI,1990),p.58-66.

ตารางที่ 3.25 แสดงจำนวนโรงงานแยกตามขนาดในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

จังหวัด	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรม					สัดส่วนโรงงานอุตสาหกรรม				
	ครัวเรือน	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่	รวม	ครัวเรือน	ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	ขนาดใหญ่	รวม
กรุงเทพมหานคร	13,966	6,795	1,088	79	21,928	63.69	30.99	4.96	0.36	100.00
นนทบุรี	402	165	42	4	613	65.58	26.92	6.85	0.65	100.00
ปทุมธานี	178	181	122	26	507	35.11	35.70	24.06	5.13	100.00
สมุทรปราการ	948	923	560	65	2,496	37.98	36.98	22.44	2.60	100.00
สมุทรสาคร	305	213	138	6	662	46.07	32.18	20.85	0.91	100.01
นครปฐม	249	196	83	12	540	46.11	36.30	15.37	2.22	100.00
กทม. และปริมณฑล	16,048	8,473	2,033	192	26,746	60.00	31.68	7.60	0.72	100.00

ที่มา : กรมโรงงานอุตสาหกรรม

ขนาดโรงงาน ครัวเรือน = จำนวนคนงาน 9 คนหรือน้อยกว่า

เล็ก = จำนวนคนงานระหว่าง 10 ถึง 50 คน

กลาง = จำนวนคนงานระหว่าง 50 ถึง 500 คน

ใหญ่ = จำนวนคนงานมากกว่า 500 คน

ร้อยละ 60 ของโรงงานอุตสาหกรรมในภาค เป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดครอบครัว และน้อยกว่าร้อยละ 0.1 ของโรงงานอุตสาหกรรมในภาค เป็นโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (ตารางที่ 3.25)

สัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมขนาดต่าง ๆ ของแต่ละจังหวัดในภาค มีความแตกต่างกัน โดยที่จังหวัดนนทบุรีมีสัดส่วนโรงงานอุตสาหกรรมขนาดต่าง ๆ ใกล้เคียงกับสัดส่วนเฉลี่ยของภาค สำหรับสี่จังหวัดปริมณฑล ได้แก่ จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดนครปฐม มีสัดส่วนใกล้เคียงกันของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมขนาดครอบครัวและอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และมีสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางที่มากกว่าสัดส่วนเฉลี่ยของภาค นอกจากนี้ยังพบอีกว่าสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ของจังหวัดปริมณฑลทั้งสี่ก็สูงกว่าสัดส่วนเฉลี่ยของภาค

ความแตกต่างของสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมระหว่างจังหวัดในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีปัจจัยหลายประการ ราคาที่ดินที่ต่ำกว่าและขนาดแปลงที่ดินขนาดใหญ่เป็นสิ่งสำคัญต่อการตัดสินใจ สำหรับที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดกลาง นอกจากนี้ โครงสร้างพื้นฐานในเขตอุตสาหกรรมและนิคมอุตสาหกรรมใหม่ ๆ ก็มีเพิ่มขึ้น และกฎระเบียบ ข้อกำหนด กฎหมาย ในพื้นที่ควบคุมการก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมใหม่เป็นปัจจัยหลักที่นำไปสู่ความแตกต่างของสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมขนาดต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี กับจังหวัดปริมณฑลทั้งสี่

2) ประเภทอุตสาหกรรม*

จากสถิติแสดงว่ากิจกรรมอุตสาหกรรมของประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่ในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยเฉพาะกรุงเทพมหานคร ยกเว้นอุตสาหกรรมอาหาร, ชาสूप และอโลหะ เช่น ปูนซีเมนต์ ฯลฯ จำนวนเกินกว่าครึ่งตั้งอยู่ในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (ตารางที่ 3.26)

*ประเภทอุตสาหกรรมตามมาตรฐานประเภทอุตสาหกรรมของประเทศไทย (Thailand Standard Industrial Classification Codes)

ตารางที่ 3.26 แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมจำแนกตามประเภท(TSIC)ภาค กทม.และปริมณฑล พ.ศ.2532

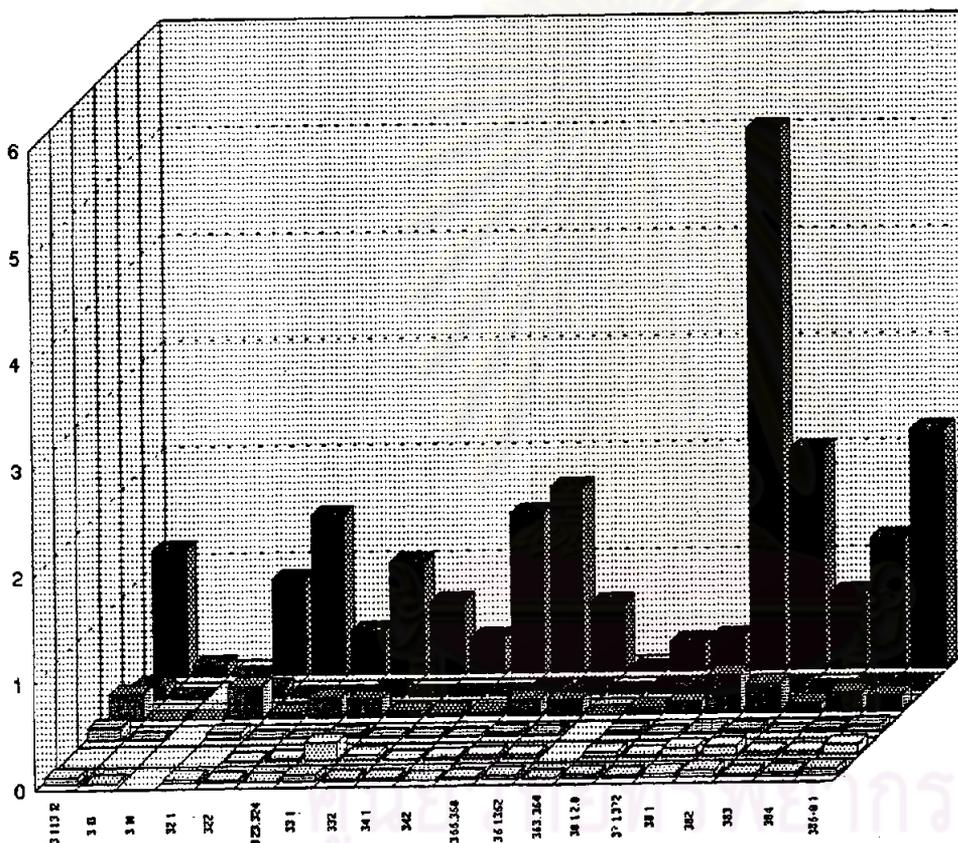
TSIC	กทม. &ปริมณฑล	กรุงเทพฯ	นนทบุรี	นครปฐม	สมุทรปราการ	สมุทรสาคร	ปทุมธานี
311,312	1,729	1,184	0	127	232	119	67
313	128	110	0	8	3	2	5
314	9	8	0	0	1	0	0
321	1,367	903	0	67	291	81	25
322	1,560	1,491	3	9	39	5	13
323,324	594	400	5	2	173	7	7
331	1,519	1,052	165	40	159	39	64
332	788	678	44	7	40	6	13
341	399	334	3	6	36	9	11
342	1,544	1,490	13	2	32	5	2
355,356	2,015	1,733	24	40	146	48	24
351,352	896	636	29	25	132	35	39
353,354	22	13	0	0	3	4	2
361,2,9	469	269	36	31	59	39	35
371,372	495	312	5	8	108	46	16
381	5,611	5,071	72	19	363	59	27
382	2,560	2,062	79	41	263	59	56
383	853	724	20	4	81	12	12
384	1,540	1,222	33	36	180	42	27
385-91	2,648	2,236	82	68	155	45	62
รวม	26,746	21,928	613	540	2,496	662	507

ที่มา : TDRI,2533

หมวดหมู่	311,312	Food	355,356	Rubber, plastic products
	313	Beverage	351,352	Chemical products
	314	Tobacco	353,354	Petroleum products
	321	Textile	361,2,9	Non-metallic
	322	Wearing apparel	371,372	Basic-metal
	323,324	Leather&footwear	381	Fabricated products
	331	Wood&cork	382	Machinery&parts
	332	Furniture&fixture	383	Electrical machinery
	341	Paper&paper products	384	Transport equipment
	342	Printing, publishing	385-91	Other

แผนภูมิที่ 3.11 แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม จำแนกตามประเภท รายจังหวัด 2530

Thousands

- BMA
- SAMUTSAKHON
- SAMUTPRAKAN
- NAKORNPATTHOM
- NONTHABURI
- PATHUMTHANI

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

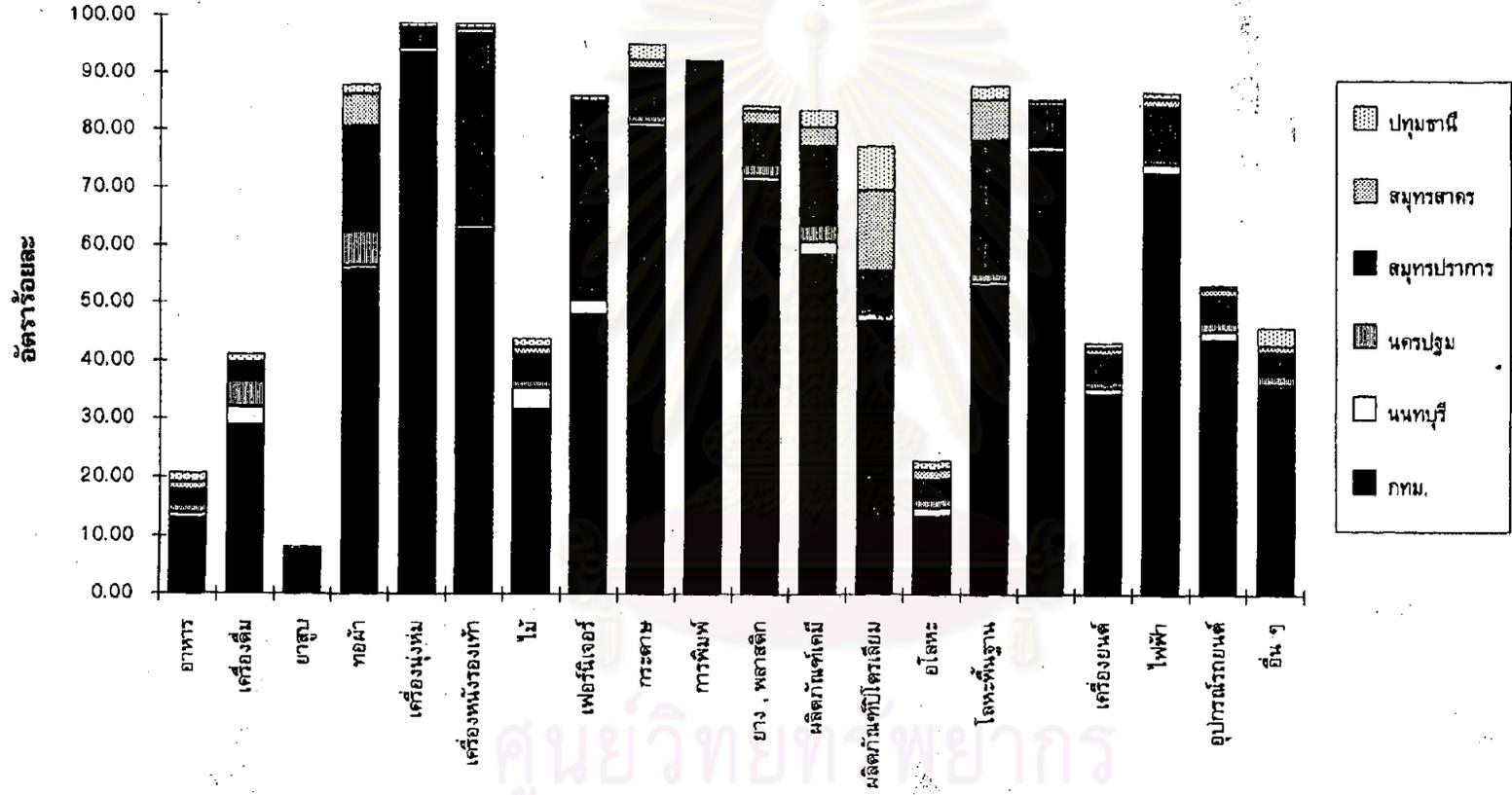
กรุงเทพมหานครมีสัดส่วนของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ในสัดส่วนที่สูง ประเภทอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเกินกว่าร้อยละ 70 ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั่วประเทศ ตั้งอยู่ในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์สิ่งทอ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์หนังสัตว์ และรองเท้า อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์กระดาษและการพิมพ์ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เคมี อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะพื้นฐาน อุตสาหกรรมชิ้นส่วนประกอบ และ อุตสาหกรรมอุปกรณ์ไฟฟ้า

เกือบร้อยละ 55 ของโรงงานอุตสาหกรรมทั่วประเทศที่อยู่ในภูมิภาคนี้ ประมาณร้อยละ 44 ของอุตสาหกรรมทั่วประเทศอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร อีกร้อยละ 5.5 อยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ และร้อยละ 1.46, 1.39, 1.34 และ 1.02 อยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี ตามลำดับ ในภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กรุงเทพมหานครมีสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสูงสุดในอุตสาหกรรมเกือบจะทุกประเภท ยกเว้นอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมยาสูบ และอุตสาหกรรมโลหะ (ปูนซีเมนต์ อีปซีเอ็ม) อุตสาหกรรมเหล่านี้มีอยู่น้อยกว่าร้อยละ 30 ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั่วประเทศ ในแต่ละประเภทอุตสาหกรรม

จังหวัดสมุทรปราการ มีสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่มีมากเป็นอันดับสองในภาคฯ อุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมสูง คือ อุตสาหกรรมเครื่องหนังและรองเท้า มีสัดส่วนเกินกว่าร้อยละ 30 ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั่วประเทศ ในอุตสาหกรรมประเภทนี้ อุตสาหกรรมโลหะพื้นฐาน มีอยู่ประมาณร้อยละ 25 อุตสาหกรรมสิ่งทอ ร้อยละ 18 และอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เคมี ร้อยละ 14 สำหรับอุตสาหกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ จังหวัดสมุทรปราการมีสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่สูงในอัตราร้อยละ 7 ถึง ร้อยละ 9 ได้แก่ อุตสาหกรรมกระดาษและการพิมพ์ อุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์พลาสติก อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์น้ำมัน และอุตสาหกรรมชิ้นส่วนประกอบ

จังหวัดสมุทรสาคร มีสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่สูงของจังหวัด คือ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์น้ำมัน ร้อยละ 14 อุตสาหกรรมโลหะพื้นฐาน ร้อยละ 7 และ

แผนภูมิ 3.12 แสดงอัตราร้อยละของประเภทอุตสาหกรรม ปี พ.ศ. 2521 - 2532

ศูนย์วิจัยที่พยากรณ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อุตสาหกรรมสิ่งทอ ร้อยละ 5 จังหวัดนครปฐม มีสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่สูงของ
จังหวัดในอุตสาหกรรมสิ่งทอ ร้อยละ 6 และอุตสาหกรรมเครื่องดื่มน้ำ ร้อยละ 4 จังหวัดนนทบุรี
มีสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่สูงของจังหวัด ในอุตสาหกรรมไม้ ร้อยละ 4 และอุตสาหกรรม
เครื่องดื่มน้ำ ร้อยละ 3 และจังหวัดปทุมธานี มีสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่สูงของ
จังหวัดในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์น้ำมัน ร้อยละ 8 และผลิตภัณฑ์เคมี ร้อยละ 3

3) การเปลี่ยนแปลง

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในภาคฯ พบว่า
มีโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดปริมณฑลเพิ่มขึ้น เป็นทำเลที่ตั้งกิจการอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก
อัตราการเจริญเติบโตของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมของภาคฯ ต่ำกว่าอัตราการเจริญเติบโต
เฉลี่ยของประเทศ ซึ่งเป็นผลโดยตรงจากอัตราการเจริญเติบโตที่ต่ำของกรุงเทพมหานคร อัตรา
การเจริญเติบโตของจังหวัดปริมณฑลทั้งหมดสูงกว่าอัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ยของประเทศ

การเปลี่ยนแปลงของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในภาคกรุงเทพมหานคร
และปริมณฑล สำหรับอุตสาหกรรมบางประเภทมีจำนวนลดลงในเขตกรุงเทพมหานครแต่กลับเพิ่มขึ้น
ในจังหวัดปริมณฑล ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เคมี อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์น้ำมัน อุตสาหกรรม
ผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก อุตสาหกรรมโลหะ อุตสาหกรรมโลหะพื้นฐาน อุตสาหกรรมเครื่อง
จักรและอะไหล่ และอุตสาหกรรมเครื่องบริโภคเพื่อการพาณิชย์ การเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงาน
อุตสาหกรรมจดทะเบียนในกรุงเทพมหานคร ประเภทอุตสาหกรรมที่มีอัตราเจริญเติบโตสูง คือ
อุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ และอุตสาหกรรมการพิมพ์
อุตสาหกรรมกลุ่มแรกที่กล่าวถึงข้างต้นมีแนวโน้มขยายตัวออกจากกรุงเทพ
มหานครไปสู่จังหวัดปริมณฑล เป็นอุตสาหกรรมที่พึ่งพาวัตถุดิบจากการนำเข้าซึ่งจำเป็นต้องอยู่ใน
ทำเลที่ตั้งใกล้ท่าเรือหรือท่าอากาศยาน นอกจากนั้นข้อจำกัดทางกฎหมายที่ห้ามอุตสาหกรรมที่มีผล
กระทบต่อสิ่งแวดล้อมมิให้เข้ามากระจุกตัวในเมืองและราคาที่ดินที่สูงขึ้นในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น
พื้นที่ชานเมืองในเขตจังหวัดปริมณฑลจึงเป็นพื้นที่รองรับอุตสาหกรรมเหล่านี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่
สามารถเข้าถึงท่าเรือ ท่าอากาศยานได้สะดวกที่สุด ซึ่งห่างไกลจากความแออัดในเมืองและ
เป็นบริเวณที่ราคาที่ดินยังไม่แพงจนเกินไป

ตารางที่ 3.27 แสดงการเปลี่ยนแปลงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมจำแนกตามประเภท(TSIC)ภาค กทม.และปริมณฑล

TSIC	ประเทศ	กทม. &ปริมณฑล	กรุงเทพฯ	นนทบุรี	นครปฐม	สมุทรปราการ	สมุทรสาคร	ปทุมธานี
311,312	6.09	4.06	2.35	5.45	7.39	7.31	9.40	9.28
313	11.17	9.76	9.16	4.85	11.81	8.64	20.21	20.00
314	-0.64	-0.05	-2.26	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
321	5.34	5.35	5.63	3.35	2.73	4.70	12.02	9.69
322	18.89	18.78	18.93	15.93	16.12	22.00	17.93	17.21
323,324	12.13	11.83	13.69	15.54	18.75	8.85	20.25	24.09
331	2.83	2.30	1.02	4.84	7.07	5.75	7.03	6.55
332	9.89	2.29	8.63	21.99	10.97	9.00	28.97	14.26
341	7.20	6.65	6.39	12.12	4.09	9.36	4.79	11.71
342	1.20	1.79	1.79	5.73	-9.85	3.96	15.15	-1.36
355,356	5.28	4.95	3.99	12.17	9.24	8.97	16.52	13.03
351,352	2.35	1.87	-0.16	9.51	7.58	5.77	9.32	7.67
353,354	3.98	2.61	-0.14	0.00	0.00	13.64	4.55	5.76
361,2,9	10.87	9.73	4.11	10.08	12.77	8.59	15.14	10.64
371,372	3.50	3.59	0.66	25.91	24.80	4.08	9.39	20.31
381	6.60	5.63	4.87	12.46	15.90	10.36	18.45	22.90
382	6.08	3.53	2.67	2.80	3.11	9.46	4.22	10.92
383	8.18	7.11	5.51	8.90	14.37	8.36	27.09	14.64
384	10.39	7.36	6.60	19.37	6.14	11.43	8.43	15.33
385-91	6.13	6.24	5.67	11.23	20.81	11.27	5.80	14.06
รวม	6.46	5.42	4.71	8.21	7.26	7.89	8.55	11.35

ที่มา : TDRI,2533

หมายเลข	311,312	Food	355,356	Rubber, plastic products
	313	Beverage	351,352	Chemical products
	314	Tobacco	353,354	Petroleum products
	321	Textile	361,2,9	Non-metallic
	322	Wearing apparel	371,372	Basic-metal
	323,324	Leather&footwear	381	Fabricated products
	331	Wood&cork	382	Machinery&parts
	332	Furniture&fixture	383	Electrical machinery
	341	Paper&paper products	384	Transport equipment
	342	Printing, publishing	385-91	Other

สำหรับอุตสาหกรรมกลุ่มที่สองยังคงกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานคร แม้ว่า
จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นบ้างในจังหวัดปริมณฑล เป็นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก เช่น อุตสาหกรรม
เครื่องนุ่งห่ม หรืออุตสาหกรรมที่พึ่งพาตลาดในเมืองเป็นหลัก เช่น อุตสาหกรรมกระดาษและ
ผลิตภัณฑ์กระดาษ หรืออุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ อุตสาหกรรมกลุ่มนี้ยังคงตั้งอยู่ในเมือง

3.12.3 โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาครมีจำนวนโรงงานจดทะเบียน⁷ ณ สิ้นปี พ.ศ.2532 จำนวน
รวมทั้งสิ้น 890 โรงงาน เงินทุนจดทะเบียน 13,111 ล้านบาท และมีจำนวนแรงงาน 56,132 คน
จากตารางที่ 3.28 พบว่าอำเภอกระทุ่มแบนมีจำนวนโรงงานมากที่สุดคือ 443 โรงงาน หรือคิด
เป็นร้อยละ 50 ของจำนวนโรงงานทั้งหมดในจังหวัด เงินทุนจดทะเบียน 5,475 ล้านบาท หรือ
คิดเป็นร้อยละ 42 ของเงินทุนจดทะเบียนของโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดในจังหวัด และจำนวน
แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม 32,340 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 58 ของแรงงานในโรงงาน
อุตสาหกรรมทั้งหมดในจังหวัด สำหรับอำเภอเมืองสมุทรสาครก็มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมาก
เช่นกัน คือ มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม 406 โรงงาน หรือคิดเป็นร้อยละ 46 ของจำนวน
โรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดในจังหวัด เงินทุนจดทะเบียน 7,571 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ
58 ของปริมาณเงินทุนจดทะเบียนของโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดในจังหวัด และจำนวนแรงงาน
23,438 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 42 ของแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดในจังหวัด ซึ่ง
ทั้งในอำเภอกระทุ่มแบนและอำเภอเมืองสมุทรสาคร เป็นแหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญ
เนื่องจากเป็นย่านอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากย่านโรงงานอุตสาหกรรมในเขตภาษีเจริญ เขต
หนองแขมกับพื้นที่อำเภอกระทุ่มแบน และเขตราชบุรีบูรณะ อำเภอพระประแดง กับอำเภอเมือง
สมุทรสาคร

⁷สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรสาคร,

ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัด

สมุทรสาคร พ.ศ.2532.

สำหรับในอำเภอบ้านแพ้ว มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมเพียง 41 โรงงาน หรือคิดเป็นร้อยละ 5 ของจำนวนโรงงานทั้งหมดในจังหวัด เงินทุนจดทะเบียนราว 65 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 0.5 ของเงินทุนจดทะเบียนทั้งหมดในจังหวัด และจำนวนแรงงานในโรงงาน อุตสาหกรรม 354 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.6 ของแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมทั้งหมดใน จังหวัด

ตารางที่ 3.28 แสดงจำนวนโรงงาน เงินทุน และแรงงาน ในจังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ. 2532

อำเภอ	โรงงาน		เงินทุน(ล้านบาท)		แรงงาน	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เมืองสมุทรสาคร	406	45.62	7,571	57.74	23,438	41.76
กระทุ่มแบน	443	49.78	5,475	41.76	32,340	57.61
บ้านแพ้ว	41	4.60	65	0.50	354	0.63
รวม	890	100.00	13,111	100.00	56,132	100.00

ที่มา : ทำเนียบโรงงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรสาคร, 2532

ประเภทกิจการโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญ ๆ ของจังหวัด ได้แก่ โรงงาน อุตสาหกรรมสิ่งทอ ซึ่งมีจำนวนมากที่สุดถึง 144 โรงงาน เงินทุนจดทะเบียนทั้งสิ้นประมาณ 3 พันล้านบาท และมีการจ้างแรงงานจำนวนมากถึง 12,980 คน โรงงานอุตสาหกรรมหล่อหลอม โลหะ โรงงานอุตสาหกรรมห้องเย็น โรงงานทำของใช้จากพลาสติก โรงงานเครื่องปั้นดินเผา โรงงานน้ำตาล โรงงานผักผลไม้กระป๋อง โรงงานทำยางอุปกรณ์รถยนต์ เป็นต้น

ตารางที่ 3.29 แสดงประเภทกิจการโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัดสมุทรสาคร

ประเภทกิจการ	จำนวนโรงงาน	จำนวนคนงาน	เงินทุน(ล้านบาท)
โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอ	144	12,980	2,951.7267
โรงงานห้องเย็น	25	3,938	638.47
โรงงานปลาป่น	18	357	159.71
โรงงานผักผลไม้กระป๋อง	19	9,794	1,399.879
โรงงานอาหารทะเลกระป๋อง	14	6,464	577.119
โรงงานน้ำปลา ซีอิ๊ว	20	183	50.71
โรงงานน้ำแข็ง	22	263	216.19
โรงงานหล่อหลอมโลหะ	73	1,081	216.205
โรงงานเครื่องปั้นดินเผา	24	3,146	589.328
โรงงานต่อเรือ	11	83	18.337
โรงงานหีบน้ำมันพืช	7	196	177.935
โรงงานผลิตอาหารสัตว์	6	349	444.58
โรงงานผลิตกระดาษ	4	919	1,287.4
โรงงานผลิตกรดกำมะถัน			
โถเหล็ก และสารส้ม สีย้อมผ้า	16	458	465.115
โรงงานผลิตยางนอกยางในรถจักรยาน			
รถจักรยานยนต์ รองเท้าฟองน้ำ	10	2,378	229.969
โรงงานทำยางอุปกรณ์รถยนต์	19	1,574	403.666
โรงงานทำของใช้จากพลาสติก	25	1,899	967.025
โรงงานผลิตกระป๋องโลหะ	10	789	446.099

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดสมุทรสาคร

สรุป

ชุมชนเมืองกระจุกตัวกันเป็นส่วนใหญ่ของพื้นที่ชานเมืองของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับเขตหนองแขม มีการคมนาคมติดต่อกันได้โดยสะดวกตามเส้นทางถนนเพชรเกษม ดังนั้นเมื่อมีนโยบายในการกระจายอุตสาหกรรมออกจากกรุงเทพมหานคร จึงก่อให้เกิดการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากในบริเวณชานเมืองและพื้นที่ต่อเนื่อง เช่นเดียวกับจังหวัดปริมณฑลอื่น ๆ ย่อมส่งผลกระทบต่อพื้นที่ จากลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดสมุทรสาครที่เปลี่ยนแปลงไปจากระบบเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมไปสู่ความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของภาคอุตสาหกรรม โดยส่วนหนึ่งเป็นการประกอบกิจการโรงงานอุตสาหกรรมของชุมชนเมืองกระจุกตัวกัน และจากความเจริญของภาคอุตสาหกรรมนี้เองก็ส่งผลกระทบต่อตามมา คือ การหลั่งไหลของแรงงานจำนวนมากเข้ามาในพื้นที่ การจ้างงานในโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากตามการเพิ่มขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรม การใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นตามบริเวณเส้นทางคมนาคมถนนเพชรเกษมและถนนเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และกายภาพของชุมชนเมืองกระจุกตัวกัน

สถานการณ์การลงทุนและภาวะเศรษฐกิจที่ผ่านมา กรุงเทพมหานครเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญแบบโตเดี่ยว (Primate City) ซึ่งรวบรวมไว้ด้วยศูนย์กลางการบริหารการปกครอง การค้า การคมนาคม การศึกษา โดยเฉพาะระบบเศรษฐกิจการผลิตด้านอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ซึ่งเรียกว่าเป็นกระบวนการความจำเป็นของเศรษฐกิจเมืองแบบนิ่มเข้าหาศูนย์กลาง (Centralized urban Growth)

การกระจายอุตสาหกรรมออกจากกรุงเทพมหานครไปสู่เมืองบริวารเกิดขึ้นเนื่องจากปัญหาความแออัด การที่เศรษฐกิจเติบโตอย่างรวดเร็วทำให้ความต้องการใช้ที่ดินที่จำกัดมีเพิ่มมากขึ้น ราคาที่ดินที่สูงขึ้นย่อมไม่เหมาะสมต่อการลงทุนของการใช้ที่ดินเพื่ออุตสาหกรรม ในขณะที่ความต้องการใช้ที่ดินเพื่อประโยชน์ด้านที่อยู่อาศัยและธุรกิจการพาณิชย์มีการแข่งขันสูง จึงมีการกระจายการลงทุนภาคอุตสาหกรรมไปสู่เขตปริมณฑลซึ่งเป็นเมืองบริวารของกรุงเทพมหานคร เป็นกระบวนการที่เรียกว่า deconcentration ของโรงงานอุตสาหกรรมใหม่หรือโรงงานอุตสาหกรรมเดิมที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครขยายโรงงานไปสู่จังหวัดในเขตปริมณฑล โรงงานอุตสาหกรรมจำนวน

มากยิ่งขึ้นต้องการอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร เนื่องจากยังคงเป็นแหล่งตลาดที่สำคัญ

อุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานครจะเป็นอุตสาหกรรมที่พึ่ง
ทรัพยากรเป็นหลัก (Resource-based industries) จำพวกผลิตภัณฑ์อาหารทะเล ปูนซีเมนต์
และผลิตภัณฑ์เซรามิค เป็นต้น ทำให้เกิดการลงทุนในกิจกรรมดังกล่าวในท้องถิ่นซึ่งมีทรัพยากร
เหล่านั้นในท้องถิ่นมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็มีอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและใช้วัตถุดิบจากการ
นำเข้า ที่ยังคงต้องการแหล่งที่ตั้งที่สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก จำพวก อุตสาหกรรมสิ่งทอ
อุตสาหกรรมอุปกรณ์ชิ้นส่วนเครื่องจักร เครื่องยนต์ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์
เป็นต้น

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย